

TÜRKİYE
KÜLTÜR
STRATEJİSİ
FORUMU '21

TÜRKİYE
KÜLTÜR
STRATEJİSİ
FORUMU '21

“Türkiye Kültür Stratejisi Forumu ‘21”

DÜZENLEYEN

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ

CHP GENEL BAŞKAN YARDIMCISI - İSTANBUL MİLLETVEKİLİ

TÜRKİYE KÜLTÜR STRATEJİSİ FORUMU EKİBİ

SERHAN ADA, T. VOKLAN ASLAN, FULYA BARAN, MELİS BAYKAN, VOLKAN

CİHAN, UTKU ÇAKMAK, MİYASE ÇELEN, EZGİ CEMRE ER, BAŞAK IŞIKLAR,

A. SEDA NANIÇ, SENA ÖZGE ÖZTÜRK, GÜNEŞ TÜRKMEN

EDİTÖR

DOÇ. DR. SERHAN ADA

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

Cumhuriyet Halk Partisi Yayınları

2. Baskı, Ankara, Mayıs 2022

BASKI VE CİLT: MİKİ MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ

Matbaacılar Sitesi 1516/1 CaddeNo: 27 İvedik / Ankara

Telefon : 0 (312) 395 21 28

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme Cumhuriyet Halk Partisi'nden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Cumhuriyet Halk Partisi Yayınları

Adres:

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi, Anadolu Bulvarı No:12 Söğütözü, Ankara

Telefon : +90 (312) 207 40 00

Faks : +90 (312) 207 40 39

Sunuş	11
Açılış Sunumu	19
Birinci Oturum	
Türkiye’de Kültürün Geçmişi ve Bugünü	23
Serhan Ada	25
Ayşe Kulin	27
Metin Akpınar	31
Cahit Berkay	36
Sibel Asna	41
Ezel Akay	46
Burçin Altınsay	51
Mert Fırat	56
Harun Tekin	61
İkinci Oturum	
Atölye Çalışmaları	67
Yayıncılık ve Edebiyat Atölyesi	69
Müzik Atölyesi	73
Film Atölyesi	77
Tiyatro ve Gösteri Sanatları Atölyesi	81
Görsel Sanatlar Atölyesi	87
Yaratıcı Endüstriler Atölyesi	91
Kültürel, Doğal Miras ve Müzecilik Atölyesi	97
Festivaller Atölyesi	103
Sanatçının Statüsü Atölyesi	115
Kent ve Kültür Atölyesi	121
Kapanış	128
Sonuç ve Değerlendirme	130
CHP Ne Yapacak?	135

*Pandemi sürecinde yitirdiđimiz
bütün kültür - sanat emekçilerinin anısına saygıyla...*

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Gamze Akkuş İlgezdi'nin koordinasyonuyla 8 Ekim 2021'de İstanbul'da gerçekleştirilen Türkiye Kùltür Stratejisi Forumu'na kùltür ve sanat dünyasının tüm alanlarından 127 kùltür ve sanat insanı katıldı.

10 ayrı masada gün boyu süren tartışmalar sonucunda, kùltür ve sanat alanının sorunları belirlenerek Cumhuriyet Halk Partisi'nin kùltür politikalarına zemin oluşturacak, kurucu bir belge ortaya çıkartıldı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür.

Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, ders almak, düşünmek, zekayı eğitmektir.

K. Atatürk

*Siyaset kurumu, kültür ve sanatın zenginliğinin farkında değil.
Biz Türkiye'nin bu zenginliğin farkında olmasını istiyoruz.*

kemal
kılıçdaroğlu

SUNUŞ

Efendim izin verirseniz “sevgili dostlarım” diye sözlerime başlayayım. Sanat insanlarının önünde sanatı konuşmanın, kültürü konuşmanın çok zor olduğunu, benim açımdan zor olduğunu kabul edersiniz.

Çünkü siz bu işin öznesisiniz, biz biraz dışındayız. Biz sizi izliyoruz, eleştirilerinizi dikkate alıyoruz, siz dünyayı bizden daha iyi sorguluyorsunuz ve daha güçlüsünüz.

Belki sorun şu; “**acaba sanatçılar güçlerinin ne kadar farkında?**” O gücün pek çok şeyi devirebildiğini aslında hepimiz biliyoruz.

Öyle bir ülkede yaşıyoruz ki, her şeyi siyaset belirliyor. Elbette siyaset önemli bir kurum. Elbette ki siyaset pek çok şeyi belirleyecek ama siyaset belli temaları veya belli konuları belirlerken, işlerken acaba görüş alacak mı?

Sanatla ilgili bir kararı alırken sanat dünyasının görüşünü alacak mı? Kültür dünyasının görüşünü alacak mı?

O dünyanın önemli isimleri var, duayen isimleri var, acaba onların görüşlerini alacak mı? Bu konuda genelde, Türkiye’de her şeyi en iyi siyaset kurumu bilir, kimseye de sormamayı bir gelenek haline getirir ve bundan kaynaklı büyük sorunlar yaşarız.

Sorun yaşadığımız alanların başında da sanatçı tanımı gelir. Zira “**Sanatçı kimdir?**” sorusunun cevabını “**siyasetçi**” belirliyor.

Sanatçının kim olduğunu belirlemesi gereken, aslında sanatçıların kendisidir.

Siyaset kurumu oturur, sanatçılar ile ilgili; diyelim ki geçmiş dönemlerde ödenmeyen sigorta primleri vardır, primler yatarsa emeklilik hakkından yararlanmış olması için sanat dünyasına bir ayrıcalık sağlar.

Dolayısıyla gerçek sanatçıyı bürokrasi bulamaz, ayıramaz. Tamam, bazıları ünlüdür ve bunları biliriz sanatçı olduğunu ama bazıları ünlü değildir gerçekten de sanat dünyasının aktörü olabilir.

Benim görüşüm, sizler de kabul ederseniz, sanatçıların kim olup olmadığına sanatçıların karar vermesi gerektirir.

Bir üst çatı örgütü olması lazım. Nasıl kimin gazeteci olup olmadığına gazetecilerin karar vermesi gerekirken başkaları karar veriyorsa ve yanlış karar veriyorsa, kimin sanatçı olup olmadığına da sanat dünyasının karar vermesi lazım.

Bir etik çerçevenin olması lazım ve o çerçeve içinde **“evet bu kişi sanatçıdır, sanat dünyasının önemli bir aktörüdür.”** denebilmelidir.

Kültürü ele alacak olursak; o kadar geniş bir kavram ki, bir canlının doğumundan hayatını kaybetmesine kadar olan bir süreç ve o süreç içerisinde gelecek kuşaklara bıraktığı mirastan bahsediyoruz. Kültür dediğimiz kavramın çok zengin bir içeriği var.

Hepimiz bir kültürün içine doğarız; dili öğreniriz, dinimizi öğreniriz, yaşamayı öğreniriz, koşmayı, oynamayı öğreniriz, sokağa çıkarız arkadaşlarla farklı bir kültürle karşılaşırız, komşularımızla farklı bir kültürle karşılaşırız. Üniversiteye gideriz kültür dünyamız biraz daha büyür, dünyayı görmeye başlarız. Şimdi teknoloji bize çok daha büyük olanaklar sağlıyor.

Kültür dediğimiz kavramın zaman zaman yozlaştığını görüyoruz. Yoz kültür dediğimiz bir kültür de var.

Kültür aslında hayatın her alanına nüfuz eden bir kavram, siyasetin de bir kültürünün olması lazım ama kültürü ahlakla ve adaletle buluşturduğunuz zaman yani kültürü ahlak ve adalet temelinde inşa ettiğiniz zaman, sağlıklı bir dünyayı, güzel bir dünyayı, yaşanabilir bir dünyayı hatta çevreyi yaratmış oluyorsunuz.

Siyasette bir eleřtiri olduğu zaman “bunlar tiyatrocú” diye sanatı küçümseyenler var çünkü sanattan haberi yok, kültürden haberi yok.

Hayatı boyunca bir kez olsun tiyatroya giden bir siyasetçi böyle bir dili kullanmaz çünkü tiyatro yapmanın ne kadar zor olduğunu ve kitleleri etkilediğini bilir ama gitmiyorsa hayatında onu farklı yorumlar, farklı bir çerçeve çizer.

Adalet kavramı kültürle buluştuğu zaman, etik değerlerle buluştuğu zaman, ahlakla buluştuğu zaman aynı zamanda evrenselleşebilir. Kültürün evrenselleştiğini de görüyoruz. Özellikle teknoloji buna olağanüstü katkı sağlıyor.

Kültürü ve sanatı yeteri kadar içselleştirmemiş bir siyasal ortamın getirdiği zor bir süreç var. **Kültürü ve sanatı büyüttüğünüz zaman dünyada saygınlık kazanırsunuz.**

Elinizde istediğiniz kadar silah olsun, o silahları istediğiniz zaman kullanmazsınız. Alırsınız silahları depoda tutarsınız. Savaş olması lazım. Ama kültür ve sanat öyle değil. Yumuşak güç dediğimiz, sizin adınızı, ülkenizin adını, dünyanın her tarafına götürebilir.

Bir romancımızın, bir tiyatrocumuzun, bir öykücümüzün, bir şairimizin, bir yönetmenimizin, bir film artistinin dünyanın her tarafında alkışlandığını görürüz. Kültür ve sanat bu kadar zengin.

Sorun, siyaset kurumu bu zenginliğin farkında değil. Biz **Türkiye'nin bu zenginliğin farkında olmasını istiyoruz.** Eğer bunu yaratabilsek Türkiye'ye büyük katkımız olacak. Bunu biz tek başımıza yaratamayız zaten. Bunu siz yapacaksınız, siz kaleme alacaksınız, biz dillendireceğiz.

Siyasete de ahlaki ve etik değerleri getirmek zorundayız. Hayatın her alanında olacak ama en başta siyasette olacak bunlar.

Eğer siyaset kurumu giderek yozlaşır o yozlaşma toplumda çürümeye yol açar. Her alanda çürümeye yol açar, şu anda onu yaşıyoruz ve Türkiye'yi buradan çekip çıkarmak istiyoruz. Birlikte "geliyor gelmekte olan" diyoruz. Evet, geleceğiz, birlikte geleceğiz, sizler söyleyeceksiniz bizler yapacağız.

Anayasamızda hüküm var: 64. Madde: "**Devlet sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur.**" Ne kadar güzel bir hüküm değil mi? Sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur.

Sanat için para topluyorsunuz, Anayasanın bu yükümünü hayata geçirmek için para topluyorsunuz, pandemi döneminde sanatçıları açlığa mahkûm ediyorsunuz ama topladığınız paranın, kültür fonunun nerelere harcandığını, o fonda ne kadar biriktiğini kimse bilmiyor.

Hadi diyelim ki biz muhalefet partisiyiz bize bildirmiyorlar, sanatçılara bildirsinler, sanat dünyasına bildirsinler şu kadar para birikti, sizler için birikti. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır devlet. Ne kadar güzel, sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması. Anayasa'da böyle diyor ama bu hükmün büyük ölçüde askıda olduğunu ben de biliyorum siz de biliyorsunuz.

Dolayısıyla bizlere düşen bir görev var: **Bize düşen görev size danışmaktır.** Bir belge hazırlıyorsak ve bu belgeye ihtiyaç duyuyorsak ve biz gerçekten gelmeyi düşünüyorsak sizin bu konuda ki görüşlerinizi almak zorundayız.

Yanlış bir adım atmamalım, iktidara geldiğimizde hatalı bir adım atmamalım, sanat dünyasıyla aramızda bir kavga ortamı yaratmayalım. Sanat dünyası "ya bunlar geldiler güzel şeyler yapacaklardı hiç de güzel şeyler yapmadılar" demesinler diye sizin bu toplantıda yapacağınız katkı bizim için çok değerlidir.

Biz bu katkılardan yararlanarak iktidara geldiğimizde -ki inşallah geleceğiz- o zaman sağlıklı bir sanat ve kültür politikası oluşturmak zorundayız.

Sanatın ve kültürün olmadığı bir ülke çöldür, tek bir ağacın bile olmadığı, tek bir yeşilliğin bile olmadığı bir çöldür.

Çölün de kendine özgü bir kültürü vardır, onu da biliyorum ama biz isteriz ki hayatın bütün türlerini, doğanın bütün türlerini kendi ülkemizde bulalım.

Saz çalanımızın da resim yapımızın da piyanistimizin de aktörümüzün de herkesin sözü olsun isteriz ve herkesin nasıl bir sanat dünyası beklediğini bize yansıtmasını isteriz. Bu toplantının temel felsefesi budur efendim.

O nedenle “**geliyor gelmekte olan**” diyoruz geleceğiz, beraber geleceğiz, birlikte geleceğiz. Türkiye’yi sanat ve kültür açısından, çölleşen bir Türkiye’yi çölün içindeki güzel bir vaha haline getirmek istiyoruz.

Herkesin yeşillikler altına uzanıp suyunu içtiği, gökyüzüne baktığı zaman sonsuzluğu keşfettiği, merak duygusunu büyüttüğümüz bir kültür bir sanat dünyası inşa etmek istiyoruz. Elbette ki biz bunun siyaseten felsefesini yapacağız ama işin öznesi olan sizlersiniz. Sizler yol gösterdiğinizde biz de onun gereğini yapacağız.

Sanatçılara karşı konuşmanın çok kolay olmadığını ifade ettim, zor olduğunu da söyledim, inşallah bir kusur etmemişizdir, hatalı bir şey söylememişizdir çünkü sanatçının eleştirisi çok ağırdır bir siyasetçiye.

Âşık Mahzuni bir ara sohbet ederken birisine kızmış, onu bulduğunda demiş ki “senin için bir türkü söyleyecektim, sadece sen değil senin torunların da bunu dinleyecekti. Ama yine içimden bu kadar yapma diye bir ses geldi ve ben senin için bir türkü söylemedim, yapmadım.” diye.

Potemkin Zırhlısı'nın yasaklanması, müziğinin yasaklanması, ressamın resimlerinin yasaklanması, baskıcı yönetimlerin olması; buna karşın, baskıya karşı direnen sanatçıların olması, toplumun nefes almasına imkân veriyor.

O nefesi siz aldırıyorsunuz. Sizin bir resminize baktığımızda, sizin yaptığınız bir filmi sinemada izlediğimizde biz farklı bir dünya görüyoruz. En azından iki saat karanlık bir ortamda bizi farklı ortamlara taşıyorsunuz ve biz aynı zamanda düşünüyoruz o süre içinde.

Bir saz çaldığında, bir gitar çaldığında ruhumuz başka yerlere gidiyor. Dolayısıyla **sanatın derinliği hayatımızın her aşamasında var**. Hepiniz başımızın üstündesiniz. Sizlere değer veremeyen bir toplumun zaten ayakta kalma şansı yok.

kemal
filiçdaroğlu

CHP Genel Başkanı

AÇILIŞ SUNUMU

Kültür sanata ait sorunları konuşmak, birlikte tartışmak, çözümlenmek ve ortak bir politika oluşturmak zorundayız.

İnanıyorum ki ülkemizin kültür politikalarının temel teşkilini oluşturacak çağdaş, katılımcı, demokratik, kapsayıcı bir stratejik belgenin zeminini ortaya çıkartacağız.

Bu çalışmaya neden ihtiyaç duyduk? Neden bir strateji belgesi ihtiyacımız var?

Hemen her gün tanık olduğumuz üzere kültür ve sanat alanının; sanatsal içeriğin, düşüncenin, ifade özgürlüğünün uzun süredir baskıcı bir siyasetin vesayeti altında ezildiğine, yasaklandığına şahit oluyoruz.

Sansür, ceza ve yıldırma politikaları sanatçıların üretebilmesi önünde önemli, ciddi bir engel teşkil ediyor.

Bugün kamu desteğinin şeffaf olmayan kriterlere bağlandığı, sadece iktidarın tercihlerini ve isteklerini yansıtan işlerin desteklendiği, sanatın ve sanatçının yasal statüden, sosyal haklardan mahrum bırakıldığı partizan bir kültürle karşı karşıyayız.

Oysa bu kadim topraklarda her türlü ayrımcılık karşısında kültür ve sanat iyileştirici ve kapsayıcı, yaraları sarıcı olmuştur.

Dolayısıyla artık **bu döngüyü kırmanın zamanı geldi** diyoruz.

Tüm dünyada kültür politikası alanında örnek gösterilen Köy Enstitüleri, bunun dışında Halkevleri kapatıldı. Köklü kültür ve sanat kurumlarının içi boşaltıldı.

Kültür alanını pasifleştiren bu anlayışın artık değiştirilmesi gerekiyor. Coğrafyamızın tüm renklerinin yeniden özgürleşmesi, demokratik katılım süreçlerinin etkin bir biçimde harekete geçirilmesi gerekiyor.

Çoğulculuğu ve tolerans bilincini öne çıkaran kapsayıcı bir kültür sanat politikasını ülke gündeminin en üst seviyelerine, en üst sıralarına taşımak görevimiz.

Biz sanatçıların özgürce üretebileceği, eleştirilerini korkusuzca dile getirebileceği ve emeklerinin karşılığını hakkaniyetle alabilecekleri bir kültür sanat iklimi oluşturmayı hedefliyoruz ve kararlıyız.

Bu çalışma aydınlık yarınlara yürürken yolumuzu aydınlatacak çoban ateşi olacaktır.

Tüm kesimleri kucaklayan, anlaşılır, tutarlı ve sürdürülebilir bir kültür politikasının alt yapısını hazırlama kararlılığındaız. Anadolu topraklarında binlerce yıldır var olan kültürel mirasımız mutlaka bizim rehberimiz olacaktır.

Türkiye Kültür Stratejisi Forumu'nun bu bakımdan çok cesaret verici, son derece demokrat bir tavırla ve sorumluluğunu yerine getirecek bir anlayışla yol alacağına inanıyorum.

Büyük Atatürk'ün işaret ettiği muasır medeniyetler seviyesine taşıyacak katılımcı ve şeffaf bir kültür politikasının ilk adımını da sizlerle bugün burada atmaktan gurur duyduğumu ifade etmek istiyorum.

Hani "Yazacak kalemi, oynayacak sahnesi, çizecek kâğıdı, söyleyecek sözü varsa şayet bir an olsun eğilmez, zorla biat etmez sanatçıdır o, sanatçı" diyor ya şair, **sanatçılar var oldukça bu toprakların asla karanlığa teslim olmayacağına inanıyorum.**

Gamze Akkus İlgezdi

CHP Genel Başkan Yardımcısı - İstanbul Milletvekili

TÜRKİYE
KÜLTÜR
STRATEJİSİ
FORUMU '21

BİRİNCİ OTURUM

**Türkiye'de Kültürün
Geçmişi ve Bugünü**

KONUŐMACILAR:

Ayşe Kulin

Metin Akpınar

Cahit Berkay

Sibel Asna

Ezel Akay

Burçin Altınsay

Mert Fırat

Harun Tekin

MODERATÖR:

Serhan Ada

Serhan Ada

Sayın Başkan, saygıdeğer protokol ve çok sevgili kültür ve sanat dünyasının uygulayıcıları, profesyonelleri ve aktörleri hoş geldiniz.

Açıkçası bu kadar önemli ve vurucu konuşmalardan sonra sohbetimizi yapmak kolay olmayacak ancak gruplar halinde iki ayrı seans şeklinde gerçekleşecek olan atölyelerimize geçmeden önce böyle bir açılımı, böyle bir zemin tespitini gerekli gördük. Çok uzun

olmayan bir seansta, çok önemli konuklarımızla “Neredeyiz?” ve “Nereye gidiyoruz?” konusunu konuşuyor olacağız. Ben de izninizle yolu açmak üzere birkaç şey söylemek istiyorum.

Birincisi, bugün attığımız ilk adım ki konuşmalarda da çok açıkça vurgulandı, bir tür “**kültürün kurucu meclisi**” anlamını taşıyor. Ama bundan sonra, herkesin üzerinde mutabık olduğu, sanıyorum konuklarımız da vurgulayacaklar, önemli görevler hepimizi bekliyor olacak. Onun için zamanınızı, tam gününüzü ayırdığınız için hepimize teşekkür ederiz. Doğrudan paydaşların sözüyle kurulacak olan bir politikanın temellerinin de sağlam olacağına kuşku yok.

Bir başka konu, yurttaşların, Türkiye’de yaşayan herkesin, kültüre erişimi ve katılımı -biraz önce Sayın Genel Başkan’ın ve Anayasa’nın da söylediği gibi- hepimiz için yaptığımız işlerde de birinci derecede bir görev ve bunu gözeterek çalışacağız. Ama kültürün bir özelliği var. Kültür toprakla, şehirle, yerel olanla ilgili. Bugün yüzden fazla katılımcıyla yapacağımız çalışmalarda

Türkiye'nin bütün bölgelerinden, on iki şehirden, on üç ilçenin kültür profesyonelleri de çalışmalara katılıyor olacaklar. Bunun dışında, buna benzer toplantılarda UNESCO'nun uyguladığı bir yöntem var. Alanın sözü olan, emeği olan, mücadele geçmişli olan önde gelen isimleriyle bir sohbet yapılarak zirve yoklanıyor, biz şimdi onu yapıyor olacağız.

Biliyorsunuz Türkiye'nin kültür politikası konusunda çok şey söylemek mümkün ancak Cumhuriyet Halk Partisi'nin tarihinde de yapılmış şeyler var. Köy Enstitüleri var, Halkevleri var, bunların unutturulmaması için yapılmış ve yapılmakta olan çok çalışma var...

Biz bugün bir anlamda zemini yoklayarak "hangi zeminin üzerindeyiz ve nereye gitmekteyiz?" onu tespit edeceğiz. Bütün konuklardan bu konuda kendi birikimlerinden ve deneyimlerinden yola çıkarak görüşlerini aktarmalarını rica edeceğiz.

İzin verirseniz öncelikle hayatıyla yazısı kesişmiş olan ve bunu bir hayat çizgisi haline getirmiş olan Sayın Ayşe Kulin ile başlamak ve önce onun görüşlerini almak istiyorum.

Ayşe Kulin

Sayın Genel Başkanım, Sayın Başkanım, değerli konuklar, ilk benimle başlaması biraz talih-siz oldu; çünkü ben bir akademisyen değilim, bir bilim insanı değilim sadece bir yazarım ve böyle bir konuşmaya da bu kadar değerli bir toplum karşısında hiç hazır değilim. Dün akşam haberim oldu, irticalen konuşacağım biraz, inci döke-meyeceğim şimdiden özür di-leyeyim.

Dört çocuk annesi, sekiz torun büyükannesi olarak eğitim ve kültür üstüne tecrübelerimden yararlanarak konuşacağım. Bu yaz Urla'daki evimizde bahçıvanın kızı ortaokulu bitirmişti. Çok sevindik, onu tebrik ettik, hediyeler aldık. Kendisi, "kütüphaneden – aralarında benim kitaplarımdan da var- bana bir kitap tavsiye edin" dedi. "Veda'yı oku istersen." dedim. "Ne hakkında?" dedi. İşgal altındaki İstanbul'u benim dedemin konağının üzerinden anlattığını söyledim. "İstanbul işgal altında mıydı?" diye sordu bana. "Bilmiyor musun?" dedim. Ortaokulu bitirmiş fakat bilmiyor, "Hayır" dedi. "Cumhuriyet niye kuruldu biliyor musun?" diye sordum. Cevabı şu oldu: "Atatürk geldi, padişahı attı, Cumhuriyeti kurdu" **Ortaokulu bitiren bir kız çocuğu, Urla'da bir devlet okuluna gidiyor ve cumhuriyetin neden kurulduğunu bilemiyorsa**, işgal altında beş seneye yakın inlediğimizi bilemiyorsa, gerçekten kendi tarihine, kendi geçmişine, kendi kültürüne sahip değildir. Ben çok üzüldüm ve inanamadım.

Şimdi, bir insanın altyapısı dört-beş yaşlarında başlıyor, ilkokul çok önemli. Ben ilkokula giderken okulda tiyatro yapmadık;

ama benim çocuklarım ortaokulu dışarıda okudular, ilkokula ben istemeden gidenler oldu, her okulda, her sınıfta ve benim Türkiye’de okuduğum lisede, her sınıf senede iki kere tiyatro yapmaya mecburdu.

Bir de karşı tarafta Bebek’te erkek okulumuz vardı, onlarla da müşterek birer tiyatro sahneye koyardık. Bir de yabancı dil alırdık İngilizcenin dışında, ya Fransızca ya Almanca. O aldığımız dilde de, o öğrendiğimiz azıcık dilde gene bir oyun ortaya koymak zorundaydık.

Tiyatroyu çocukken öğrenirseniz ve sahneye koyarsanız tiyatronun, demin siz Sayın Başkanımız da söylediniz, ne olduğunu bilirsiniz, arkasındaki emeği bilirsiniz ve merakınız hayat boyu devam eder ve tiyatrodan çok şey öğrenirsiniz.

Bizim okullarımızda tiyatro yok. Ben ilkokula giderken resim vardı. Resim dersleri de kalkmış, müzik dersleri de kalkmış, belki bir devlet okulunda yoksul çocuklara ağır gelebilir çünkü nota alacaklar, müzik aleti alacaklar, boya alacaklar falan ama tiyatrodaki çocukların ellerine birer yazılı metin vereceksiniz oynayacaklar ve orada hayatı ve değişik hayatları öğrenecekler...

Eğer kitap okumayı çocuklarımıza öğretemezsek çocuklarımız tek tip insanlar olarak kalır, kendi hayatlarının dışında başka hayatları bilemezler.

Ben çöp toplayanların dramını, çöp toplayan bir kadının kitabını okurken öğrendim ve ben onlara, yollardan geçerken çemkirirdim çünkü pislik yapıyorlar benim için yani çöpleri döküyorlar, topluyorlar, ediyorlar falan ve hep onlara camı indirir seslenirdim “ne kadar ayıp ediyorsunuz, bu ne pislik” falan.

Sonra Ayşe Özgün’ün bir programına üç yazar konuşmacı olarak çağırıldık. Yazarlardan birini hiç tanıımıyordum, ayıp olmasın o beni biliyorsa, kitabımı okumuşsa, ben de onunkini okumuş olayım diye aradım kitabı, bir tane buldum ve de son kitap ve ilk

kitapmış. Aldım incecik bir kitap, eve geldim. Akşam okudum o kitabı ve o çöp toplayanların yaşadıklarını öğrendiğim zaman elli altı yaşındaydım, utancımdaydım, ağladım nasıl böyle duyarsız kalabildim diye. Bir kitap bana hiç yaşamamış olduğum bir hayatın penceresini açtı.

Kitap okumadan büyüyor çocuklarımız. Hâlbuki 90'ların başında Urfa'da bir kaymakam vardı, devlet dairelerinde, ben gözümle gördüm, son yirmi dakikada bütün çalışmalarını durduruyordu, kitap dağıtıyordu bütün memurlarına, yirmi dakika kitaplarını okuyorlardı. Ertesi gün yine yirmi dakika, tekrar o kitabın devamını okuyorlardı bitirene kadar. "Kitap babası"ydı adı ve bunu bütün Urfa'ya yaymıştı. Manav, demirci, esnaf, terzi herkes son yirmi dakika veya günün içinde yirmi dakika kitap okuyordu. Tabii bu kaymakam sürüldü ve sonrasını bilemiyorum adamcağızın.

Şimdi o dönemin yine başlarında, "Yazarlar Okullarda" diye bir proje geliştirildi. Şöyleydi: Biz üç yüz kadar yazar, İstanbul'da bir yerde toplandık,

Avrupa ve Asya yakası olarak ayrılmış iki büyük kavanozda semt adları yazılmış kağıtlar bulunuyordu. Teker teker sahneye çağırıldık, oturduğumuz yakaya göre kağıtlar çektik ve çıkan semtlerde okullara gittik. Ben mesela Kâğıthane'yi çekmiştim. Kâğıthane'deki bir okulda o sene benim kitaplarımı okuttular ve sonradan da beni öğrencilerle buluşturdular; kitap üstüne konuştuk. Her yazar bunu ayrı ayrı yaptı, sonra kitapları ve yazarları değiştirdiler. O şekilde devam edildi fakat bu da çok çabuk sona erdi. Çünkü dediğimiz gibi siyasetçiler, yazarlardan ve sanatçılardan biraz ürküyorlar. Tekrar böyle bir çalışma düşündüm.

“

Kitap okumayanlar dediğim gibi sadece kendilerini ve çok yakın çevrelerini bilirler, dünyaya açılmazlar, açılmadıkları için de empati duyguları gelişmez, başkalarını anlayamazlar, acılarını anlayamazlar.

Ayrıca yine ben okula giderken okullar arasında şiir yarışmaları, öykü yarışmaları olurdu, bunlar da okumayı çok tetikleyen şeylerdi.

Şimdi yayıncılar hakkında konuşmak bana düşmez, ama gelmeden önce yayıncıma bir telefon edip sordum. Böyle bir davet aldım, yayıncılar için bir öneriniz var mı diye, **“korsan”** cevabını verdi. Korsanlara çare bulunabilirse hem yazarlar çok daha fazla satar, hem biz çok daha fazla kazanırız, hem de vergi olarak Hazine'ye geri döneceği için devlet kazanır. Ama maalesef beş binin üstünde basılan kitaplarda korsan devreye giriyor ve bizim satışlar orada aşağı yukarı duruyor, gerisini korsan kazanıyor. Bunun da çaresini çok ciddiyetle düşünmek lazım. Ben bunu söylediğim zaman diyeceksiniz ki; “Ama kitaplar çok pahalı.” Korsanlar da bedava değil, yani bunun herhalde bir orta yolu bulunur. Korsan, Türk yazarlarının satışlarının Amerika'daki gibi çoğalmasına ve satabilmelerine bu kadar mâni olabiliyor. Burada Amerika ile bizi mukayese etmiyorum ama biz de burada doksan milyona yaklaşmış bir kitleyiz.

Daha çok kitap okunabilir, çünkü kitap okumayanlar dediğim gibi sadece kendilerini ve çok yakın çevrelerini bilirler, dünyaya açılmazlar, açılmadıkları için de empati duyguları gelişmez, başkalarını anlayamazlar, acılarını anlayamazlar. Kitap okurken değil, yazarken de insanın dünyası değişebiliyor. Sevdalinka'yı yazarken de benim dünyaya bakış açım değişmişti. Çünkü Bosna'daki savaşın soykırımını yazarken okuduğum kitaplardan, o çok hayranı olduğum Avrupa'dan buz gibi soğumuştum. O hissiyatım devam ediyor ama maalesef yine bilim, teknolojinin en iyisi onlarda var. Gözümüzü dikmemiz gereken ister istemez, sevsek de sevmesek de Batı oluyor.

Bir çocuğun okuldaki eğitiminde, kitabı, tiyatroyu, müziği bilmesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamak istiyorum. İnşallah bu konuda yardımcı olursunuz, hep birlikte çok iyi şeyler başarabiliriz. Çok büyük saygılarımla, teşekkür ederim.

Serhan Ada: *Küçük bir not, UNESCO'nun son istatistiklerine göre Türkiye'de nüfus başına yılda okunan kitap sayısı birin altında. Bunu hemen aşılması gereken bir hedef belirlemek üzere bir kenara not edebiliriz.*

Bugünkü katılımcılar arasında, yirmili yaşlardan daha ileri yaşlar arasında katılımcılarımız var. Ancak bizler, bizim kuşaklar "Devekuşu Kabare Okulu"nda okuduk. Metin Akpınar da hiç pişman olmadı yaptıklarından, sözü ona vermek istiyorum.

Metin Akpınar

Sağolun efendim onur duydum. Ben de sayın moderatörün önerdiği gibi önce bir tespit ile başlamak istiyorum.

Bu toplantılar folklor bakımından müthiş bir kolaj. Tarih öncesi bu topraklarda, Antik Çağ bu topraklarda, Roma bu topraklarda, Roma'nın doğusu olan Bizans bu topraklarda, bütün medeniyetler bu topraklarda. Abbasiler burada, Sasaneler burada, hepsi burada. Bu medeniyetlerin bıraktığı zengin

bir folklor kolajımız var. Ama **ne yazık ki biz bu kolajdan özümsemiş bir kültür yaratamadık; öncelikli sorunumuz bu. Bunu, çalıştayda masalarda çözeceğiz diye umut ediyorum.**

Şimdi folklor biraz yön değiştirdi çünkü pozitif bilimler folklorun içinden ayrıldı, gastronomi ayrıldı, sosyoloji ayrıldı, tarih ayrıldı; bu bir halk bilim haline geldi ama yine de kaynağı bulmak bakımından folklor defterlerini, Türkiye'deki folklor defterlerini arayıp bulmamız lazım; çünkü folklor sadece dans, şarkı değil.

Folklorun içinde büyü de var, dua da var, yemek de var, dans da var, koşma da var, şiir de var, varoğlu var. O defterlerde bunların kayıtlı olduğunu hep okuyorum; ama bir defterle de karşılaşmadım. Bunlar “körtük” denilen ya da benzer isimler verilen ince uzun defterlermiş. Önce onlara ulaşip oradan folklorumuzu yakalayalım. O folkloru uzun yıllar benimseyen popülasyonların kültürlerine de “hars” diyoruz; Türk harsı, Ermeni harsı gibi... Bütün bunlardan özümsemiş oranda inşallah kültür olacak, bizim kültürümüz olacak. Özümsemiş doğru kültüre ulaşacağımızı ümit ediyorum.

Sanata gelince, sanat biraz farklı bir şey. Bugün on milyonu aşkın canlı var dünyada yaşayan, biz ve bize benzeyen homosa-piens, sapiensler üç yüz elli bin senedir buradayız. Bu on milyon canlının içerisinde düşünen tek yaratık insan.

Düşüncenin de en saygın ve en soylu biçimi sanat. Fakat ne yazık ki, siyasi otoriteler düşünceyi ifade meselesiyle hiç barışık değiller.

Her yönetim buna dahil. 17 Şubat 1926'da İsviçre Medeni Kanunu'nu getirdi Mustafa Kemal Atatürk, ama ceza kanununu bulamadık. “Prodi Ceza Kanunu” var, on yedi bin maddelik, bununla baş edilmez dedik ve Mussolini'nin kendi faşist rejimini muhafaza etmek için çıkardığı İtalyan Ceza Kanunu'nu Türkiye'ye getirdik. Ona sonra terörizm ilave edildi, 301. madde ilave edildi, terörle mücadele ve 8. maddeler ilave edildi. O maddelerle, düşünce ve düşünceyi ifade özgürlüğü hep kısıtlandı.

Dolayısıyla düşüncenin saygın ve soylu biçimi olan sanat kısıtlandı ve yasaklandı. Bugün sanatçının statüsü belli değil, inşallah onun için de bir çare üreteceğiz. Hukukta yok, muktesebatımızda yok. O zaman özel bir statü benimsenecek, özel bir statü saptanacak. Onların vergileri, maaşları, emeklilikleri ayarlanacak. Onlar da bu ülkeyi biraz daha ileri taşımak için verdikleri emeğin haklarını alacaklar diye düşünüyorum.

Sanat çok ince, çok naif bir olgu. Düşünceyi incelten, düşünceyi nahifleştiren, düşünceyi saygın kılan bir olgu. Ama bunu yaparken de her şeyi ifade etmek zorunda. Kamera formatında bu biraz daha cesurca yapılıyor. Satirik bir şey, şaka tiyatrosu, alay tiyatrosu, mizah tiyatrosu, ironi tiyatrosu, bir başkaldırı tiyatrosu ama inanın bana her devirde en müstebit yönetimlerde dahi söyleyecek bir söz bulmuştur. En liberal ortamlarda dahi eleştirecek yan bulmuştur. O da galiba bizim ışık tutmamız gereken yollardan biridir. Bunu rahatlıkla yapmamız lazım.

Bir kabare üreticisi diyor ki **“sansür olaylarına çok teşekkür ediyorum, meramımı bana daha ince, daha zarif yayma olanağını sağladı.”** Her şey söylenebilir, her ortamda söylenebilir yeter ki lafı iyi seçelim, kelimenin kavram ve kapsamını iyi değerlendirelim diye düşünüyorum.

Bizim, bu canım ülkemizde necip Türk milletinin bir eksikliği var: kültürün ve sanatın bir toplumun vazgeçilmez ögesi olduğunu, vazgeçilmezi olduğunu kabul etmemişiz. Böyle bir düşünce tarzımız yok. Ben ce bütün eksikliğimiz bu. **Yani biz kültürümüzü ve sanatımızı önce milletimize, halkımıza, necip Türk milletine anlatmalıyız.** Necip Türk milleti her ipe tutunamaz. Ben aşağı yukarı 80 sene, 10 ay, 8 gün, işte 12 saat yaşadım bu ülkede; fakat bu ülkenin bu güzelliğini hiç göremedim, tadamadım. İnşallah bundan sonra görülecek ve tadılacak.

“

Tiyatro empati kültürünün mabedidir, “biz paradigmasının” mabedidir, kendini sorgulayan insanın mabedidir, yani vicdanlı insanın mabedidir. Kendini sorgulamayan insan zaten kara vicdanlıdır, vicdansızdır.

Tiyatro meselesine gelince; tiyatronun eğitimi, milli eğitim diye tanımladığımız eğitimin içerisinde yok. Bu eğitimin anaokulundan doktora tezine kadar her düzeyde olması gerekiyor. Bunları

da yapmak zorunda kalacağız, bunları da tespit etmek zorunda kalacağız.

Tiyatro bir ülkenin vazgeçilmezidir, Tamer Levent Hocam'ın da dediği gibi bir mabettir. Neyin mabeditir? Tiyatro empati kültürünün mabeditir, "biz paradigmasının" mabeditir, kendini sorgulayan insanın mabeditir, yani vicdanlı insanın mabeditir.

Kendini sorgulamayan insan zaten kara vicdanlıdır, vicdansızdır.

O yüzden tiyatronun bu önemini de vurgulayarak ona da yer açmak, tiyatronun her türüne yer açmak, benim ütopyamdır. İnşallah bugün bir-iki satır yazarız, belki de birkaç tanesi gerçekleşir.

Nasıl siyasi partiler yelpazesi var ise bu canım ülkede, işte merkez, merkez sağ, merkez sol, radikaller vs. tiyatronun da her dalının, her yelpazesinin olması, bunların hepsinin elemanlarının, yazarlarının, dramaturglarının yetiştirilmesi, bunların eğitimini alması ve bunun yayılması bence hedefimiz olmalı diye düşünüyorum.

Opera da olacak bir ülkede, bale de olacak, kabare tiyatrosu da olacak, klasik tiyatro da olacak, gazete tiyatrosu da olacak, şidet tiyatrosu da olacak, seks tiyatrosu da olacak, korku tiyatrosu da olacak.

Bütün bu tiyatroların, merdiven altında bugünün Beyoğlu'nda ikinci, üçüncü katlarda yapılan tiyatroların, hepsinin başımın üstünde yeri var. Bunların yazarlarının, bunların oyuncularının, bunların teknisyenlerinin eğitimini doğru bir bazda milli eğitimin içine sokarsak o zaman biraz daha ileri, biraz daha uygar, çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarız diye düşünüyorum.

Bu görev, esasında Sayın Başkanımın da ifade ettiği gibi, biraz bize düşüyor. Biz de genellikle, az önceki küçük sohbetimizde arkadaşlarımızın da belirttiği gibi, sadece konuşuyoruz. Güzel güzel konuşuyoruz, güzel güzel anlatıyoruz, mutlu şekilde top-

lantımızdan ayrılıyor ama topluluk yararına bir tespit ve bir doğru iş olmuyor, görmüyoruz.

Şu cânım ülkede kültür ve sanat stratejisi yok. Önce bunun inşa edilmesi lazım. Bu necip Türk milleti çıkarının peşinden gider. Turgut Özal diyordu ki, "Dinin ipine sarılalım", o ip dahi yağlı geldi, kaydık, düştük.

Etik, estetik, ahlâk, ahlâk felsefesi bu toplumun malı değil malesef oradan da bir şey bulamıyoruz ama bu toplum, çıkarının peşinden gelir. Bir toplumda kültürün ve sanatın bir toplumun vazgeçilmezi olduğunu ve kamu yararına olduğunu, her insanın bundan çıkarı olduğunu yayabilirsek, anlatabilirsek toplumumuza, umarım oradan da bize katkı olacaktır. Millet isterse her şeyi yaptırır.

Mustafa Kemal Atatürk, 1913'te, Türkçe'ye çevrilmiş Jean Jacques Rousseau'nun *İçtimai Mukavelesi*'ni okumuş, yanına da kendi el yazısıyla bir not düşmüş, "burası mühim" diye. "**Hakimiyet, kayıtsız şartsız milletindir. Bir şahsa, bir aileye, bir topluma devredilemez.**"

Onun üzerine almış götürmüş olayı. Zafer Toprak hocamız "Mustafa Kemal ne biliyordu? Neyi uyguladı? Nelerden öğrendi?" diye kendi tabiriyle Çankaya Kütüphanesi'nde arkeolojik bir araştırma yapmıştı.

Bence o kitabı hepimizin okuması gerekir. Oradan öğreneceğimiz çok şey var, bizim de toplumumuza bir şeyleri öğretmemiz gerekiyor. Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin insanların en büyük eksikliği cahillik, cahil bir toplumuz. Ortalama eğitim seviyemiz ilkokul beş. Dörttü, Allah'tan beşe çıkarttık. Bunu biraz daha zenginleştirmemiz, bilgiye, bilime bu insanı, bizim insanımızı cazip kılıp çekmemiz gerektiğini düşünüyorum. Hakikaten çok görev düşüyor. Sayın Başkanımın belirttiği gibi, **geleceğiz ama beraber geleceğiz, biraz iyi gelelim, sağlam gelelim ki sürekli olsun, sürdürülebilir olsun**, kültür için de gerekli, sanat için de gerekli.

Serhan Ada: *Metin Akpınar, yaratıcı endüstrilerin tanımını da aslında konuşmasının içinde çok anlamlı bir şekilde verdi.*

Bu arada bir anma; Türkiye kültürünün kökenlerini ciltlerce yazan Burhan Oğuz'u çoğu kez unutuyoruz ama kitapları duruyor ve tekrar canlandırıp güncellemek de galiba görevlerimiz arasında.

Bugün okullardan gidiyoruz. Bizim kuşağın, ama bugünkü kuşağın da okullarından biri de Moğollar. Beraber büyüdük ve bugünkü kuşaklarla da beraber olmaya devam ediyorlar. Şimdi ben, Cahit Berkay'a sözü vereceğim ama sadece müzisyen olmadığını, meslek örgütlerinde de sanat üreticilerinin, sanatçıların hakları ve gelecekleri konusunda mücadele etmeye devam ettiğini hatırlatmak istiyorum.

Cahit Berkay

Efendim hepinize merhabalar, saygılar, sevgiler. Ben biraz yaşanmışlıktan, kendi yaşamımda karşılaştığım şeyleri burada tekrar etmeyi uygun buldum. Çünkü Ayşe Kulin Hanım da, Metin Akpınar da konuya çok güzel değindiler. Ben biraz ne yaşadık onu anlatmaya çalıştım.

Benim aklım ermeye başladığı günden itibaren gördüğüm tek bir şey var: **Gençliğinden, gençlerinden devamlı korkan**

bir devlet gördüm. Bugün hâlâ aynı şekilde bu gençleri karşısına oturtup onları anlayacağı yerde, ne istediklerine çözüm getireceği yerde, onları dövüyor, hep.

O dayaktan ben de yedim. 20'li yaşlarda bayağı ciddi dayaklar yedik. Bugünkü gençler, onlar da hâlâ dayak yiyorlar. Temenim, bu gidişatın değişmesi.

Bir ikincisi, çocukluktan itibaren insanlar ileride ne olmak istediklerini hayal ederler, onlara hep sorarız “büyüyünce ne olmak istiyorsun?” diye. Böyle klasik bir soru vardır çocuklara yöneltilen, ama bugün geldiğimiz noktada o çocuklarımızdan hayalini kurduğu mesleği yapabilen maalesef çok az.

Büyük çoğunluğu mutsuz bir şekilde, hiç hayalini kurmadıkları ve ama mecburen yapmak zorunda kaldıkları meslekleri yapmaya çalışıyor. O da artık iş bulabilirse. Bu çok önemli, çünkü çocukların “Ben büyüyünce şu olacağım, müzisyen olacağım, tiyatrocucu olacağım.” demesi bir kere çok büyük bir şey.

Mesela ben “büyüyünce müzisyen olacağım.” diyemedim. Bizim kuşak, “Büyünce şu olacaksın, doktor olacaksın, mimar olacaksın.” şeklinde büyüdük.

İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkan annelerimiz, babalarımız, çocukları kendinin çektiği acıları, yoksullukları çekmesinler diye, onların müzisyen, tiyatrocucu, sinemacı olmasını istemedi. “Büyüyünce ne olacaksın?” denildiği zaman **“müzisyen olacağım, tiyatrocucu olacağım, şair olacağım, yazar olacağım, heykeltıraş olacağım.”** diyebilen çocukları duymayı, onları dinleyebilmeyi çok istiyorum. Gönüm budur. Onlara böyle şeylerin hayat içinde çok önemli olduğunu, çok **saygıdeğer meslekler olduğunu öğretmemiz gerekiyor.**

“

Benim aklım ermeye başladığı günden itibaren gördüğüm tek bir şey var: Gençliğinden, gençlerinden devamlı korunan bir devlet gördüm. Bugün hâlâ aynı şekilde bu gençleri karşısına oturtup onları anlayacağı yerde, ne istediklerine çözüm getireceği yerde, onları dövüyor, hep.

Şimdi 12 Eylül'e gelelim. 12 Eylül'ün en büyük sonuçlarından biri, kuşaklararası kültür akışını kesmiş olmasıdır. Okulları değiştirdiler, İmam Hatipler açıldı; bütün sistem oldukça faşist bir kafayla başka bir yere gitti.

Türkülerimiz bu darbeden sağ salim çıkan tek kültürel değerimiz oldu. Çünkü türkülerimizin şöyle bir yapısı var: **Türkülerimiz gerçektir.**

Ben İspartalıyım, Isparta ağzıyla "essah"tır. Çünkü yaşanan aşk acıları, türkülere tema haline gelmiştir. 1980 sonrasında geldiğimiz noktada yaşanmayan aşkların, yaşanmayan acıların sanki yaşanmış gibi şarkılarını, türkülerini yaptılar. Tabii onlardan bahsetmiyorum ama özellikle bu popüler, yozlaşmış o kültürün yerleşmiş, yerleşmeye başladığı dönemde bu yalancı temalar ağırlıklı bir şekilde kullanılmaya başlandı.

Türkülerimiz, asırlardır kuşaktan kuşağa geçmiştir. Geldiğimiz noktada, o türkülerimizi televizyon reklamlarında marka reklam müziği altına fon müzik olarak kullanıyorlar birkaç senedir. Bir kere buna çok önem vermemiz gerekiyor.

Bu benim çok canımı yakıyor Başkanım. Erdal Erzincan burada, mutlaka sizler de üzülüyorsunuzdur, gerçekten o marka altında türkülerini duyduğum zaman canım yanıyor, üzülüyorum.

Ayşe Hanım'ın da bahsettiği eğitim sistemine değinecek olursam, ben 80'li yıllarda üç çocuk büyütmeye başladım. Bu çocuklar, ortaokula, liseye, üniversiteye hazırlama kursları fırsatında var olan resim dersleri, müzik dersleri, beden eğitimi dersleri, fen derslerine peşkeş çekildi. Çünkü bu derslere palas ders, olsa da olur olmasa da olur gözüyle bakıldı.

Çocuklarımız müzik dersine gittiği zaman, "Bu çocuk müzisyen mi olacak?" yahut resim dersine gittiği zaman "ressam mı olacak?" dendi. Hayır, ama hiç olmazsa **bu çocukların estetik değerler yani güzeli, çirkinini, doğruyu, yanlışını anlama adına bir altyapıları olacaktı ki, yaşamda bu altyapı çok önemli.**

Daha ileri yaşlarda o altyapısızlık yani estetik değerlerden uzaklık bir insan olmak bakımından büyük eksiklik. Yontulmamış bir kafaya sahip olduğun zaman, ne ülkeni sevebiliyorsun, ne bir canlıyı sevebiliyorsun, ne de bir hayvanı sevebiliyorsun. Sevgisiz bir toplum, vicdansız bir toplum olmanın asıl çilesi de burada yatıyor. Yani benim naçizane görüşüm de böyle.

Ben elli beş yıldır profesyonel müzisyenim. Yaşamım boyunca herhalde yüz tane kadar eğitim ve de kültür bakanı değişmiştir. Şöyle bir yirmi beş - otuz senedir hatta kırk senedir o her gelen liyakatsiz tipler, okul kitaplarını değiştirdiler...

Kültür akışı dediğimiz zaman, tutarlı ve de zamana yayılmış bir kültür politikası uygulamadılar. Her gelen kendi kafasına göre bir yere çektii, orasını burasını yamulttu.

Ama sonunda geldiğimiz nokta, belki çok yersiz olacak ama, oy verirken bile nasıl oy vermemiz gerektiğini bilmeyen bir toplum haline geldik. Çünkü orada insanın kendini tanıması ve kendini sevmesi ile başlayan bu sevgi zinciri o kadar önemli ki, önce mahalleni tanıyacaksın, mahallende oy vereceksin, sonra şehri idare edeceklere oy vereceksin, ondan sonra da milletvekillerini seçeceksin. Hepsinde de menfaatini kollaman gerekiyor. O menfaat çok önemli ama o menfaat kişisel, sadece kendine yontan bir menfaat değil. O büyüğü düşündüğün zaman ülkeni düşünen bir şekilde beyninle, vicdanınla o seçimi yapacaksın.

Bir notum daha var. Geldiğimiz noktada birisinin sırtına binip onun hakkını yahut onun yerini gaspedenlerden, Turgut Özal'ın söylediği gibi "işini bilen" insanlardan zaman içinde kurtulacağız.

Ama nasıl kurtulacağız?

Sanat, sanatın her dalının insanı insan yapma konusunda müthiş bir rolü vardır. Yeter ki biz insanlarımızı sanatla buluşturalım. Onları o sanatla, kaba tabirle “yontalım”... İşte bunlardan bir tanesi de türkülerle, şarkılarla insanlarımıza doğruyu, güzeli ve daha önemlisi sevgiyi, sevginin ne olduğunu, sevgi konusunda hassas olmayı, Çetin Altan'ın dediği gibi “sevgiyi ıskalama-mayı öğretmektir.”

Serhan Ada: *Evet, eğitimin kültürle ayrılmazlığı sanıyorum buradaki en önemli çıktılardan bir tanesi olacak.*

Sibel Asna'ya geliyorum. Sibel Asna, sadece iletişime bir profesyonel olarak hayatını vakfetmekle kalmadı, yaptığı çalışmaları sürekli olarak sivil toplumla birleştirerek yaptı; topluluklarla, ekolojile iletişim arasındaki ilişkiyi gözetererek yaptı. Şimdi sözü ona vermek istiyorum.

Sibel Asna

Çok teşekkür ediyorum değerli Başkan, değerli konuklar. Ben bir iletişimciyim, her konuya, her alana "Bunu nasıl anlatırım? Bunu nasıl daha iyi anlatabilirim? Karşımdaki beni nasıl anlar? Beni dinlemesi için ne yapmam gerekir?" soruları ile başlarım. Metin Akpınar söyledi, bizim toplumumuz ne yazık ki, "bana ne faydası var"ın cevabını bulmadığı süreç bir konu ile ilgilenmiyor.

Kültür ve sanat da maalesef "bana ne faydası var"ın cevabını pek kolay veremiyor.

Tabii siyasetin buradaki rolü tartışılmaz. Türkiye tarihinde gerçekten kültür ve sanatla hemhal olmuş bakanları çok az gördük. Bakan olduktan sonra kültürle tanışan pek çok bakanı da ben kendi yaşamımda tanıdım. Bir Talat Halman örneğini kolay kolay yaşamadı Türkiye...

Bir başka facia, kültürün turizmle birleştirilmesi oldu: Kültür ve Turizm Bakanlığı. Turizm bir tüketim aracıdır, yok etmektir,

tüketmektir, varolandan yararlanmaktır. Kültür ise, sürdürmektir, geleceğe taşımaktır, değer katmaktır, topluma mal etmektir. Bu ikisinin aynı çatı altında bulundurulması bence Türkiye'nin en büyük facialarından biridir.

Sonra bakıyoruz bütçede, hele ki bugünkü durumda, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ayrılan bütçe 6 milyar, diyanete ayrılan bütçe 13 milyar. Böyle bir ülkede yaşıyoruz biz bugün. Çölleştik.

Benim meslek hayatıma başladığım yıl, 1983 yılı, Anadolu Medeniyetleri Sergisi'nin iletişimini yapmakla sorumluydum. Anadolu Medeniyetleri Sergisi, Türkiye'nin bir dönüm noktasıdır.

Anadolu'nun sahip olduğu o olağanüstü zenginlikler, ilk kez birarada, bir kompleks içinde, farklı farklı mekânlarda, her medeniyeti kucaklamaya çalışan bir sergiydi. O sergi dahi Bizans'ı hafif geçmiş, Ermeni'yi, Süryani'yi, Kürdü görmemişti. Türkiye'nin bir başka problemi de sahip olduğu bu olağanüstü kültür zenginliklerini kucaklamaması. Aynı heyecan, aynı tutku, aynı sevgi ile kucaklamaması.

“

Kültür ve Turizm Bakanlığı. Turizm bir tüketim aracıdır, yok etmektir, tüketmektir, varolandan yararlanmaktır. Kültür ise, sürdürmektir, geleceğe taşımaktır, değer katmaktır, topluma mal etmektir. Bu ikisinin aynı çatı altında bulundurulması bence Türkiye'nin en büyük facialarından biridir.

Türkiye, Anadolu'yla övünmesi gereken olağanüstü toprak. Ben Anadolu'yu çok gezerim, Anadolu'da gitmediğim yer kalmadı gibi. Arkeoloji gezerim. Arkeoloji zenginliklerini düşünürseniz bu ülkenin, toprağın altında harıl harıl altın kazanlar, asıl toprağın altındaki o olağanüstü arkeolojik zenginliği yok edenler oluyor bir yandan da.

Düşünebiliyor musunuz, 10.000 yıllık bir Anadolu tarihi var, Anadolu Medeniyetleri Sergisi zamanında Karain Mağarası'nı gidip görmüştüm. Böyle bir medeniyetin, böyle bir zenginliğin üstünde oturan ve onun kıymetini bilmeyen bir toplumuz biz. Önce bunu kabul etmeliyiz.

Biz sahip olduğumuz bu zenginliği dünyaya eğer anlatabilirse, bugünkü imajımız, (imaj diyorum hiç sevmediğim bir kelimedir, ama ne yazık ki bugünkü algımız) vahşi, kavgacı, sorun yaratan, tartışma kültüründen bihaber, demokrasiyi, ifade özgürlüğünü, empatiyi yok sayan bir toplum algısıdır.

Dolayısıyla Sayın Başkan, eğer iktidara gelerseniz, çok önemli bir rolünüz olacak. Dünyaya böyle olmadığımızı anlatmak zorundayız. Biz böyle değiliz, **biz kadim kültürleri içinde barındıran, olağanüstü bir Anadolu zenginliğine sahip, Süryanisiyle, Ermenisiyle, Kürdüyle, Arabıyla, Çerkeziyle, Lazıyla olağanüstü zenginliğe, folklorla sahip, Metin Akpınar'ın söylediği gibi, ama bunların kanıtlarına da sahip bir halkız.**

Anadolu'daki mimari eserlerin yani sevmediğimiz veya dışladığımız kültürlerin mimari eserlerin halini gezenlerimiz bilir veya oralardan gelenler bilir. O çöplüğe çevrilmiş kiliseler, o çöplüğe, ahıra çevrilmiş 12. yüzyıldan kalma olağanüstü katedraller. Saint-Paul Katedrali ile övünüyor Londra, bizim Ermenistan sınırında veya İran sınırındaki 1200'lerden kalan Ermeni kiliselerinin mimarisini biz niye gündeme getirmeyelim, niye dünyaya anlatmayalım? Veya bir Süryani kültürünü niye dünyaya anlatmayalım? Hangi birini sayayım? Ve gidip o eserlerin o halini görünce, 12 Eylül döneminde o kiliseler kendiliğinden yıkılsın diye sütunlarını kırmışlar dökmüşler ki en ufak bir depremde yıkılsın diye. Niye biz bunlara sahip çıkmayalım ve bunları anlatmayalım?

Türkiye çok ciddi kendini yeniden anlatmak, yeniden tanımlamak, yeniden dünyaya varlığını ortaya koymak zorundadır.

Biz niye varız bu dünyada? Bilimde çok fazla sesimiz çıkmıyor, teknolojide sesimiz çıkmıyor. Sanatta çıkıyor. Çağdaş sanattaki sanatçılarımızı görüyoruz, dünyanın dört bir yanında inanılmaz işler çıkarıyorlar, inanılmaz değerler katıyorlar.

Hangi birinin kıymetini biliyoruz, hangi birini biz onurlandırıyoruz veya ismini anıyoruz? **Dünyaya kendimizi ancak ve ancak kültür ve sanatla anlatabiliriz.**

Ben Türkiye'nin en büyük zenginliğinin kültür ve sanat olduğuna inanıyorum.

"Bana ne faydası var"ın cevabı da, işte o benim çok da sevmediğim turizmde yatıyor. Biz kültür turizmini eğer geliştirebilirsek, üst gelir grubu turistleri ülkemize çekersek ancak turizmle kalkınabiliriz.

Yoksa, "all inclusive" (herşey dahil) paketiyle gelmiş, üç kuruşluk kolanın hesabını soran, otelinden dışarı çıkmayıp hiçbir şey yemeyip, içmeyip, görmeyip, gezmeyip paket programla gelip giden turistle biz bir yere varamayız.

Ben on iki yıl boyunca İngiliz Turizm Örgütü'nün danışmanlığını yaptım ve Türkiye'de İngiltere'yi tanıttım. Nasıl tanıttım? İskoçya ile tanıttım, Galler bölgesi ile tanıttım, kültürü ile tanıttım, sanatı ile tanıttım, British Museum'u anlattım. Türkiye'den gazetecileri aldık İngiltere'nin kültür merkezlerini gezdirdik, İskoçya'yı gezdirdik, Galler'i gezdirdik. O İngiltere bunu yapıyor düşünün.

İşte kültür sanat kadın işi, çoğunlukla kadınlara uygun görürler ne hikmetse. İşte hobi, efendim yani çocuk da yetenekli, doktor olsun ama işte (hobi olarak) piyano da çalsın. Ben çocukluğumda ilkokuldan itibaren tiyatrodan oynadım. İlkokulda, ortaokulda, lisede oynadım ve o kadar çok şey öğrendim ki.

Biraz önce sözü edildi ve evet çocukluktan itibaren eğer biz bu

sevgiyi, bu ihtiyacı, yeme içme ihtiyacı kadar kültür ve sanatı yaşamın içine katmazsak işte bugünkü gibi vahşi, günde dört kadın öldürülen bir ülke haline dönüşürüz.

Bizim çok uzun bir yolumuz var. Çok geri sardık. İyi bir yer vardı gitmek üzere, **Atatürk'ün yolunda** çok iyi bir yere gitme hevesleri, hayalleri vardı. Ama ne yazık ki artık siyaset mi diyeceğiz, iktidar hırsı mı diyeceğiz, rant arzusu mu diyeceğiz, hepsi elele verdiler ve bugünün tohumlarını dün ektik.

Bugünü suçlamak bence biraz sorumluluk almamak. Bugünün tohumları dün ekildi, bugünün tohumları, bu toplumun bu hale gelmesinin tohumları. Dünkü kültür politikaları ile dünkü anlayışla da biz birazcık bugünlere geldik...

Dolayısıyla bundan sonrası için, kültür ve sanatın bütçesini en yükseğe koyabilen iktidarlar, kültür ve sanatın önemini eğitime katabilen iktidarlar çok daha başarılı olacaktır.

Z kuşağı geliyor. Z kuşağı bildiğimiz bir kuşak değil. Z kuşağı dünya vatandaşı olmak istiyor. Z kuşağının milliyetçiliği o derece benimseyeceğini düşünmüyorum. Z kuşağı çünkü doğayı kolluyor, sürdürülebilirliği kolluyor, kadını kolluyor.

Boğaziçi Üniversitesi'nde yaşananları görüyoruz. Bu çocukların benzerleri var, bu çocuklar yalnız değil. Anadolu'nun dört bir yanında da üniversitelerde böyle çocuklar var. Sivil toplumda çalışmak istiyorlar gençler. Kurumsallardan çıkıyorlar, ben kurumsalları da temsil ediyorum, sivil toplumu da temsil ediyorum. Sivil topluma gelen, orada çalışmak isteyen gençlerin niteliklerini görseniz, kurumsallar kıskançlığından ölür.

O çocuklar artık hayatlarına anlam katmak istiyorlar. Anlamalı bir hayat yaşamak istiyorlar. Kültürün ve sanatın olmadığı bir yaşamda anlam olamaz. Doğanın olmadığı bir yaşamda, doğadan beslenen insanların olmadığı sürece vahşetin önüne geçemeyiz. Doğa insanı ehlileştiriyor. Sanat onu zarif ve anlamlı kılıyor.

Serhan Ada: Türkiye'nin taraf olduğu "Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi" isimli uluslararası bir sözleşme var. UNESCO'da 2005'de kabul edilmesinden on iki yıl sonra 2017'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçen bir kararla kanun özelliği kazandı. Bu da sanıyorum kültür politikasının geleceğinde önemli bir enstrüman olarak elimizde bulunuyor.

Ezel Akay'a geleceğim. Ezel Akay, sinema sanatı ve film endüstrisi demek. Yönetmenlik, oyunculuk, senaryo yazarlığı, ama herhalde her noktasında sinema ve film demek, ama aynı zamanda da sahne demek.

Ezel Akay

Hoşgeldiniz, biz de hoş geldik. Davetiniz için de teşekkür ediyorum kendi adıma. Kültür ve sanat kavramları tabii aynı şey değil ve birbirlerinin yerini tutacak şeyler de değil.

Sanat, kültürün çok önemli taşıyıcısı toplumda ama kültür, sanattan daha geniş bir alanı kapsıyor. Önemli bir özelliği var kültürün bence. Kültür aslında insanların gelecek adına yaptıkları nerdeyse her şey. Geçmiş adına yapılan bir şey değil

tabii, tarihi de inceliyor kültür, bu da kültürün bir parçası ama esas olarak kültürel faaliyetlerin hepsi geleceği belirlemek için, geleceği yönetebilmek için, gelecekte hayatta kalabilmek için icra ediyor.

Eski bir Bizanslı Ortodoks rahibin fetihten önce yazılmış bir kitapta şöyle bir sözü var: “Biz bu şehri istemiyoruz, biz geleceğin şehri istiyoruz.” diyor. Ben de bir parça bu ülkenin bir özelliği olarak, geçmişe duyulan özlemin ve nostaljinin ciddi bir hastalık olduğunu düşünüyorum. Ben yakınmayı bırakıp bunu temel bir prensip olarak bütün kültürel faaliyetler için öneriyorum.

Aslında geçmişi bırakıp, yakınmayı bırakıp, daha doğrusu gelecek için önerilerde bulunmayı, o önerilerin eleştirisi sırasında geçmişe dönmeyi gerektiriyorsa öyle yapmayı daha doğru buluyorum.

Metin Ağabey “hars” dedi kültüre, yanlış hatırlamıyorsam, Öz Türkçe’de de “ekin” deniyor. Çok ilginç bir şekilde de ziraat ile başlayan bir insan eylemi kültür. Yani aç kalmamak için. Ziraat hep geleceğe yönelik bir şey.

Ben mesela ziraattan bir örnek verip bu örneği çoğaltalım uygulayalım istiyorum. Ben üreticiden direkt tüketiciye giden zirai ürünlerden bir kültür yaratalım istiyorum. Büyük bir dert bizim için ve dünya için şu an. Bunu aynı şekilde sanatlar için de talep ediyorum, **aracısız, sanatçıyla o sanatın izleyicisi arasında, aracısız bir ilişki kurulmasını hedefleyebiliriz.** Bunun mekanizmalarını, teknolojisini geliştirebiliriz. Bu çok farklı bir sanat izleyicisi ve farklı bir kültür yaratacaktır.

Düşünün, bir müzisyenin şarkısını dinliyorsunuz yani düğmeye basıyorsunuz, o şarkı çalmaya başlıyor. Siz ona bastığınızda biliyorsunuz ki bir kuruş o sanatçının cebine giriyor ve o anda bile onunla iletişim halindesiniz. Bir soru sorduğunuzda, bir süre sonra kendisi şahsen cevap verecek halde.

Şunun gibi de düşünebilirsiniz, ekmeği yalnızca fırından alıyorsunuz, bakkaldan almıyorsunuz. O zaman ekmeğe olan saygınız artıyor, çünkü orada o adam, o çalışan insanlar, fırıncılar elleriyle o ekmeği yapıyorlar, onun hakkındaki her şeyi biliyorlar

ve ona özen gösteriyorlar. Ama bakkal aynı özeni göstermek zorunda değil, o bir ticari aracı aslında. Hem ekmeğin değeri artıyor hem ekmeğin hakkındaki bilginiz artıyor, hem karnınız doyuyor, hem de daha ucuza besleniyorsunuz.

Ben aynı yöntemin, aracısızlığın, bu dünyada, daha doğru teknolojik olarak gelişmiş olan dünyada, geçmişe göre çok daha kolay başarılabilirliğini ve **anahtarın da burada olduğunu düşünüyorum.**

Mesela sinema adına konuşayım, şöyle şeyler tahayyül ediyorum. Ziraattan bahsettik son zamanlarda çiftçilikle çok ilgileniyorum. Mesela bizler, sinema eserleri üretenler prensip olarak ürettiğimiz eserin seyirciye ulaşmasını sağlayamıyoruz.

Her zaman sinemacıların, hikâye anlatıcıların problemlerinden başlıcası budur. Biz filmi yaptığımızda oynatacak sinema bulamıyoruz; bütün dünyada geçerli bu durum. Mesela şöyle bir şey olsa, seyircinin bunu talep etmesi gerekiyor çünkü onu talep edecek, ondan haberdar olan, sinema dilini bilen, sanat dilini bilen bir seyirci, ulaşılması gereken bir ütopya aslında hepimiz için.

“

Kültürel faaliyetlerimizde de, zararlı sayılan sanat eseri sahiplerini özgürleştirmemiz lazım. Yani esas olarak bu korku, yasak bizim yaratıcılığımızı destekliyor değil, önünü kesiyor.

Şöyle bir şey kuralım, bugün mümkün olan, gelecekte işimize yarayacak birtakım çözümler yaratmaya çalışalım. Örnek çözüm mesela, bütün Türkiye’de mahalle sinemaları; küçük, yüz kişilik, yüz elli kişilik mahalle sinemaları olduğunu düşünün. Bütün Türkiye’de her mahallede, bu yüz binlerce sinema demektir ve burada her sabah o mahalledeki ilkokulun çocuklarını haftada bir kere mutlaka sinemaya götürdüğünü düşünün

öğretmenlerin. Şimdi biz böylece, bu sağlanırsa, buna kaynak bulunursa, buna imkân yaratılırsa, o çocuklar bizim geleceğimizin seyircileri. Yani biz, geleceğin seyircilerini yaratarak sinema sektörünü canlandırabiliriz.

Sinema sanatını mânâlı, etkili, faydalı bir şey haline dönüştürebiliriz.

Yalnızca geleceğe dönük atılımları konuşuyor olmamızı arzu ediyorum ben burada. Sanat izleyicisinin eğitilmesi, sanatın ne işe yaradığı sorusunun gereksiz hale gelmesini sağlayacak çözümleri...

Bugün mesela internet sayesinde veya teknoloji sayesinde olağanüstü sayıda müzisyen var dünyada. Olağanüstü sayıda üstün yetenekli müzisyen yok ama, hatta bu müzisyenlerin birçoğunun eserlerini bile biliyoruz biz. Ama bu teknoloji ve iletişim sayesinde müzikten anlayan insan sayısı artmış durumda.

İnsan çünkü üretirken öğreniyor aslında, bir dili öğreniyor, bir kavramı öğreniyor. Biz öğrenme konusunda çok garip bir ikilem içindeyiz, bir sıkışıklık içerisindeyiz. İnsan iki türlü öğreniyor; acı çekerek ya da haz alarak.

Haz duymak mesela bizim toplumsal kültürümüzde büyük bir ayıp, o belki de arabesk bu yüzden doğdu. **Biz haz alınabilir şeylerle barışmalı, toplumu da barıştırmalıyız...** Haz almak dışında neden biz müzik dinleyelim? Hiçbir zaman hazdan ayrı tutulamaz sanat eserleri. Haz, sanat eserlerinin temel motivasyonudur. Gülmek, eğlenmek, ağlamak, topluca ağlamak gibi...

Yine geleceğe dönük, ilham vereceğini umduğum birkaç öneride bulunmak istiyorum. Topluca sanat eseri seyretmenin, tek başına bir sanat eserinin karşısında kalmaktan çok daha farklı bir etkisi vardır insan üzerinde.

Biz bugün internetten veya kitaplardan yalnız başımıza sanat eserlerini kolaylıkla izleyebiliyoruz ama buna rağmen insanlar konserlere gidiyorlar, siyasetçileri televizyondan seyrediyoruz mitinge gidiyorlar, futbol maçlarına gidiyorlar, sinema salonlarına gidiyorlar, bu ihtiyacın, bu ritüelin kadim bir ritüel olduğunu ve insanların bundan hiçbir zaman vazgeçmeyeceğini, hep bir medet umacağını hatırlayalım. Kolaylaştırmamız gerekiyor bu toplu izlemeleri.

Yine tarıma geri dönerek bitireyim. Modern tarım araştırmalarında toprağı sürmek, toprağı zarar vermek demek. Şaşırtıcı bir şekilde, kuşlar böcekler yemesin diye tohumları çamur toplarına sarıp atmak gibi eskiden de yapılan ama yeniden keşfedilen yöntemler önerilmiş. Mesela zararlı otları temizlemek o kadar faydalı değil. Zararlı otları yakmak, atmak faydalı değil. Tam tersine zararlı otları kesip toprağın üzerinde bırakmak böylece faydalı otların besin almasını sağlamak mümkün. Bizim kültürel faaliyetlerimizde de, zararlı sayılan sanat eseri sahiplerini özgürleştirmemiz lazım. Yani esas olarak bu korku, yasak bizim yaratıcılığımızı destekliyor değil, önünü kesiyor. Topluca sanat eserlerini izlemenin önündeki en büyük engel, bugün bizim toplumumuzda (orada zararlı bir şey, yasaklı bir şey de gösterilebilir) bu politikanın da bütünüyle değişmesi gerekiyor.

Serhan Ada: İki sorunsal öne çıkıyor: Bir tanesi, izleyicinin katılımcıya dönüşmesi, üreticiye dönüşmesi, ikincisi de buna bağlı olarak kamusal alanın, meydanın, sokağın sanatın yeri haline dönüşmesi. Bu her halde bütün ifade biçimleri açısından da geçerli bir kural.

Burçin Altınsay'a geliyorum. Miras, biliyorsunuz hepimizin dilinde olan ama daha ziyade, tam da Ezel Akay'ın söylediğinin tersine sanki geçmiş özelliğini andığımız bir şey. Oysa doğrudan hepimizi, bugünkü hayatı ilgilendiren bir şey. ICOMOS, Europa Nostra, hepsini saymak istemiyorum; Burçin Altınsay'ın çalışmalarında bunlar var. Buyurun.

Burçin Altınsay

Teşekkürler davetiniz için. Kültürel miras nedeniyle bu sohbette konuşmacı olarak yer aldığımı sanıyorum. Özelde de mimarlık dünyasından geliyorum, ama mimarlık sanatlar arasında sayılmadı. Çünkü mimarlık hep "sanat mıdır, bilim midir, teknik midir?" düşünürüm, belki hepsi birdendir.

Şimdi ben burada biraz yıldızlar arasında kaldım ve aslında hafif şaşkıyım. Kültürel miras konusunda bir şeyler söyleye-

ceğim. Her şeyden önce, kültürel miras deyince dilimizde, aklımıza anıtlar geliyor, hanlar, hamamlar, sit alanları, arkeolojik alanlar, müzeler, müze objeleri, kent parçaları, sokak güzelleştirmeler, UNESCO Dünya Miras Listesi alanları, onur listesine girmiş alanlar, evet biz bunların hepsini aslında kategorize ediyoruz, etiketliyoruz.

Bunlar daha önceki yaşantıların izlerinin somutlaştığı yerler ve şeyler. Dolayısıyla sadece o fiziksel varlıklarıyla değil, bütün bu yaşantının, üretim biçimlerinin, oradaki etkileşimlerin de bize izlerini getiren yerler ve şeyler...

Biz kültürel mirasla ilgilenenler daha geniş bakıyoruz hem dünyada hem Türkiye'de. Bu kavramlar, örneğin kültürel peyzaj, yani bütün doğa ve oradaki insan ürünü şeylerin birbiriyle etkileşerek oluşturdukları ortamların tamamı aslında kültürel mirasımız.

Giderek kültürün içindeki insan, ama onun dışında da doğası, bitkisi bütün canlılarının da düşünüldüğü, bir biyo-kültürel miras kavramından söz ediyoruz. Yani uluslararası ölçekte geniş bakmaya çalışırken ülkemizde ne yazık ki bu hep daraltılıyor, dosyalanıyor, etiketleniyor. O etiketler içinde "Dünya Miras Alanı", bunlarla ilgili müdürlükler, bakanlıklar parçalanıyorlar ve mevzuatta sürekli bazı istisnalar ve değişiklikler yaratılarak parçalara ayrılıyor.

“

Bir politikası olmalı muhakkak kültürel mirasın ama günlük politikalara alet edilmemeli.

Doğal olanla, kültürel olan tam aksine ayrılıyor. İşte, o Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na veriliyor, bu kültürel miras, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda kalıyor... Aynı zamanda bizim işleyişimizde bakanlıklar hem tanımları koyan, yasaları çıkaran hem denetleyen hem de proje üreten, ihaleler yapan kurumlar, hepsini aynı anda yapıyorlar. Böyle bir işleyişin de dışına çıkılması lazım.

Kültürel mirasla ilgili belki bütün bunlardan daha kuvvetli olan, daha etkili, daha esnek olabilen, yani yasaklarla yürütmeyen, bizzat işi yapmayan ama işte hamilik, kılavuzluk ve yol göstericilik işlevlerini yürüten belki de farklı bir kurum düşünülmesi gerekir.

Zira ne yazık ki, bakanlar gelip geçiyor, hükümetler gelip geçiyor. Onlarla birlikte her seferinde yeniden değişmemeli ilkeler. Bir politikası olmalı muhakkak kültürel mirasın ama günlük politikalara alet edilmemeli. Dediğim gibi, eski yaşantıların izlerini bize taşıdığı gibi, şimdi biz bunları hep böyle gidilecek, görülecek, gösterilecek, gezilecek yerler olarak düşünüyoruz ve kültürel mirasla birlikte hep geçmişle ilişkilimiz ama bunlarla birlikte şu da hep söylenir: "Gelecek kuşaklara aktarmamız gereken bir şey."

Yani burada miras tanımı biraz sorunlu. Bu kelime bize UNESCO Dünya Miras Listesi'nin bir armağanıdır ama Türkçemizdeki kullanımda miras yanlış da algılanabiliyor, sonuçta "mirasyedi" gibi olabiliyor. Aslında öyle olmayıp kültürel mirası koruma işini "bize kalanları kollamak" gibi düşünelim ve sürdürsek daha iyi olacak.

Bunu gelecek kuşaklara bırakmak evet ulvi bir görev ama ben şöyle de düşünüyorum: Biz de bugün buradayız. Yani gelecek kuşaktan önce ben de buradayım ve benim için de bunlar kıymetli. Ben de onlarla birlikte yaşayabilmeliyim ve benim için de onların değeri, anlamı var... **Bugün mirası sevmeyi öğrenelim, herhalde o zaman koruyabiliriz...**

Bu anıt dediğimiz şeylerin, arkeolojik alanların bizler içinde, üzerinde, yanında yaşıyoruz, kentlerde de öyle yerlerde yaşıyoruz. Ama bir düşünürsek kendi özel hayatlarımızda ne kadarımızın hakikaten doğduğu ev duruyor? Ne kadarımız hâlâ orada yaşıyor veya biz onlara nasıl davrandık? Biz çünkü kolaylıkla kapılıyor; imar, inşaat işlerinin bir parçası haline geldiği için kültürel varlıklar da bu arada yok oluyor. Evet, turizm açısından önemli, misafirler gelsin onlara sunalım, gösterelim ama yine aynı şekilde biz onlarla birlikte yaşıyoruz. Yani ben de onun tadını çıkarmak istiyorum.

Kültürel miras ve onu koruma dediğimiz zaman bu bir politika, bir müdahaleyi de getiriyor beraberinde. O müdahalenin kendiliğinden hale gelmesi lazım. Yani **birilerinin “evet, bunlar korunacak, bu kıymetlidir.” demesi değil de bu anlamı insanların kendiliklerinden bulması önemli.**

Zaten aslında var olana, belki sadece işaret etmek lazım. Böylece onları kendiliğinden korur ve birlikte yaşar hale gelebiliriz...

Eski kültür varlıkları, eski yapılar, eski çevreler bunlardan çok şey öğrenebiliriz. Örneğin bu pandemi dönemi bize çok şey gösterdi ama pek öğrenmedik galiba.

Gösterdiği önemli şeylerden biri, biz merkezden bunu idare edemeyiz, koşup korumaya gidemeyiz, gidemediğimiz zaman orada hemen yanında olan insanların da bunu kendiliğinden korumaya hazır olmaları gerektiğini öğrendik. Dolayısıyla yerelin önemini öğrendik.

İklim krizi de aslında yıllardır bizim gibilerin söylemeye çalıştığı şeyi daha net bir şekilde herkese gösterdi. Mevcut olanı korumak, yıkmadan tutmak anlamlı bir şey, daha az maliyetli bir şey. Bu bakımlardan örneğin, kültürel mirasın, en azından fiziksel varlıkların veya bunların üretim biçimlerinin, geleneksel üretim biçimlerinin ne kadar doğayla daha doğrudan ilişkiler içinde kurgulandığını ve buralardan öğrenebileceğimiz çok şeyler olduğunu gördük. İklim krizinin çözümünü ararken gelecekte yol gösterici olabilir bunlar. Mutlaka stratejilerin içinde yer alması gerekir.

Öte yandan, **barışın aracı kültürel miras.** Evet, Türkiye’de çok çeşitli zengin kültürlerin kalıntıları var, ama şu anda da bu topraklarda yaşayan zengin kültürler var, ama bunlar tek değiller, çeşitliler. Bu çeşitliliklerin yanyanalığı birlikte yaşamayı vurgulamamız, yani ayrımcılığa karşı da kültürel mirasın sunduğu ortak zeminden yararlanmalıyız. Birleştirici bir özelliği olabilir,

bu birleştirici yanı kullanılmalı. Biz çoğu zaman, atalarımız arasında da bir ayırım yapıyoruz; onu yapmayı bilakis ortak kültürel mirasımızın bizi bir araya getiren barışçıl bir tarafı olduğunu vurgulamalıyız.

Bilirsiniz, “kültürel korumacılar gelişmeye karşıdır, ilerlemeye karşıdır” gibi bir algı vardır. Halbuki öyle bir şey yok. Biz gelişmenin ve sürdürülebilirliğin parçası olarak bunların kullanılabilmesini, yeniden kullanılabilmesini, ziyan etmeden kullanılabilmesini söylüyoruz.

Dediğim gibi işte, Devekuşu Kabare ekibinin ter döktükleri o sahnelerden kaç tanesi duruyor mesela? Bütün bunların, o mekânların bizim için bir anlamı var. Dolayısıyla bunu sürdürmemiz önemli ve **geleceğe doğru bakarken bütün stratejilerde çok güçlü bir rol oynayabilir kültürel mirasın kollanması, korunması ve yeni yaşantıların içine katılması.**

Serhan Ada: *Mert Fırat demek sahne demek, ama aynı zamanda sahnenin arkası da demek, yönetimi de demek. İstanbul'da çok güçlü bir kooperatif var, Tiyatro Kooperatifi onun yönetiminde aynı zamanda. Ama artık sadece İstanbul'da değil Türkiye'de de kooperatifler var. Buyurun!*

Mert Fırat

Çok teşekkür ederim. Ben de biraz Kooperatif'ten başlayayım. Nereden çıktığı da güzel bir pas oldu.

On iki yaşında ilk defa Halkevlerine gittim. Halkevleri 1993'de yeniden açıldı, Kızılay'da açıldı ve o zaman Mülkiyeliler Lokali vardı. Mülkiyeliler Lokali hâlâ var çok şükür, Mülkiyelilik kültürü devam ediyor. Onun karşısında da Mimarlar Odası vardı, Mimarlar, Odasının geniş bir alanı vardır. O zaman

tabii bizim Halkevleri'nin odası küçük, o baskı ve kapatmadan sonra 1993 yılında ilk defa yeniden açılmış Halkevleri.

Ben de ODTÜ'de kürek çekiyordum o vesileyle Halkevleri'yle tanıştım. Sonra kurslara gitmeye başladım. Ücretsiz kursların içinde, **Halkevlerinin içinde, aslında tiyatro meraklısı bir öğrenci olarak eğitimimi bir şekilde kendi kendime başlattım.** Ağabeylerimin, ablalarımın yardımıyla...

Sonra şunu gördüm, ilerleyen yıllarda da baktım ki oradaki ortak birikimimiz, kolektif düşünme biçimimiz, bir kitaba yaklaşımımız, birlikte geçirdiğimiz zaman bizi bir yere doğru getiriyor.

Bunu kavradığımda, böyle daha bir, üç, beş yıl geçmişti, on beş – on altı yaşlarımdaydım. O zaman bizim şöyle bir şansımız oldu: “Kırmızı Koltuk” diye bir program vardı, onu izleyebiliyorduk. Tüketebileceğimiz gazeteler, dergiler vardı, izleyebileceğimiz, eleştirel bakabilen, başka programlar vardı; sansür ortamı olmayan, dolayısıyla yargılayabildiğimiz, farklı bakabildiğimiz, yorum getirebildiğimiz durumlar, koşullar oluşmuştu bizim için...

Çok şanslı bir kuşaktık, oysa bizden önceki kuşak hep ne kadar şanssız olduğumuzdan dem vuruyordu: “Siz çok şanssızsınız, biz çok daha iyi eserlerle karşılaştık, çok iyi bir atmosfere doğduk ama şimdi siz, bu 80’ler nesli çok şanssızsınız.”

Sonra biz bunları 90’lar için söylemeye başladık. Şimdi eminim 90’lılar, 2000’liler için söylüyorlar. Dolayısıyla şimdi bu Halkevleri devam ediyor. Şuraya bağlamak istiyorum, buradaki bir **kolektif düşünme biçimi, bir derdi kolektif ele alma biçimi, bir sanatın parçası olmak, bir şeye dertlenip o derdi doğru ifade etmenin altında yatan his, duygu.** Bunu kimi zaman çok bağırarak söylemek, kimi zaman çok içeriden söylemek, kimi zaman sadece yazmak, kimi zaman sadece çizmek. Yani aslında bütün bu enstrümanları, bütün bu ifade biçimlerinin biraradalığını ve kolektifliğini düşünmek.

Bunun için tam da işte bizim Halkevlerine, Köy Enstitülerine, mahalle evlerine, sanatın her sınıfa, en küçük birimlere kadar, tam Ezel (Akay) Hoca’nın da tam ifade ettiği gibi, bir evin içine girmesi, bir çekirdek ailenin içine girmesinden, en ücra köşedeki köyden, kent yaşamına kadar erişmesiyle mümkün olacağını görüyoruz.

Yani deminden beri konuşmacıların söylediklerini tekrar etmek istemem ama bunun çok küçük yaşlardaki eğitimle başladığını ve birlikte düşünme biçiminin, ortak değerlerde bakabilmenin, siyasetlerüstü düşünebilmenin, tekil olarak insandan hareketle

aslında yol alabilmenin bir önkoşul olduğunu görüyoruz.

Dolayısıyla o yüzden kooperatifçilik aslında, o yüzden kolektif düşünmek, birlikte hareket etmek...

Kooperatifin şöyle bir özelliği var: Türkiye’de kâr amacı gütmeyen bir şirket kuramıyorsunuz. Demin İngiltere’den bahsediyorduk, İngiltere’nin bizden aldığı, zamanında Osmanlı kültüründen aldığı yegâne şeydir vakıf ve bir yandan kâr amacı gütmeyen şirket türü.

Fakat biz onu unuttuk, birçok kültür varlığımızı, değerimizi, oluşturduğumuz ekonomik koşulları, kalkınma çözümlerini unuttuğumuz gibi. Aslında **kâr amacı gütmeyen şirket türlerinden biri de sosyal kooperatifçilik olabiliyor Türkiye’de.**

Biz İhtiyaç Haritası’nı yaparak arkadaşarımla bir buluşma noktası kurmak niyetiyle yola çıktığımızda, bir sivil toplum ihtiyacı olduğunu düşündüğümüz bir kooperatif olarak inşa ettik ve buna sosyal kooperatif dedik. Kâr amacı gütmeyen, kendi içinde kazandıklarını ortaklarıyla paylaşmayan, aynı zamanda toplumla paylaşan bir yapıya evrilttik.

“

Bir kültür politikasının parçası olmak ve o bütünün içinde de en küçükten en büyüğe doğru söz söyleyebilmek ve mevcut kültürü üretir, çoğaltırken geçmişi de hiç unutmamak gerekiyor.

Sonra bu yapının bir benzerini “acaba bir kooperatifle tiyatro üzerinde, kültür ve sanat üzerinde, kamuya fayda sağlayan alanda nasıl işler yapabiliriz?” diye düşündük ve Tiyatro Kooperatifi’ndeki çok değerli arkadaşarım ve kurucu arkadaşarımla birlikte otuz iki tiyatro olarak yola çıktık.

Pandemi sürecinin birçok şeyin önünü keseceğini düşünüyorduk ama tam tersi bizleri birleştirdi. Bizden önceki ustalarımı-

zın açtığı yolda, mücadele alanında bizim neler yapabileceğimizi konuşmaya başladık, **hak temelli bir mücadele alanında yürümeye başladık.**

Orada Oyuncular Sendikası bizden önce bir yol kat etmişti, onlarla birlikte ortaklık ve fikir birliğine gittik ve bizim gibi aslında alanda bulunan birçok yapıyla birleştik ve süreç içinde, çalışma modellerinden tutun da, sigortalama modellerine aslında “bizler neler yapıyoruz? Nelere ihtiyacımız var? nasıl bir kaynak yönetimine ve nasıl bir yönetim bilincine kavuşmalıyız”dan, “kültür politikası ne olur”a kadar birlikte düşünmeye, pandemi sürecinde çözüm aramaya başladık.

Birçok alanda konuşmaya başladık, farklı disiplinlerden farklı fikir masaları oluşturduk. Bu bütünlük içinde konuşmaya başlarken, bir tiyatro birliğine ihtiyacımız olduğu gerçeği hâsıl oldu ve biz bölgesel anlamda tiyatro birlikleri kurmaya başladık, başka kooperatifler kurmaya başladık.

Şimdi bölgesel olarak Akdeniz Bölgesi'nin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin, İç Anadolu Bölgesi'nin tiyatro kooperatifleri var ve biz onlarla birlikte yüz yirmi kadar tiyatro olduk ve gittikçe bu tiyatro birliğinin aslında bağımsız bir kültür ve sanat fonuna doğru evrilmesi, birlikte düşünmenin ve birlikte daha çok konuşmanın yolunu açmasını heyecanla bekliyoruz, o düzlemde ilerliyoruz.

Kooperatif ve tiyatro kooperatifi özeti biraz böyle ama bu yolculuğu bize çok içeriden öğrettiği, içinde bulunarak parçası olduğumuz ve çok farklı seviyelerde düşündüğümüz **elli koltuklu tiyatroyla iki bin koltuklu tiyatronun aynı masaya oturabildiği, ortak derde sahibi olabildiği bir düzleme gelmemiz bu anlamda çok önemli.**

Haklarımızı bilmemiz çok önemli, tutarlı işletmeler olmamız bu anlamda çok önemli, Kooperatif yapısı bunları bize sağlıyor.

Bunların hepsinin haricinde bir kültür politikasının parçası olmak ve o bütünün içinde de en küçükten en büyüğe doğru söz söyleyebilmek ve mevcut kültürü üretir, çoğaltırken geçmiş de hiç unutmamak gerekiyor, bunun da çok farkındayız ve orada, bu alanda da çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Çok küçük bir örnek vermiş olayım. Google ile bir proje yapıyoruz, "Sahne 2.0" diye dijitale taşıyoruz aslında mevcut üretimi-mizi. Ama bir yandan da, "Geçmişten de ne alabiliriz, nasıl bir fon yaratıp hem gelenekselimize hem orta oyunumuzdan tutun da Karagöz-Hacivat'a kadar neler üretebiliriz, varolanı nasıl yeniden belgeleriz" in peşindeyiz, bununla ilgili bir kültür ve sanat haritası planlıyoruz.

Tam da bunlara ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz; zira, bu topraklarda 1943 tane dil konuşulmuş. Hani bu 1943 dilin, deminden beri işte üstatların saydığı o kültür zenginliğinin devamı için bizim bir harita üzerinden kültür varlıklarımızı işleyip katman katman anlamamız gerekiyor.

Yani bir bütün içinde düşünebileceğimiz bir teknolojiye sahibiz artık. Öyle bir çağdayız ki eserlerin, çıktıların, seyircinin, icracının herkesin bir arada buluşabildiği bir toplama hakimiz, teknoloji buna izin veriyor.

Dolayısıyla **herkesin birbirinden haberdar olabileceği ve kendini o çıktıda görebileceği bir bütünün içindeyiz. Bundan faydalanmanın çok değerli olduğunu düşünüyorum.**

Serhan Ada: *Konular gördüğünüz gibi birbiriyle ilişkili. Harun Tekin, en son konuşmacımız. Sadece müzisyen değil, sektörün meslek örgütlerinde de çok önemli katkısı var. En son ondan alalım, buyurun.*

.....

Harun Tekin

Çok teşekkürler, öncelikle davetiniz için teşekkürler. Son konuşmacı olmanın iki çok büyük avantajı var: Bir diğeri sizin söylemeyi düşündüğünüz bazı şeyler söylenmiş oluyor, biri de dinleyenler artık yorulmaya başlamış oluyor.

Şimdi önümüzdeki en önemli konuya yer ayırmışsınız bir kere. Zira "biz olmayı" yeniden tarif edeceğimiz bir "ikinci yüz-yıl"dan bahsediliyor bu davette, bu da benim dikkatimi çekti.

Ne yapmamız gerekiyor diye düşününce, üç şey gözüme çarptı: Bir tanesi kırgın ve kızgın insanların iyileşmesi, iyileştirilmesi gerekiyor. İkincisi zarar verilen, yok olmanın eşiğine gelen kurumları ve fikirleri tamir etmek gerekiyor. Bir de **yok edilenleri yeniden kurmak, yeniden inşa etmek.**

Şimdi bunları yaparken bizim en önemli iki yardımcımız çok geniş anlamıyla bilim ve sanat. Nasıl yardımcımız? Bilim bize diyor ki: "Kanal İstanbul yapma, depreme hazırlık yap."

Bunu dinleyebildiğimiz oranda yaşama şansımız artıyor toplum olarak, dinleyemediğimiz zaman azalıyor.

Sanat ne yapıyor? O da başka hayatlarla ilgili sizleri uyarıyor. Uyarıyor derken, parmak sallar gibi değil, yani aklınıza karışır gibi uyarıyor. Kendi hayatınızla da ilgili, kendiniz üzerine düşünmenizi içeren bir davet aslında. Bu da çok eksik bir şey burarlarda.

Evet, ben de katılıyorum Ezel Akay Hoca'ya, yakınmadan kurtulmamız lazım. Ama evet, bir de kendimize bakınca, kendimize çok bakmadığımızı görüyoruz ve bu değişmesi çok kolay bir şey değil, ama değişmesi çok gerekli olan bir şey. Fakat benim gördüğüm, bizim taraftan bakınca, Türkiye'nin aynı zamanda kendini çok hızlı toparlayacak bir insan kaynağı var, gelenekleri de var, bir sürü şeyi var.

Bu bir sürü şey içinde bizi bir şey çok zorluyor: Baskın hale gelmiş olan bir kültür. Baskın kültür şu an ne durumda diye bakalım. Kültürün bir sürü tanımı var ama kültürü şu anda yaşadığımız şeyler, şu andaki düşünüş biçimimiz, şu anda ileriye dönük hayal kurma biçimimiz, olmak istediğimiz şey, davranışlarımız, ilişki kurma biçimimiz diye düşünersek bizim değiştirmemiz gereken şeylerle ilgili öneride bulunmak istiyorum, müsaade ederseniz.

“

Güzel yaşamayı hak ediyoruz biz. Yani bizim için her şey bir varlık-yokluk mücadelesi olmaktan çıkmalı, biz güzel yaşamalıyız, iyi hissederek yaşamayı hak ediyoruz.

Bir tanesi, bizim **var olmak - yok olmak arasındaki ikilemden kurtulmamız lazım**. Yani, **güzel yaşamayı hak ediyoruz biz**. Yani bizim için her şey bir varlık-yokluk mücadelesi olmaktan çıkmalı, biz güzel yaşamalıyız, iyi hissederek yaşamayı hak ediyoruz. “Şöyle olursa yok oluruz, böyle olursa biteriz, bu olursa mahvolduk, bu felaketimiz olur, kâbus, biteriz.”, bu korkunç bir psikolojik yük ve sürdürülebilir bir şey değil, o yüzden de zaten sürdürülemiyor.

Savaşmaya, kavga etmeye çok meyilliyiz. Bunu böyle en dar manada söylüyorum. Örneğin, biliyorum siz araba kullanmıyor olabilirsiniz ama en azından hissedersiniz ki yolda da insanların siniri çok bozuk. Trafikte bu insanlar birbirlerine kızgın, kendilerine kızgın, hayata kızgın. Bu bir savaş hali, sosyal medya da böyle, her yerde böyle.

Bunun temelindeki öfkenin bir kısmı hayatı değiştirememekten kaynaklanıyor. Ben inanıyorum, **bazı güzel zamanlar buluyoruz, bazı kutlama anları, hayatın çok güzel hissedildiği ortak anlar**, o zamanlarda insanlar böyle öfkeli olmuyor, son derece anlayışlı oluyor. Aynı insanlar onlar.

O yüzden, o **insanların içlerindeki o daha güzel şeyi ortaya çıkarmak için varolan baskın kültürü değiştirmeyi göze almak gerekiyor**. Bunun nasıl olacağını bilmiyorum, bilsem zaten onu da söyledim. **Suçlamaya değil, düzeltmeye ihtiyacımız var**, bir de onu söyleyeyim. Bu hakikaten suçlanacak kimse yok diye değil, suçlanacak kimseler var, suçlanacak şeyler var, bununla zaman kaybedemeyiz diye.

Bu bir öncelik değil, yoksa herkes neyin ne olduğunu biliyor. Görüyoruz artık daha büyük bir uzlaşma var neyin ne olduğu konusunda. Bu da çok iyi. Buradaki konuklara bile baktığımda, yani bu yelpazeyi böyle bir toplantıda on yıl önce konuşurken o kadar kolay hayal edemeyebilirdim, böyle bir başlık hayal edemeyebilirdim.

Bu on sene bize çok şey öğretti, bu on-on bir sene çok şey öğretti hepimize ve şimdi kaliteli bir akıl yürütmeye ve sağlıklı, dengeli bir ruh sağlığına ihtiyacımız var. "Şimdi bu ruh sağlığına nereden geldi?" diyeceksiniz, çünkü ben "acaba kendimde mi bir problem var?" diye düşünüyorum.

"Herhalde ülkenin şartları bu kardeşimizi delirtti mi?" diye düşünmeyin, bence umutlu olunabilecek çok şey var ve bunun te-

mellerine inmek gerekirse eğer, İstiklal Caddesi'nde başlayan bir maceradan bahsetmek istiyorum.

Okulum oradaydı ve ben haftanın üç-dört gününü orada, İstiklal Caddesi'nde geçirmişimdir. Bazen boşuna, bazen çok güzel bir film için, bazen konser izlemek için, konser vermek için. Şimdi o İstiklal Caddesi'nde var olan şey de bir kültür, o şu anda tam yok diyebilirsiniz belki ama orada bulunan bir tane heykel bile size aslında onun bir andan da orada olduğunu hissettiriyor. Orada, ben çok da uzak olmayan bir tarihte, çok da alçakgönüllü olmayan bir grup Avrupalı romancıyı gezdirirken, onların nasıl hayran hayran baktığını ve çok şaşkın olduğunu hatırlıyorum.

Orası, yani İstanbul'un, Türkiye'nin belki Avrupa'nın önemli kültür merkezlerinden mi diyeyim, mecralarından, caddelerinden biriydi. Öyle yerler sadece turistik değil, gelip orada sadece yürüdüğünüzde bile başka bir karşılaşmanın imkânını yaratmış oluyorsunuz.

Biz orada, eğer o cadde öyle olmasaydı benim şu anda yirmi beş yıldır devam eden bir müzik grubum olamazdı. Bu arada yirmi beş yıldır devam ediyor, çünkü lisenin son haftası ilk albümü çıkartmıştık. Yoksa evet, burada en küçüklerden biriyim, ama yine de o kadar küçük değilmişim galiba.

Bu tabii İstiklal Caddesi ile başlayan macera, sonra Boğaziçi Üniversitesi ile devam etti ve bunların her ikisinin de bir yandan, bir çeşit zor dönemler geçiriyor olması, Boğaziçi'ne yapılan saldırı ortada, bu zaten hani benim altını çizmemeye gerek yok, neyin ne olduğu orada da çok belli.

Ama günün sonunda, bütün bu duruma rağmen, kalıcı olan şeyler inşaattan daha mühim birtakım değerler olduğunu bizlere söylüyor. Yani kültür nedir, tartışılır. Hangi tanıma göre ne yapmak istersiniz, tartışılır. Ama insanların birbiriyle karşılaş-tığı, kendine benzemeyenlerle karşılaştığı, fikir değiştirebildiği,

kendi hisleri üzerinde düşündüğü bütün ortamları ve araçları içine alan bir şey olarak da tarif edebilirsiniz. O zaman bizim şu anki halimiz üzerine değil de gerçekten yapabileceklerimiz üzerine yoğunlaşırsak çok fazla imkân var.

Şunu söyleyerek bitireyim, bazı önemli şeyleri, onların uzmanları olsa da o uzmanlara bırakamıyorsunuz. Politika da böyle bir şey, fakat kültür sanat da böyle bir şey. Yani kültür sanat da sadece bize bırakılmaz. Ne demek istiyorum? Aslında ince bir şey söylemek istiyorum, biz burada performans olarak, akademik olarak vs. çeşitli kollardan bağlantı kurabiliriz ama özellikle sahneye çıkanlar veya sanat üretenler bu işin her açısına hakim değiller. “Kültür ve sanat yönetimi” diye bir alan var.

Bugün bahsedilen şeylerin, bu kurulan hayallerin, bu potansiyellerin hepsinin hayata geçmesi için, işte ne bileyim, Cahit Berkay Ağabey’le mutlu olmayı tabii ben isterim, ama yetmez. Bizim esasında yapmak zorunda kaldığımız şeyleri yapabilecek ve onları **bizden daha iyi yapabilecek insanları yetiştirip onları besleyebilecek, müzik endüstrisine ve sanat endüstrisine sahip çıkabilecek yapıları kurmamız lazım.**

Yoksa mesela, biz, Cahit Berkay Ağabey’le ben, müzik meslek birliklerini daha iyi hale getirmek için uğraşabiliriz ama bizim uğraşmamızın bir sınırı var, o sınıra da dayanıyor olabiliriz. Yani bu sadece sanatçıların yapabileceği bir şey değil.

Kültür ve sanat yönetimi ciddiye alınırsa, bu eğitim eğer devlet tarafından ciddiye alınırsa o zaman büyük ihtimalle daha güzel zamanlar geçirir, daha güzel türküler, şarkılar, daha güzel oyunlar daha hızlı buluşur sizlerle diye düşünüyorum.

Serhan Ada: *Bu kadar zengin bir ufuk turunu bu kadar zengin bir sentezle tamamladığı için Harun Tekin'e de teşekkür ederiz.*

Türkiye'deki ilk Sanat ve Kültür Yönetimi, maalesef neredeyse tek bölümünün kurucusu ve hocası da olarak şunu söylemek istiyorum: Bu sohbette söz alan tüm katılımcılar biraz sonra kurulacak masalarda da üç kuşak bir arada yapılacak çalışmalara katkıda bulunacaklar. Bu sadece, bu ortamı ısıtmak için yaptığımız bir ısınma turuydu.

İKİNCİ OTURUM

Atölye Çalışmaları

Atölye Katılımcıları:

1. Mustafa Aksoy
2. Fahri Aral
3. Servet Süreyya Çalikoğlu
4. Haydar Ergülen
5. İlbay Kahraman
6. Ayşe Kulin
7. Nermin Mollaoğlu
8. Adnan Özyalçiner
9. Işık Öğütçü
10. Mehmet Rojda Selçuk
11. Ebru Şenol
12. Gökmen Turna

1 YAYINCILIK ve EDEBİYAT ATÖLYESİ

► Tespitler

- Alanın tüm paydaşları için **sosyal güvence eksikliği** var.
- Kültür ve sanat **öncelikli stratejik alan** olarak belirlenmiş değil.
- “**Şahsi Kullanım İstisnası Tazminat Bedeli**” fonunda biriken kaynak sinema, müzik ve edebiyat alanındaki bileşenlere dağıtılmıyor.
- Düşünce, ifade ve yayınlama **özgürlüğü yok**.
- Birçok alanda **mevzuat güncelliğini yitirmiş** durumda. Uygulanmıyor.
- Eserlerin izinsiz kullanımı, çoğaltımı, dağıtımı konularında **hak ihlalleri** var. Korsan kitapla mücadele yetersiz.
- Yayıncılık faaliyetlerine yönelik **devlet destekleri kriterleri şeffaf değil**. Destek fonları etkin ve doğru kullanılmıyor.
- Genç kuşak yazarların tanıtımı yapılmıyor. **Destekler yetersiz**.

► Öneriler

- Yazar, şair, çevirmen, çizer, vb. alandaki **tüm aktörlerin statüleri tanımlanmalı** ve **tanınmalı**.
- Gündemdeki **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Taslağı**nın yasallaşması için CHP sektör örgütleriyle daima işbirliği içinde çalışmalı.
- **Yazılı Kültürü Koruma Kanunu Taslağı**nın yasallaştırılması sağlanmalı.

- Ülke genelinde **envanter çalışması** yapılmalı. Yazılı ve dijital tüm eserlerin uluslararası standartlarda eser bilgilerine yer verilen "**ortak eser veri tabanı**" oluşturmak için sektör örgütleriyle işbirliğinde bulunulmalı.
- Dijitalleşme arttırılmalı fakat dijital platformlar gerektiği biçimde denetlenmeli. "**Online pazar yerleri**"nin mevzuatları düzenlenmeli.
- Yerel Yönetimlerin **okumayı teşvik** etmeleri sağlanmalı. STK'lar sürece dahil edilmeli. **Dezavantajlı mahallelere ve gruplara** ulaşmak üzere etkinlikler geliştirilmeli.
- Kitaplara erişimi kısıtlı olan yerleşim yerlerine **zengin halk kütüphaneleri** kurulmalı.
- İl, ilçe, mahalle bazında ve okul, cezaevi, vb. yerlerdeki kütüphaneler desteklenmeli ve sayıları arttırılmalı.
- Okuma kültürü ve **edebiyat müfredatı geliştirilmeli**, öğrencilerin alanın aktörleriyle bir araya gelmeleri sağlanmalı.
- Edebiyat **müzeleri** oluşturulmalı ve **edebiyat turları** düzenlenmeli.
- İstanbul'da bir **Doğa Tarihi Müzesi** açılmalı ve bir bölümü edebiyata ayrılmalı.

TARTIŞMA

Haydar Ergülen: Çok kısa konuşacağım. CHP'nin ve ittifak bileşenlerinin iktidara geleceğini varsayarak buna hazırlanıyoruz. Burada konuştuk, bir önerim var. Yani milli eğitimin CHP'nin bakanlığı olacağını düşünerek edebiyat derslerinin kaldırılmasını öneriyorum. Ortaokuldan ve liseden edebiyat derslerinin tümüyle kaldırılmasının okuma kültürünü yaygınlaştıracağını düşünüyorum. Bunun yerine bizim öncü yazarlarımız olan Sait Faik, Nazım Hikmet, Yaşar Kemal ve Salah Birsel'in yani öykü, şiir, roman ve deneme anlamında ortaokuldan lise son sınıfa kadar okutulmasının iyi olacağını düşünüyorum.

Funda Lena: Aslında bu söyleyeceğim sadece yayıncılık sektörü için değil, müzik, sinema gibi bütün kültürel alanlar için geçerli ve sabah Serhan Hoca'nın da belirttiği gibi, UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi bağlamında bütün sektörler için, konuşulması gereken bir şey. Ben kendim de bir yayıncı olduğum için bugün bu noktada söylemek istedim bunu. Bu sektörlerin küçükleri ve büyükleri arasında büyük güç dengesizlikleri var. Yani hem bağımsız üreticiler hem de küçük ölçekli yayıncılar, yapımcılar vesaire küçükler genellikle "eşik bekçileri" ne çarparak (yayıncılık sektöründe zincir kitap evleri örneğin) okuyucuya ulaşamıyorlar ve bunun bir kriteri yok. Yani siz küçük bir yayıncıysanız, çok kaliteli bir içerik üretiyor olsanız bile okura ulaşacağımız dağıtım kanalları yok. Dediğim gibi, bu, müzikte de, sinemada da geçerli. Tüketiciye ulaşamıyorsunuz, bu adaletsizlikleri ortadan kaldıracak mekanizmalar üzerine de mutlaka çalışılması gerektiğini düşünüyorum. Teşekkürler.

Atölye Katılımcıları:

1. Serdar Albayrak
2. Ayhan Ak
3. Serhan Bali
4. Cahit Berkay
5. Nihat Çay
6. Candan Erçetin
7. Erdal Erzincan
8. Erdal Güney
9. Sadık Gürbüz
10. İpek Koçyiğit
11. Murat Meriç
12. Evrim Hikmet Öğüt
13. Beril Sarıaltun
14. Burhan Şeşen
15. Harun Tekin

2 MÜZİK ATÖLYESİ

► Tespitler

- Sanat sadece “**eğlence**” olarak algılanıyor.
- Sanatta **ifade özgürlüğü** konusunda ciddi sorunlar var.
- Alanda eğitim eksikliği en büyük sorun olarak görülüyor. Sorunu aşmak için:
 1. “**Sanat eğitimi** nasıl olmalı?”
 2. “**Yetenekli çocuğun müzik eğitimi** nasıl olmalı?”
 3. “**Dinleyici eğitimi** nasıl olmalı?” soruları üzerinde düşünülmesi.
- TRT bünyesindeki Yurttan Sesler Korosu’nun yanı sıra **yerel müzik toplulukları da** (Azeri, Harput, Abdal, Zeybek, vb. müziklerin de desteklenmesiyle yerel dinamikler güçlenir ve kültürel zenginlik paylaşılmış olur) desteklenmeli.
- Müzik sanatçılarının ve sektör profesyonellerinin yurtdışı **vize sorunu** var.

► Öneriler

- Müzik sektörünün farklı alanlarında çalışan tüm emekçilerin **meslek tanımlamaları yapılmalı** ve **tanınmalı**.
- Sanatçı **gelirlerinin vergilendirilmesi** ticaret kurum ve kuruluşlarıyla aynı şekilde yapılmamalı, **stopaj oranı düşürülmeli**.
- Sanat **sektörünün fonlanması** profesyonellerce yapılmalı.

- Müzik eğitimi:
 - o Genel müzik eğitimi-örgün eğitim
 - o Müzik öğretmeni eğitimleri
 - o Müzisyen eğitimi başlıkları altında ayrı ayrı verilmeli
- Müzik türleri arasındaki hiyerarşi ve ideolojik tartışmalardan uzaklaşılmalı.
- Devlet Orkestralarında **sözleşmeli çalışma** ve **kadro sorunu** ortadan kaldırılmalı.
- Kültür Bakanlığı'na bağlı bir "**Müzik Daire Başkanlığı**" veya "**Müzik Genel Müdürlüğü**" kurulmalı.

TARTIŞMA

Belma Oğul: Merhaba. Ben, Belma Oğul. İTÜ konservatuvardanım. Aslında, sadece müzikle ilgili değil, deminden beri birçok grupta konuşulan, sanata erişim mevzuuyla alakalı bir şey söyleyeceğim. Belki birazcık lüks ama kültür merkezleri veya çeşitli performans alanları sağlanırken, yerel yönetimler veya merkezi yönetim her kim yapıyorsa veya özel sektör, bu mekânların ekolojik kaygıları güderek oluşturulması, bence çok önemli. Örneğin, geçende yeni açılan Gazhane Müzesi'ne gittim. Gayet güzel bir mekân olmuş. Ancak gene elektrik, bildiğimiz yöntemlerle üretilmiş. Yani daha önce de başka işte ne bileyim, iklimle ilgili bir konser yapılıyor ama bilmem kaç watt kolonlar kullanılıyor. Bizim de bence hem sanatçılar olarak, hem sanat yöneticileri olarak bu ekolojik kaygıları göz önünde bulundurmamız gerekir, diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Ayhan Ak: Arkadaşımıza ilaveten kültürün, Turizm Bakanlığı'ndan ayrılmasını istiyoruz biz.

Evrime Hikmet Öğüt: Ben de aslında unuttuğumuz bir şey eklemek istiyorum. Şunu da konuştuk, CHP'nin mutlaka meslek birliklerinden ve sendikalardan rapor almasını öneriyoruz. Yani sadece burada bizim önerilerimizle değil, bu alanda çalışan inisiyatiflerle, meslek birlikleriyle ve sendikalarla ciddi bir çalışma yönetmesini de öneriyoruz.

Atölye Katılımcıları:

1. Serkan Acar
2. Ezel Akay
3. Yeşim Girgin
4. Mehmet Güler yüz
5. Zeynep Koray
6. Yamaç Okur
7. Ümit Özmen
8. Taner Rumeli
9. Aydın Sayman
10. Feza Sınar
11. Ayhan Sonyürek
12. Yasin Ali Türkeri
13. Hakan Türkşen

3 FİLM ATÖLYESİ

► Tespitler

- Sinema Yasası **yetersiz**.
- Üretim süreci, dağıtım konusu, **finansman yetersiz**.
- Sinemalar **AVM**lere hapsolmuş durumda.
- Yerel yönetimlerin sinemaya destek vermesi konusunda **hukuki engeller** var.
- Sektör çalışanlarının (aktör, ışıkçı, senarist, vb.) **meslek tanımları eksik** ya da **yanlış**.
- **Telif Hakları Yasası** bir türlü yasalaşmıyor.
- Eğitim başlı başına ele alınması gereken bir konu olmalı.

► Öneriler

- Sadece teşviklerden ibaret olan **Destekleme Yasası** revize edilmeli ve **Denetleme Kurulu** yeniden düzenlenmeli.
- Kamu yararı gözetilerek **vergi yükü hafifletilmeli**.
- Yerel yönetimlerin düzenlediği festivallerde **hak sahiplerine telif ödenmeli**. Toplu film izleme geleneği yaygınlaştırılmalı.
- Görsel-işitsel sektöre **özel bir İş Yasası** tanımlanmalı.
- Film sektörü sendikalar yasasında **ayrı bir iş kolu** olarak tanımlanmalı.
- **Telif hakları** konusunda bilinç oluşturmali, bu konu eğitime de taşınarak çocuk yaştan itibaren farkındalık yaratılmalı.
- Akademik sinema eğitimi güncellenmeli ve güçlendirilmeli.

- Mesleki **eğitim kurumları** desteklenmeli.
- Sinema **meslek liseleri** teşvik edilmeli.
- İlkokul öğrencilerinin eğitim müfredatına tiyatro, sinema, vb. etkinlikler dahil edilmeli.
- Özel **yetenek sınavlarına** geri dönülmeli.
- Yerel yönetimler sinema eğitim kurumlarına destek vererek, bölgelerinde bu eğitimleri sağlamalı.

TARTIŞMA

Serkan Acar: Merhaba, ben film grubundan yapımcı yönetmen Serkan Acar. Film Üreticileri Kooperatifi olarak buradayım. Aslında Feza Hanım'ın (Sinar) tamamlamadığı başlıklara dair çok kısaca bilgi vereyim. En azından bundan sonraki tartışmada ele alınır umuduyla. En önemli meselelerden biri, film sektöründe telif hakları meselesi. Yıllardan beri çözülemeyen, yaratıcıların senaryo yazarlığı, yönetmenlik, oyunculuk ve müzikten doğan hakları halen çözülemedi.

Telif Hakları Genel Müdürlüğü ve meslek birliklerinin bitmek bilmeyen görüşmeleri sürüyor. Bu konuda çok acil bir çözüm üretilmesi bence gündem maddelerimizden bir tanesi. Bir diğer maddemiz sinema ile kamu ilişkisi. Sinema üreticilerinin ve çalışanlarının hem yasal olarak iş koluyla ilgili bazı güncel sorunları var hem de mesleki ve örgütsel sorunları var. Üretim sürecinden dağıtım sürecine kadar, destekleme mekanizmalarından başlayarak belediyelerle sinema ilişkileri de oldukça zayıf.

Bunların hepsi için aslında birtakım yasal mevzuat da gerekiyor. Bunun dışında en temel meselelerden bir tanesi de Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda kültür ve turizmin ayrılması. Zira sinema sektörünün tanımı bakımından, genelde turizme katkı sağlayan bir yan öge olarak ele alınıyor ülkemizde.

Yani, filmlerde İstanbul görünsün, memlekete turist gelsin mantığı. Bu mantık da ancak sinema için bir strateji belirlenirse ortadan kalkabilir. Bu da politik karar alıcıların uygulaması gereken bir durum. Teşekkür ediyorum.

Sarp Keskiner: İzmir'den kültür yöneticisiyim. Mahalle sinemaları kısmını çok önemli buluyorum. Ama son üç yıldır İzmir'de bağımsızların buna dair pek çok yaratıcı fikir de geliştirdiğini eklemek isterim. Dolayısıyla belki İzmir'deki bu yaratıcı fikirler katkı sağlayabilir.

Tamer Levent: Bu toplantının ismi kültür stratejisi ve biz sanat konuşuyoruz. Demek ki sanat kültürü stratejisini oluşturmamız gerekiyor. Tabii teknik sorunlarımız var; eğitim, yönetim, işletme falan, ama bir de bu kültür ne alemde onu da konuşmamız gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Atölye Katılımcıları:

1. İlyas Aydınalp
2. Simge Burhanoğlu
3. Nail Çetin
4. Yavuz Demirkaya
5. Mehmet Ergen
6. Rengim Gökmen
7. Atilla Gündoğdu
8. Cem Kaynar
9. Tamer Levent
10. Güney Özkılınç
11. Nedim Saban
12. Tülin Sağlam
13. Ilgın Sönmez
14. Zeynep Tanbay
15. Muharrem Uğurlu
16. Zeynep Günsür Yüceil

4 TİYATRO ve GÖSTERİ SANATLARI ATÖLYESİ

► Tespitler

- Tiyatro ve gösteri sanatlarına ait **mesleki tanımlar** doğru ve tam değil.
- Meslek hakları **oyuncu haklarına indirgeniyor**.
- Mesleki örgütlenmelerde **hukuki kapsam sorunu** var.
- Bağımsız tiyatrolar ile ödenek sağlanmayan tiyatrolar **güvencesiz çalışıyorlar**. (Örneğin 2021'de devlet desteği almayan Moda Sahnesi ve Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluğu...)
- Performans sanatıyla uğraşan sanatçıların **hakları yok**. Üretilen sanatın bilinen somut kriterlere uymaması gibi bir sorun var.
- Mevcut yasaların **güncellenmesi** gerekiyor.
- Ödenekli kurumlarda **kadro sorunu** var.
- Türkiye'de devlet kontrolü çok güçlü olduğu için **koopertifleşme** önemli.
- Çocuk ve gençlik tiyatrolarına gereken önem verilmiyor. Çocuk tiyatrolarının öğretici olması gerektiği gibi bir algı var. Oysaki **çocuğun küçük yaşta sanata yönelmesi için çocuk tiyatroları çok önemli**. Bu alanda daha fazla desteğe ihtiyaç var.
- Özel tiyatrolar **devlet desteğine ulaşmada sorunlar** yaşıyorlar.
- Yerel yönetimlerin kontrolünde **âtil duran pek çok kültür merkezi** ve salon var.
- Yerel yönetimlerin **ortak politikası yok**.

- Şehirlerin farklılıkları var. Yerel ihtiyaçların ayrı ayrı belirlenmesinin yanı sıra bir **şemsiye politikası da oluşturulmalı**. Kaynak israfı önlenmeli.

► Öneriler

- Kültüre ayrılan **bütçe artmalı**.
- Sanatın **ayrı bir yasası olmalı**, kültür ve sanat seferberliği ilan edilmeli.
- Sanat emekçilerinin **özlük hakları için mevzuat** oluşturulmalı ve mevzuat bağımsız çalışanları da kapsamalı.
- “**Gösteri sanatları**” üst başlığı altında yazar, yayıncı, oyuncu, yönetmen, dansçı, koreograf vb. haklarının da tanınması gerekli.
- **4B kadrosu problemi** ortadan kaldırılmalı, **sınavsız alım** olmamalı.
- Kültür ve sanat alanı **yeniden yapılandırılmalı** ve mevzuat çalışması yapılmalı.
- Kamu sanat kurumlarına ayrılan bütçe ile bağımsız sanatçı ve topluluklara ayrılan **bütçe orantılı olmalı**.
- Kamu sanat kurumlarında **doğru fiyatlandırma politikası** izlenmesi gerekli.
- Seyircilere **ucuz bilete erişim hakkı** sağlanmalı. Bilet fiyatlarında eşitlemeye gidilmeli.
- **Aynı destek** düzenlemesi yapılmalı.
- İşletmelerin özgürleşebilmesi için **bürokrasi sorunu** aşılmalı.
- Gösteri sanatları mekânları **kamusal faaliyet mekânları** sayılmalı ve buna göre ödeneklendirilmeli.

- **KDV** ve **Stopaj Vergisi**'nden muafiyet sağlanmalı
- Yerel yönetimlerde kültürle ilgili **anlayış** ve **vizyon** yeniden tartışılmalı, **bütünsellik** nasıl yaratılır düşünülmeli.
- Bürokratik engeller hafifletilmeli, "Meclis kararı" ibaresi kalkmalı ve **yerel yönetime yetki** ve **inisiyatif** kullanılmalı.
- Yerel tiyatrolar güçlendirilmeli. (Ücretsiz prova mekânı tahsisi karşılığında ücretsiz oyun alımı vb.)
- Yerel yönetimlerin kültür mekânları ve sahnelerine sanatçı/oyun seçen araçların işleyişinin kontrolü sağlanmalı.
- Yerel yönetimlerin **özel gösteri sanatları** kurumlarıyla işbirliği güçlendirilmeli.
- Yerel yönetimlerde kültür ve sanat alanında çalışan yöneticilere **kültürel formasyon eğitimi** verilmeli.
- Yerel yönetimlerde kültür dairelerinde görev yapan yöneticilere aktif çalışma imkânları yaratılmalı.
- Yerel yönetimlerde sanatçı ve öğrencilerle iletişim kanallarının açılması ve güçlendirilmesi gerekli.
- Sanata **Destek Kurulları** kurulmalı ve değerlendirme kriterlerinin şeffaf olması sağlanmalı. Denetleme komisyonları ve danışmanlar yapıya dahil edilmeli.
- Dünya örneklerinin araştırılıp deneyim bazlı önerilerin getirilmesi gerekli.
- Sanat eğitimi ve **sanatçı istihdamı** biçimlerinin ayrıca çalışılması gerekli.
- Hem özel hem kamu tiyatrolarında düzenli olarak audition ve sınav yapılmalı, yeni ve genç sanatçıların istihdamı sağlanmalı.

- Kültür yöneticileri yetiştirilmesi için **bütçe ayrılmalı**. Yetiştirilen yöneticilerin Türkiye'de kalması ve alanda çalışması sağlanmalı.
 - Sanat izleyicisi yetiştirilmeli.
 - Okullarda sanat pratiği desteklenmeli ve sanat okuryazarlığı çalışmalarına yer verilmeli.
 - Sahneler fiziksel olarak iyileştirilmeli, maddi özellikleri geliştirilmeli.
-

TARTIŞMA

Muharrem Uğurlu: Çok kısa bir ekleme yapmak istiyorum sunuma. Özellikle yönetim bakımından özel tiyatroların sadece devletin desteklerine bağlı olmaması için, sponsorluk yasası ve bağış yasasının özel tiyatrolara da tanınması bizim için çok değerli. İkinci olarak da yerel yönetimlerin özel tiyatrolar ve gösteri sanatları mekânlarıyla ilgili ruhsat vermesiyle alakalı acilen bir yönetmelik ve mevzuat çalışması yapılması gerektiğine inanıyoruz. Çünkü zamanında yapılan tiyatro ruhsatlandırılması tamamen iki yüz kişilik, üç yüz kişilik, beş yüz kişilik salonlara göre yapılmıştır, sahneyle seyirci arasında bir metre mesafe olmalıdır gibi geçmişte kalan ama günümüz Türkiye'si, Avrupa'sı, bütün tiyatro dünyası için artık geçerliliğini yitirmiş bir durumda. Bugün İstanbul'un ve Türkiye'nin pek çok yerinde elli kişilik sadece tiyatro oynanan değil, bale yapılan, konser verilen alanlar mevcut. Eksiklikleri uygun bir yönetmelik olmadığı için ruhsatlandırma yapılmaması çok basit bir yönetmelikle çözülebilir. Teşekkürler.

Tamer Levent: Teşekkür ederim. Ben grubumuzun çalışmasına bütünüyle katılıyorum. Ancak baştan beri, zaman zaman küçük saptamalarda bulundum ve bunları not halinde yazdım, masaya da bırakacağım ama okumak istiyorum bir kere. Bu toplantının konusu kültür stratejisi, bir toplumun geleceğini oluşturmak amacını taşıyor bence de. Bu geleceğin vizyonu olarak da sanat kültürünü seçmek, bu kültürü geliştirerek insanlara değer veren, özenli bir yaşama biçimini düzenlemek, bu düzenlemeyi gerçekleştirmek için de sistemler kurmak gerektiğine inanıyorum. Farkındalık sahibi insanların iyi, güzel ve doğruya gidişi gözetilmeli. Hep etik ve ahlâk değerlerinden söz ettik... İyi, güzel ve doğru bunun toplamıdır, biliyorsunuz. Bu düşünce ve hayallerin gerçekleşmesi için gösterilen özenli çabanın ismi, sanattır. Sanat meslekleri bu kültürün gelişmesine hizmet eder. Amaç, sanatların en yücesinin, yaşama sanatı olduğuna toplumu inandırmak olmalıdır. Bu doğrultuda topluma ulaşacak davranış biçimleriyle, sanat kültürünün değerinin hep birlikte benimseneceği kampanyalar açılmalıdır. Yaşamda incelik, sevgi, saygı, ahlâk, güzellik, iletişim, kalite ve benzeri temalar üzerinden, kavramlar üzerinden selamlaşmak kadar yalın davranış kampanyaları oluşturulmalıdır. Pratik kampanyalar oluşturulmalıdır. Bu kampanyalar bir kültür stratejisinin içinde yer alacaktır. Sanat mesleklerinin, bu kültürün oluşmasındaki öneminin tanımlanması; ihtiyaç doğrultusunda ele alındığı zaman, uygulamayla ilgili hukuk, bütçe, mekân, mülkiyet hakkı, yönetim problemleri, özlük hakları bu anlayış bütünselliği içerisinde ele alınarak çok daha etik, estetiğe dayalı ve adil değerlerle çözülebilecektir diye düşünüyorum.

Atölye Katılımcıları:

1. Eda Kehale Argün
2. Seyhan Boztepe
3. İlker Çetinkaya
4. Deniz Erbaş
5. Eda Aylin Genç
6. Marcus Graf
7. Seydi Murat Koç

5 GÖRSEL SANATLAR ATÖLYESİ

► Tespitler

- **Telif hakları** ve **vergilendirme** en büyük sorunların başında geliyor.
- **Fon eksikliği** her kademedede mevcut.
- Var olan destek mekanizmaları gerektiği gibi **işlemiyor** ve/veya **bilinmiyor**.
- Görsel sanatlar dalında **örgütlenme yetersiz**. Çoğu işbirliği kişisel girişimle kurulan ağlar üzerinden yürütülüyor.
- Eğitim her kademedede yetersiz
- Görsel sanatların izleyicisi yetersiz.
- Yerel yönetimlerde kültür ve sanat alanında görevlendirilen çalışanlar görsel sanatlar dalına hâkim profesyoneller olmalı.
- Üretim ve sergileme mekânları ülke genelinde çok yetersiz.

► Öneriler

- Sanatçılara statü tanımlanmalı ve **sosyal güvence** altına alınmalı.
- Kamu, yerel yönetim ve özel sektörde **fonlar artırılmalı**. Fonların kullanımında **şeffaflık** sağlanmalı.
- Çağdaş sanatın Türkiye ölçeğinde yayılması için üretim teşviki, telif hakkı, vergilendirme vb. destekler verilmeli.
- Yükseköğretim seviyesinde eski tip kurumlar yerine sanatçının özgürlüğünü önceleyen, yenilikçi ve günceli gözeten bir eğitim sistemi kurulmalı.

- Üniversitelerden bağımsız “**Sanat Akademileri**” oluşturulmalı.
- Sanat eğitimi yalnızca üretime değil, düşünce geliştirmeye de dayalı olmalı.
- Üretim ve sergileme mekânları konusunda **tekelleşmenin önüne geçilmeli**.
- **Bağımsız** sergi mekânları çoğaltılmalı. (Sergi mekanlarının sınırlı olması özellikle periferideki sanatçıyı ve izleyiciyi etkilemekte, sanatçının görünürlük elde edebilmesi için İstanbul’a taşınması gerekmektedir.)
- İzleyici geliştirme konusunda bilinçli hareket edilmeli. Bireylere çok **küçük yaşlarda sergi gezme kültürü** kazandırılmalı.
- Yerel yönetimler sanatçılarla işbirliği içinde okul turları düzenlemeli, **teşvik edici** rol üstlenmeli.
- Yerli sanatçılara uluslararası alanda görünürlük sağlanması için destek verilmeli. Uluslararası işbirlikleri arttırılmalı.
- **İfade** ve **düşünce özgürlüğü** sağlanmalı. Siyaset, çıplaklık ve din tabu konular. Bu alanlardaki sansür ortadan kaldırılmalı.
- Yerel yönetimler tarafından sanatçılara **hukuki destek** hizmeti verilmeli.
- Sanat alanında **sürdürülebilir** ve **katılımcı** bir yaklaşımla sanat politikaları geliştirilmeli.
- Sanatın hayatın her alanında olması hedeflenmeli. Bunun için de **mahalle kültürü** oluşturulmalı.
- Kamusal alanda görsel sanat çalışmaları arttırılmalı.

Atölye Katılımcıları:

1. Sibel Asna
2. Gizem Aytaç
3. Soneser Özdemir Boy
4. Emre Erbirer
5. Utku Gümrükçü
6. Elif Kocabıyık
7. Funda Lena
8. Nevzat Sayın
9. Özlem Yalım

6 YARATICI ENDÜSTRİLER ATÖLYESİ

► Tespitler

- “Kültür endüstrileri” yerine “**yaratıcı endüstriler**” kavramı öne çıkarılmalı.
 1. Yaratıcı endüstriler müzik, yayın, sinema, gösteri sanatları ve mimarlığın yanı sıra tasarım, halkla ilişkiler, medya, reklamcılık, vb. alanları da içine alan daha **kapsayıcı bir kavram** olarak kabul ediliyor.
 1. Yaratıcılık, özellikle **tasarım aracılığıyla yüksek katma değer** sağlayan bir ekonomik girdi, ekonomik kalkınmanın temeli.
- Türkiye’de yaratıcı ekonominin büyüklüğü ve dolayısıyla **yarattığı katma değer net olarak tespit edilemiyor**.
- Katma değer oranları üzerinden %15-%25 aralığında tahmini bir hesaplama yapılıyor. Bu oran yaratıcı endüstrileri ile öne çıkan ülkelere kıyasla düşük kalıyor.
- TÜİK haricinde veri kaynağı yok. **Güvenilir veri eksikliği** çok önemli bir problem.
- **Kayıt dışı** bağımsız çalışan sayısı çok fazla. Bu, eldeki verilerin de şaşmasına sebep oluyor.
- Projelerde **düşünme** ve **araştırma** süreci önemsenmiyor ve bunlara yeteri kadar vakit ayrılmıyor. Önce fiziksel yapı ortaya çıkıyor, ardından fonksiyonlar tanımlanıyor.
- Geçmişten ders alma, öğrenme, bilgilenme kültürü yok.
- Kurumlarda **sömürü kültürü** çok yaygın. Eleştiriye kapalı bir sistem mevcut.

- Genç tasarımcı ve mimarlar, kimi yerel yönetim projelerinde, meslek örgütleri tarafından açıklanan ücret listesinin **çok altında ücretlerle** ve **düşük telif ödemeleriyle** çalıştırılıyor. Proje yapmak ve yer edinmek isteyen genç yaratıcılar, bu ücretleri kabul etmek zorunda kalıyor ve bir ölçüde sömürü sisteminin bir parçası haline gelerek **sistemi eleştirme hakkını kaybediyor**.
- Mimari ve tasarım, siyaset odaklı halkla ilişkiler aracı olarak kullanılıyor.
- Fikrin kime ait olduğuna değer verilmiyor. Kimi durumlarda proje fikirleri alınıp daha sonra düşük bütçelerle bir başkasına yaptırılıyor.
- Sektörde **yetkinlik** ve **nitelik** sorunu mevcut.
- Tasarım eğitiminin **niteliği tartışılmalı**. "Tasarım eşittir estetik" olarak algılanıyor. Tasarım, problem çözmeye yönelik olarak kullanılmıyor.
- Teşvik ve destek kriterleri sektördeki büyük kurumları kuvvetlendirir nitelikte, küçük ölçekli kurumlar ve bağımsızların desteklere ulaşması güç.

► Öneriler

- Tasarım değer katar ve çözüm üretir. Yerli markalaşma ve **yerli tasarımın niteliği artırılarak** ekonomi desteklenmeli.
- Yaratıcı endüstrilerin **katma değer potansiyeli** daha iyi anlaşılmalı ve bu potansiyelin ekonominin geneline yansımalarını sağlayacak mekanizmalar kurulmalı.
- Elde edilen katma değer potansiyelinin artırılması için yaratıcı endüstrilerde **nitelik artışı** sağlanmalı.

- Veri eksikliği giderilmeli ve **veri klasifikasyonu** bu alanda ihtiyaç duyulan analizlere uygun olarak gözden geçirilmeli, yeniden oluşturulmalı.
- Kültür stratejileri oluşturulurken, **sürdürülebilir kalkınma hedefleri** ve **3E** (Ekonomi-Ekoloji-Etik) **Prensibi** gözetilmeli.
- Merkezi otoritenin aksine **yerel yönetimlerin** alanda etkin meslek örgütleriyle ilişkileri geliştirilmeli.
- Bağımsız tasarımcıların **teşviklere ulaşmasının** önü açılmalı.
- Sektörde güç odağı konumunda bulunan kişisel gücü (ve tekelleşmeyi) bertaraf edecek düzenlemeler yapılmalı.
- **Fikri mülkiyet** alanında ilerleme sağlanmalı.
- Sivil toplum mesleki örgütler aracılığıyla **kurumsallaşmalı**, profesyonel ve tam zamanlı yönetim ekiplerine görev verilmeli.
- Yaratıcı ekonomiyi toparlamak ve görünür kılmak için **dijital ortamda bir haritalama** çalışması yapılmalı.
- Yaratıcı endüstrilerde **dijital dönüşüme daha çok bütçe** ayrılmalı ve bu bir zorunluluk olmalı.

TARTIŞMA

İlyas Aydınalp: Dijitalleşmenin, aslında yapay zekânın da biraz daha açılması gerektiğini düşünüyorum. Zira, örneğin, çok tutan oyunlar, diziler, müzikler baktığımız zaman artık yapay zekâyla oluyor ve insanlar buna da şaşırıyorlar: “Ah... ne kadar çok tuttu bu oyun, bu dizi, vb.” Ama tamamiyle bir veri işlemesi sayesinde oluyor bu hikâye. Dolayısıyla bu alanda da geri kalmadan, toplum ve ülke olarak, yapay zekâ üzerinden kültüre eğilmemiz gerektiğini ve başlık olarak ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Yaşagül Ekinci: Hem bir katkı olsun hem de Serhan Bey ben size bir soru sorayım. Yaratıcı endüstrilerle alâkalı masa kurulurken, edebiyat, tiyatro, sinema, tasarım... ama aynı zamanda el sanatları gibi hususlar da uluslararası kapsamda yaratıcı endüstrilerin içinde var. Onun birazcık eksikliğini hissettim. Hatta bazı ülkeler sporu ve farklı alanları alarak daha da genişletiyor kapsamı. Hatta bundan sonraki çalışmalar için not düşülsün diye böylelikle bir katkıda bulunmak istedim.

Atölye Katılımcıları:

1. Asu Aksoy
2. Alper Akyüz
3. Burçin Altınsay
4. Orhan Bahtiyar
5. Özalp Birol
6. Tahsin Demir
7. Yaşagül Ekinci
8. Ayşegül Güngören
9. Cem Güven
10. Kadir Haklı
11. Nurhan Koçal
12. Gül Pulhan
13. Ayşe Ege Yıldırım

7 KÜLTÜREL, DOĞAL MİRAS ve MÜZECİLİK ATÖLYESİ

► Tespitler

- Halkın kültürel miras alanında **eğitim** ve **farkındalık** eksikliği öne çıkıyor.
- Toplumun enerjisini tetiklemede sorunlar var.
- Kültürel miras alanında **kavramlar** ve **kanunlar eski ve yetersiz**.
- Bütünsel bakışa destek olacak esneklik yok.
- Aktörlerarası **iletişim-diyalog kopukluğu** mevcut. İletişim kanalları kapalı. Eşgüdüm eksikliği yaşanıyor.
- Tanıtım ve halkla ilişkiler çalışmaları eksik.
- **Mesleki kapasitede** ve **teknolojik altyapıda** eksiklikler mevcut bulunuyor.
- Restorasyon süreçlerinde mirasa verilen zararın tazmini yapılamıyor, restorasyon süreçlerinde **denetim eksikliği** mevcut.
- Devlet kademelerinde **kültürel çeşitlilik yeteri kadar önemsenmiyor**. Bu tutumdan alt kültürler zarar görüyor.
- Müzeler, kültür ve sanat merkezlerinin arkasında kaldı. Dünyada **tematik müzelere kayan müzecilik** anlayışı ülkemizde hâlâ önemsenmiyor.
- Kültür alanındaki yatırımlar Türkiye'ye çok geç geliyor.
- İnsanoğlunun etkisi insanın yaşamadığı tüm biyosfere yayılıyor. **Ekolojik hassasiyet** gözardı ediliyor.
- Devlet; politika, finansman, ekonomi alanlarında yenilikçi bir paradigma yaratamadığı sürece sorunlar derinleşiyor.

- Arkeolojinin “**kaçırılma**”ya yönelik tepki olarak gelişen yeni çizgisi sorunsalları olan bir sistem yaratmış durumda.
- Arkeolojik varlıkların günyüzüne çıkarılmayan (tespit/ tescili yapılmayan) bölümü, bilgisine dahi erişilemeden yok oluyor.

► Öneriler

- Devletin politika ve ekonomi ile olan bağlantıları yeni bir modelle çözülmeli, **kültür siyasetin gölgesinden çıkarılmalı.**
- Toplumun bu alana dair ilgi ve heyecanının bağımsız sivil kurumlar ve yerel yönetimlerce yönlendirilmesine dönük mekanizmalar doğru kurgulanarak vizyon ve irade sağlanmalı.
- Kültür stratejisi yalnızca “büyüme” odaklı değil, aynı zamanda “**birlikte keşfetme ve koruma**”ya yönelik olarak geliştirilmeli.
- “**Koruma**” söyleminden “**yaşatma**” yani pozitif bir söyleme geçilmeli.
- Müze kültürü canlandırılmalı, bir müzenin ziyaretçilere ne şekilde gezdirilmesi gerektiği çağdaş yöntemlerle belirlenmeli.
- Uluslararası “**iyi örnekler**” ve tavsiyeler yerel ölçekte değerlendirilmeli.
- Kültür ve miras yönetiminde, kurumlar ve altyapılar **işlevsel şekilde** çalışmalarına olanak sağlanacak şekilde yeniden düzenlenmeli.
- Eşgüdüm sağlamak üzere, aktörler arasında bilgi paylaşımı, sinerji ve işbirliği arttırılmalı.

- Restorasyon çalışmaları için **KUDEB güçlendirilmeli**, Belediyelerin denetim mekanizmaları kuvvetlendirilmeli. (Uygulamada eksiklik var ve korumaya yönelik irade yok.)
- Devletin altkültürlere bakış açısı değiştirilmeli, ortaklıkları besleyecek, barışçıl ve çoğunluktan yana bir paradigma yaratılmalı.
- Somut ve soyut miras birbirini etkiler, doğa ile yaratılan kültür biraradadır. Bu ayrımların aşıldığı, **ekolojiyi ve kırsalı da kucaklayan** kültür politikaları geliştirilmeli.
- Kırsal, kentlerdeki akışkanlık ve kozmopolit yapı yerel yönetimlerce güçlendirilmeli ve yerel kültür yönetimi de bu bağlamda şekillendirilmeli.
- Kültür turizmi beş - on yıllık dönemler halinde planlanmalı.
- Mesleki **uzmanlık kapasitesi** geliştirilmeli.
- Miras, kültürel varlık, arkeolojik zenginlik, vb. alana dair kavramlar örgün / formel ve enformel eğitsel sistemlerde yer almalı.

TARTIŞMA

Asu Aksoy: Çok teşekkürler Gül (Pulhan), çok derli toplu oldu. Baştaki kavramsal sorun, yani kültür mirasının bugün Türkiye’de, karşı karşıya olduğu en önemli sorun, ekonomik büyüme odaklı politikalar. Bunlar nasıl tercüme oluyor bugün, bunlar işte turist sayıları, altyapı yatırımları, rant odaklı politikalar, kültür mirası politikasının önceliklerinin beşerî gelişme doğru dönmesi gerektiğini konuştuk masada. Yani ekonomik büyüme değil, aslında kültür mirasının korunması ve beşerî kalkınma odaklı olması gerektiğini konuştuk. Bunu bir vurgulamak istedim, çok teşekkür ederim.

Sibel Asna: Ben de işte tam burada bir örnek vermek istiyorum. Bugünlerde Assos’ta yaşanan bir trajedi var. Hem doğal hem tarihi dokuyu perişan eden bir inşaat başlatıldı Assos’ta. Neden olduğu müphem, işte kayalar düşüyor, şu oluyor, bu oluyor gibi gerekçelerle hiçbir koruma kuralına uymayan bir hafriyat, taş kırma, kayaları yok etme, bir facia... Sivil toplum olarak veya bireyler olarak elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Dilekçe üstüne dilekçe veriyoruz, hiçbir yere ulaşmıyor. Belediyelerde yer alan ne CHP’lisi, ne AKP’lisi, hiç kimse bu konuyu ciddiye alıp, bir geri bildirimde dahi bulunmuyor. Biraz evvel sözünü ettiğiniz, işte o çok taraflılık, bir sürü daire, o ona bağlı, o ondan talimat almıyor, ondan ona top çevirerek, fakat şu anda Assos’ta bir katliam yaşanıyor. İkincisi “eko-köyler” diye bir gündet çıktı, yine aynı bölgede. Bunun da ne yönetmeliği var, ne doğru dürüst bir tanımı var ve siteler bu sefer de orada tarım arazilerini ve benzeri alanları işgal etmekle meşgul. O kadar sahipsiz bir ortam oluşuyor ki, kime başvuracağını bilmiyorsun. Belediyeler burada çok önemli bir rol oynayabilir ama ne yazık ki, belediye meclislerinde yer alanlar hiçbir müdahalede bulunmuyorlar. Yani böyle bir çaresizlik içinde, bir süreç. Ben de sizin anlattıklarınızın bir örnek vakayı dile getirmek istedim açıklığı.

Burçin Altınsay: Şimdi hem Sibel (Asna) Hanım'ın söyledikleriyle hem de bizim gurupta Gül (Pulhan) söyledi gerçi, biz hiç kendimiz için bir şey istememişiz. Bu konuda çalışan meslek insanları için bir şey düşünmedik. Konumuz çünkü çok daha geniş ve üstten bakmak zorundaydık. Assos'ta olanlarla da ilişkili bu. Mesela biz yaratıcı endüstriler ekibinde de değiliz ama kültürel miras ve koruma işi, mimarların, plancıların, mühendislerin normal eğitimlerinin üstüne oldukça meşakkatli ağır bir ek eğitim olarak edindikleri bir uzmanlık alanıdır ve nedense projelerde ve uygulamalarda bizim bu uzmanlık alanımız da tanınmamaktadır. Herhangi biri, bir koruma ve kültürel miras projesini, planını ya da mühendislik hesaplarını yapabilir. Bu, aslında birarada çalışılan bir disiplindir. Tıpkı Assos'ta olduğu gibi, Assos'ta evet bir kaya ıslahı projesine gerek var ama bu, herhangi bir mühendislik projesi değildir. Bir kültürel miras alanında yapıldığı için, orada bu konunun uzmanı olan mühendislere ürettirilmesi gereken bir proje. Bu nedenle zaten bu tür sürekli yanlışlarla karşılaşılıyor. Ve bu parçalanmışlık, işte kurumlar arası parçalanmışlıktan da bu sonuçlar doğuyor. Onu söylemek istedim.

Özlem Akdağ: Bir evsahibi olarak açıkçası İstanbul'daki aktörler için bir davette bulunmak istiyorum. Sanatçılarımızın, bu alanda emek veren her kim varsa onların bütün sorunlarının konuşulması, paylaşılması, çözüm önerilerinin geliştirilmesi üzere İstanbul Kent Konseyi'ne davet ediyoruz herkesi.

Atölye Katılımcıları:

1. Orçun Ejder
2. Umut Kuzey
3. Önder Özdemir
4. Murat Sezgi
5. Görgün Taner
6. Ahmetcan Taşdemir
7. İlke Türkdöğän
8. Ahmet Uluğ
9. Emre Yıldızlar
10. Bersis Yılmaz

8 FESTİVALLER ATÖLYESİ

► Tespitler

- **Veri tabanı** eksikliği, **haritalama** (mapping) “Arts Map” ve takvim çalışması yapılması gerekliliği. (Benzer festivallerin çalışması, bazı dönem ve bölgelerde ise hiç olmaması)
- Yerel yönetimlerle kültür yöneticileri ve festival organizatörleri arasındaki işbirliği ve iletişimde yaşanan aksaklıklar.
- Ruhsat ve izin süreçlerinde yaşanan güçlükler, bürokrasi ve kriterlerin net olmaması.
- Belediyelere ödenen **rüsum vergisinin kültür ve sanata geri dönmemesi**.
- Sorumlu kişilerin sektöre dair bilgisi ve **sektörle ilgisi olmaması** sebebiyle içerik, nitelik ve etki açısından yetersiz kalınması.
- Tutarsız ve birbirinden kopuk sanat politikalarının karışıklık yaratması ve **karar mekanizmasının şahıslara bağlı** olması.
- Muhalefet partisine bağlı yerel yönetimlerin **otosansür eğiliminde** olması, aşırı temkinli yaklaşımın özgür ifade ve projelerin önüne geçmesi.
- İzleyici profilinin düşük olması ve sinema yatırımcılarının **izlenme oranına göre** hareket etmesi.
- AVM’lerin getirdiği kısıtlama kültürü. (Herşeyin aynı anda ve yanyana erişilebilir olması.) Büyük sinema zincirlerinin sektörü domine etmesi, **tekelleşme eğilimi** ve **bağımsız sokak sinemalarının kaybolması**.
- Hâlâ **sinema salonu bulunmayan** şehirlerin var olması.
- Son yirmi senede alt kültürlerin yok oluşu.

► Öneriler

- “Festival bir eğlence değildir, **festival deneyim ve kültürdür.**” algısı yaygınlaştırılmalı, festivallerin odağı izleyici deneyimi olmalı.
- Festivallerde ana etkinlik programının yanında **izleyici deneyimi odaklı** yan etkinliklerle festival-yaratıcı endüstriler ilişkisi kurulmalı.
- Kültürel etkinliklerin **etki raporu** oluşturulmalı, festivaller uluslararası düzeye taşınmalı.
- Haritalama çalışması yapılmalı, **veri tabanı** oluşturulmalı.
- Kamusal festival alanları çeşitlendirilmeli. (Belediye sınırları içinde kalıcı izinli, ruhsatlı festival alanları...)
- Festival düzenleyicileri/kültür yöneticileri ile yerel yönetimler ve uygulayıcıların her yıl periyodik olarak buluşması sağlanmalı, tanışma, birbirini anlama, işbirliği, eğitimler üzerinde **birlikte çalışılmalı** ve belki **ortak bir oluşum yaratılmalı.**
- Uzun vadeli projeler üretilmeli ve **festivaller sürdürülebilir olmalı.**
- Ruhsat ve izin kriterleri net olmalı, rüsum kültüre geri dön-dürülebilir bir şekilde kullanılmalı, **süreçler kolaylaştırılmalı.**
- Mekân tahsisi standartları üzerinde çalışılmalı, düzenlemeler ve **kolaylaştırıcı tedbirler** alınmalı.
- **Bağımsız festivallere** belirli parametreler çerçevesinde fonlama yapılmalı, **fonlama kriterleri** belirlenmeli (Örneğin uluslararasılık, disiplinlerarasılık, STK ortaklığı, yerelle ilişki kurma, vb.).
- Uluslararası platforma açılmak konusunda bir devlet politikası oluşturulmalı.

- İzleyicilere yönelik olarak bilet satın alma alışkanlığını artırıcı çalışmalar yapılmalı.
- Yerel yönetimlerin kültür departmanlarında, **alanında uzman** yönetici ve personel çalıştırılmalı, liyakate önem verilmeli, kültür yöneticisi yetiştirme üzerine projeler üretilmeli.
- Festivallerin sağladığı **sosyal faydanın** yanında yaratılacak olan **ekonomik fayda** iyi anlatılmalı.
- Denetim mekanizmaları **şeffaf** olmalı.
- Otosansür ve temkinli yaklaşım, özgür ifadenin ve projelerin önüne geçmemeli.
- Yeterince temsil şansı bulamayan işler ve kişiler desteklenmeli.
- Mekâna özgü işlerde **kamusal alan kullanımı arttırılmalı** ve kolaylaştırılmalı.
- Sinema salonu bulunmayan şehirlerde asgari standartlara sahip salonlar kurulmalı ve festivaller buralara da ulaştırılmalı.
- Sinemanın bir **izleyici deneyimi** oluşu üzerine odaklanılarak film izleme deneyimi bir "anı"ya dönüştürülmeli.
- Kendi izleyicisini yaratma ve yeni izleyici deneyimleri üzerine çalışmalar yapılmalı.

TARTIŞMA

Yaşagül Ekinci: Ben yine yaratıcı endüstrilere döneceğim. Çünkü UNESCO'da da uluslararası alanda da festivaller, yaratıcı endüstrilerin en önemli, hem temsil hem farkındalık yaratma bakımından, hem de onların gelişmesini sağlayacak mecra olarak kullanılıyor ve o şekilde ele alınıyor. O nedenle, hatta bizim alanımıza yani miras yönetim planlarının içine de bol bol giriyor. Burada eksiliğini hissettiğim bir husus yaratıcı endüstriler edebiyat, tiyatro, sinema, tasarım, el sanatları, spor, miras koruma, yani o bütünsellik içinde ele alınıyor. Zaten festivallere baktığımız zaman da, müzik, edebiyat, gerçekten de sinema, tiyatro gibi yaratıcı sektörler üzerinden ya da tasarım gibi yaratıcı sektörler üzerinden kurgulanan etkinlikler görüyoruz. Bu birliktelik Türkiye'de de es geçilmemeli diye düşünüyorum. Dünyaya baktığımız zaman yaratıcı endüstrilerden katma değer elde eden ülkelerin hepsi festivalleriyle yaratıcı endüstriler arasındaki bağı yerelde çok kuvvetlendirip biraraya getirmeyi başarmış ülkeler. Burada belirtmek istedim.

Gizem Aytaç: Biraz önce söylediğinize katılıyorum, biz de aynı şeyi konuşmuştuk. Dijital dönüşümde haritalama çok önemli. Yani festivalleri de gerçekten ben bir harita üzerinden hangi şehirde, kaç kişilik, hangi alanda festival var okuyabilmek isterim. Mimari ve tasarıma dair yapılanların da görünür olmasını isterim. Yani yaratıcı sektörde belki bir arşiv oluşturmak üzere, dijital dönüşüm de burada başlayabilir. Bunları biraraya getirip büyükçe bir harita oluşturup en azından orda bir envanter ve "nerede, ne oluyor?"u görüp Türkiye'yi de okumak mümkün olabilir. Yani bu önce İstanbul'da yapılır belki, İstanbul'dan sonra Türkiye'ye yayılabilir, bir öneri olarak söylemek istedim.

Emre Erbirer: Teşekkürler. Kamu görevlilerinin veya genel olarak bu alanda yönetici olarak çalışan kişilerin performans değerlendirmesinden bahsettiler ve bence en kritik konu oydu.

Belki biraz fazla şirket bakış açısı gibi olabilir, kapitalist bir bakış açısı gibi olabilir ama performans göstergesi olmayan kamu yöneticilerinin son yirmi yıldır yönettiği bir ülkede yaşıyoruz ve ceremesini yine biz çekiyoruz. O yüzden, ben bunu kapitalist bir yerden görmüyorum. Tam tersi biraz daha “neyi hedefliyoruz? hedefe ulaşabiliyor muyuz? hedefe ulaşamıyorsanız, hoşçakalın.” gözüyle radikal bir yerden okumamız gerektiğini düşünüyorum. O yüzden de benim için en kritik çıktısı bu masanın ve altına benim de imzama atacağım şey, kamu görevlilerinin ve stratejilerin ve hedeflerin belirli başarı kriterlerine bağlanması, hedefler tutturulamadığında ise, bunun nasıl değiştirileceği, hedeflerin belki gözden geçirilebileceği veya yeni hedefler konulabileceği üzerine bir tartışma zemini hazırlanması gerekliliği.

A. Ege Yıldırım: Bu performans göstergeleri konusuna gerçekten ben de katılıyorum ve onu başka bir şeyle bağlamak istiyorum. Aslında sonuna kadar bekleyip genel bir şey söyleyecektim ama şimdi söyleyiveriyim. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan da bahsediyoruz ve bunların Birleşmiş Milletler nezdinde yıllık performans değerlendirmeleri de sunuluyor falan... Bizim grupta da bunları konuştuk. Ulusal hükümetlerle beraber yerel yönetimler de şimdi bunları vermeye başladılar ve bunlarda ilerlemenin ölçülmesi tamamen göstergelerle oluyor, gerçi kültür alanında zor bir şey biliyorum ama, yapılamayacak bir şey de değil. Yani kalitatif ve kantitatif veriler meselesi ve aslında bu noktada festivaller aslında kent yönetimiyle çok yakından ilişkili. Biz şimdi bazı çalışmalarımızda, araştırmalarda hükümetlerin kültüre nasıl yer verdiklerine bakıyoruz, kültür açısından nasıl raporluyorlar ona bakıyoruz. Yerel yönetimler çok daha güçlü ulusal hükümetlerden, yani yerel yönetimlerde kültüre daha çok yer var. O yüzden yerel yönetimlere de sanırım bizim grup birazdan değinecek ve “gönüllü yerel değerlendirme raporları”nın yapılması bunların içinde de kültürel konuların yer alması gereğini de ben burada önermek istiyorum. Teşekkürler.

Serhan Ada: *Kültürde yerelin giderek öneminin artacağı bunun Türkiye’de bile farkına varılmakta oluşu önemli bir nokta.*

Bülent Tanık: İki kavram var hem kulağımıza çok hoş geliyor hem de yürekten savunuyoruz ama tehditleri var: Bir tanesi telif kavramı, diğeri de performans kavramı. Telifin bugün dünyada yol açtığı bir olumsuzluk var; o olumsuzluk örneğin aşı üretimiyle ilgili olarak dünyanın şu anda yaşamakta olduğu sorunlardan mütevellit ya da onların nedeni. Fikri mülkiyet haklarıyla ilgili Batı’nın geliştirdiği uluslararası sözleşmeler üzerinden telif hakkı alınmış ama kamunun malı olan, insanlığın evrensel bilgi birikiminin ürünü olarak ona azıcık bir şey eklenmiş, örneğin bu Covid-19 aşuları bağlamında yaklaştığımız zaman evrensel bilgi birikiminin ve evrensel olarak geliştirilmiş tekniklerin üstüne... Milyarlarca doların aşı üretim firmalarına ve araştırma yapılarına transferi sonucunda elde edilen aşıların fikri mülkiyet hakları üzerinden jenerik üretimlerinin dahi yapılamadığı bir dünyada ve yoksul ülkelerin ve yoksul toplum kesimlerinin kullanamadığı bir aşı kavramı, bir aşı ortamının oluşumunu yaşadığımızı ifade etmek isterim.

Dolayısıyla sanatçı ve kişisel katkılarıyla bir üretim yapan unsurun haklarının korunmasında bugünkü telif anlayışının işaret ettiği tehditleri görmezden gelmek gerektiği kanısındayım. Çok yakın zamanda Türkçe’ye çevrildi, Edward Said’in Müzik Üzerine Görüşler adlı bir kitabı var. Onda performansın, örneğin bizim sağlık dünyasında ya da toplumdaki başka alanlarda istihdamla ilgili verimlilik ölçütlerinin performansla bağlı hale getirilmesi ve emekçinin aleyhine biçimlenmesinin dışında, bir sanatsal etkinliği “perform etmek”, onu özel platformlarda ve elit kullanıcılar ve tüketiciler nezdinde gerçekleştirmenin yarattığı yalıtılmışlık, edilgen, pasif tüketici ile, izleyici ile sanatçı arasında ikilemin ortaya çıkmasına dönük bir performans sorgulamasını ele alıyor ve değerlendiriyor. Dolayısıyla performans konusuna yaklaşırken de buna dikkat edilmezse performansın bu

boyutları günlük verimlilik açısından sakıncalı olabilir. (Mesela sağlık sektöründe, akşama kadar doksan hasta bakmazsan aile hekimi olarak sana tahsis edilen ücret miktarını hak etmemiş oluyorsun.) Performans ve telif haklarına ihtiyat payıyla yaklaşmalıyız; çünkü, bu iki kavram da pozitif yanları olduğu gibi, içlerinde tehdit unsuru da barındıran kavramlar.

Söylemek istediğim festivallerle ilgili bir şeydi: Türkiye’de, benim hayatımda, 1980’deki 12 Eylül darbesi sonrasında, o karanlık cunta döneminde Dikili Belediyesi’nin başlatmış olduğu demokrasi, barış ve kültür sanat festivallerinin çok önemli yeri var. Herkesin akın akın gidip mutlu olduğu ve kendisini yeniden ifade edip cesaretlendiği bir yer olmuştur. Bunun, bu toplantının çağrı metninde işaret edilen barışçı, dayanışmacı, birlikte yaşama kültürünü destekleme yönünde bir kültür stratejisi oluşturma çağrısının önemli araçlarından biri olarak belediyelerin bugün de önlerinde tutmaları gereken, öncelik vermeleri gereken bir çalışma alanı olduğunu ifade etmek isterim. Teşekkürler.

Serhan Ada: *Teşekkür ederiz. Kültürel diplomasinin aynı zamanda hükümetlere bırakılmayacak kadar, dışişleri bakanlıklarına bırakılmayacak kadar, hepimizi ilgilendiren bir konu olduğu vurgusu da çok önemli.*

Nevzat Sayın: Hiç niyetim yoktu ama Bülent’in (Tanık) konuşmasına bir şey eklemem lazım. Söylediği şey gerçekten benim de birebir şahit olduğum bir evre olduğu için biliyorum. Ama tam da şunu düşünmeliyiz o aynı evrede o Dikili, imar bakımından çok bozuldu. Dolayısıyla yerel yönetimlerin asıl dikkat etmesi gereken bu ikiliği yaratmadan o iyiliği bu tarafa nasıl taşıyabiliriz olmalı. Küçük bir Ayvalık lezzetinde olan bir yerden şekilsiz bir kasaba türetilbildi...

Rengim Gökmen: Sevgili Bülent Tanık’ın çok güzel değindiği iki nokta da var. Ben de bu konu hakkında söz söyleme ihtiya-

cı hissettim. Çok göz ardı edilen ve hakikaten çok hassas değerlendirilmesi gereken iki nokta: Birincisi, telif konusu aslında gerçekten Tanık'ın söylediği gibi, kulağa o kadar hoş gelen ve hepimizin sonuna kadar savunması gereken bir hak. Fakat zaman zaman hem ulusal anlamda hem de uluslararası anlamda son derece istismar edildiğine de tanık olduk bunun. Doğrudan doğruya sanatçılar tarafından değil, ya haklarını devrettikleri şirketler tarafından ya da mirasçıları tarafından. Örneğin, müzik alanında seslendiremediğimiz, seslendirmekten çekindiğimiz ve toplumun çok geneline yayılamayan onlarca eser var. Şimdi detaylarına girmeyelim. Bu yüzden mirasçıların ya da satmış oldukları haklarını devretmiş oldukları kurumların hakları öne sürerek engellediklerini gördük. Onun için bu konuya dikkat çekerek çok hassas değerlendirilmesi sanatçının telif hakkının hiçbir zaman göz ardı edilmeden sonuna kadar verilerek ama hassasiyetle bunların belirlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

İkincisi, yine çok haklı olarak değindiği nokta, performans konusu. Bu performans konusu da yine çok hassas değerlendirilmesi gereken, adı üzerinde icra sanatları, sahne sanatlarında başrol oynayan sanatçıyla bağlı olarak değerlendirilmesi gerekli. Devlet kurumlarında çok büyük adaletsizlik olduğunu görüyorum bu konuda. Başrol oynayan sanatçıyla iki cümlelik hatta iki kelimelik sözü ya da rolü olan sanatçının ya da hiç sorumluluk taşımayan bir görevi yapanla, daha büyük sorumluluk taşıyan orkestrada en ön rahlede oturan sanatçının aynı ücreti aldığı vaki... Niceliğin de ölçülebildiği fakat her şeyden önce niteliğin ölçüldüğü ve görev yükümlülüğünün ölçüldüğü bir performans değerlendirilmesinin çok gerekli olduğunu düşünüyorum. Bu konuda biraz ayrıştım değerli dostumdan. Burada noktalayayım. Teşekkür ederim.

Murat Sezgi: Burada bir konunun yanlış anlaşılma potansiyeli var; belki de ciddi anlamda karışmıştır. Performans değerlendirmesini biz şöyle kullandık: Biz nasıl kendi şirketlerimiz-

de "Murat, ilgili organizasyonun liderisin, bizi oraya götürmek istiyordun, böyle bir hedef vardı; bak o hedefte yüzde 60'a, 70'e geldin, şunu daha iyileştirmelisin." gibi performans değerlendirmeleri yapıyoruz; biz bunun bir benzerinin ilgili kamu kurumlarındaki yöneticilere de yapıldığını görmek istiyoruz. İşte falanca şehrinin falanca belediyesi, bir söz verdi yirmi bin tane çocuğa ulaşmak istiyorlardı kültür ve sanat işleriyle, iki tane festival yaratmak istiyor, vesaire yapmak istiyor, bunların değerlendirilebilmesi lazım. Bu alanlarda çalışan deneyimsiz, başka bir departmandan getirilmiş "çalışır nasılsa, burası kültür departmanı..." diye oraya konulmuş, "vizyoner" belediyelerle çalışıyoruz. Belediye değil yalnızca, başka bir kamu kurumu da olabilir. Biz bu kişilerin değerlendirebilmesini, bazı performans kriterlerinin olması gerektiğini düşünüyoruz. Yoksa sanatçıları değerlendirmek değil kastımız. Onu netleştirelim.

Sadık Gürbüz: Bülent Tanık çok heyecanlandırdı beni, kabahat onundur arkadaşlar. Ben söz hakkı almayacaktım. Forum'un konusu kültür. Türkiye'de Kültür Stratejisi... Türkiye'nin nasıl değiştirildiğinin örneğini, Dikili Belediyesi, zamanında o bölgedeki bir vaha olarak örneğini verdi. Cesur bir belediye idi. Tiyatro ile müzik birbirine çok yakındır. Tiyatrocu arkadaşlarımızın sorunlarıyla müzisyen arkadaşlarımızın sorunları ve önerileri birbirine çok yakın. Cesurca giriyordu Dikili Belediyesi, muhalif sanata önem veriyordu, muhalefeti güçlendiriyordu, bir halk kültürü oluşturmuştu. Bugün Ege Bölgesi'nde geniş bir demokrat kitle oluşturulduysa, oluştuysa, o belediyenin cesurca kültürel faaliyetlerine, muhalif sanatçıları, muhalif sanatı destekleyerek verdiği önemden kaynaklanmıştır.

Bugün Akdeniz'de, Ege'de, Karadeniz'in bir bölümünde, muhalefet daha güçlüdür. Çünkü şu günlerde yaşadığımız kültürel yozlaşmanın düzeltilmesi CHP'nin iktidara gelmesinin dışında, CHP'li belediyelerin desteğiyle yozlaştırılmış kültürün düzeltilmesi, çağdaş kültüre yaklaştırılması ile olur. Kültür bir toplu-

mun yaşam biçimini değiştirir, düzeltir, köreltir, yükseltir, indirir. Bu nedenle sanatla uğraşan, kültür insanlarının, görevi ve önemi çok kritiktir. Bugün bizden beklenen de “sanatın kültüre etkisi ne olabilir?” sorusunun cevabı, yani “yozlaşmış Türkiye halkının, insanlarımızın, Anadolu’nun o bozulmuş kültürünü, bozulmaya çalışılan kültürünü, yeniden nasıl güçlendiririz? yeniden nasıl canlandırırız? Yeniden demokrasiyi nasıl kurarız?” Bunun politikası olmalıdır. Bizim CHP’den ve CHP’li belediyelerden, CHP’li politika üreten insanlardan beklentimiz ve önerimiz bu olabilir.

Atölye Katılımcıları:

1. Ebru Dedeoğlu
2. Ahmet Rıza Evcı
3. Elif Okan Gezmiş
4. Sercan Gidişoğlu
5. Ceren Kall
6. Belma Oğul
7. Gölben Oruc
8. Emre Yetim
9. Eda Yiğit

SANATÇININ STATÜSÜ ATÖLYESİ

► Tespitler

Sanatçı Tanımı:

- “**Sanatçı**”nın **bir meslek olarak hukuksal bir tanımı yok**. Toplumsal tanımı ile öne çıkıyor ve hukuki anlamda muğlak kalıyor. Öte yandan, sanatçı haricinde sanat alanında çalışan diğer öznelerin hukuksal tanımı da meçhul.
- Anayasadaki 64. maddeyi somutlaştıran mevzuat eksik. Oluşturulacak mevzuatta mutlaka “**sanat emekçisi**”nin tanımlanması gerekiyor.
- Bir “**sanatçı veri tabanı**” yok. Veri tabanı aynı zamanda sanatçı tanımının oluşmasına da destek sağlar.

Sanatçının Sosyal ve Mesleki Hakları:

- Devlet kurumlarında **kadrolu istihdam sorunu** mevcut. Sanatçılar kadro vaadiyle mevcut kadrolardaki kişilerin emekliye ayrılmasını bekliyor.
- Ödenekli kurumlarda **proje bazlı ve sözleşmeli, güvencesiz** olarak çalışılıyor.
- **Kayıt dışı çalışma/güvencesizlik** önemli bir sorun.
- Kamu ve özel sektörde **ücretler genel olarak çok düşük**.
- **Emeklilikte çalışma sorunu**: Devlette 4B sözleşmeli sanatçı uygulamasına geçildikten sonra, ödenekli sanat kurumlarının emekli personeli sanat kurumlarında istihdam edilemiyor.
- Fiili hizmet zammı yapılması ve/veya **sigorta prim gün sayısının düşürülmesi** gerekli.
- Sanatçı **İş Kanunu** oluşturulmalı.

Telif Hakkı:

- **Özel Kopyalama Harcı** hak sahiplerine verilmiyor.
- Telif alabilen sektörlerde standart bulunmuyor.

İfade Özgürlüğü:

- Kara listeye alınma, **dışlama** ve **ötekileştirme** ile sanatçılar ekonomik haklarından yoksun bırakılıyor.
- **Dışlama** ve **ötekileştirme** mekanizmaları üzerinden işleyen bir yargı sistemi mevcut.
- Ayrımcılık-mekân sağlamama, kutuplaştırma uygulamaları **ifade özgürlüğü önünde engel** teşkil ediyor.
- Eser İşletme Belgesine **Kültür Bakanlığı'nın müdahalesi** söz konusu.

► Öneriler

Sanatçı Tanımı:

- Bir tanımlama yapılacaksa sanatçı yerine daha kapsamlı olan "**sanat emekçisi**" tabiri kullanılmalı
- Sanatçılara Covid-19 krizi gibi durumlarda **Sanatçı Veri Tabanı** üzerinden **destek sağlanmalı** ve **sosyal güvenceleri garanti altına alınmalı**.

Sanatçının Sosyal ve Mesleki Hakları:

- Kadrolu idari sözleşmeli istihdam olmalı.
- Temel **gelir hakkı** sağlanmalı.
- Düzenli saatleri olmayan çalışma düzenine sahip alanlarda çalışanlar **sanatçıların sigortalanmasına** ihtiyaç var. Bir süre sübvansede edilip **uzun vadede regülasyon** gerekli.
- **Vergi** ve **SGK** mevzuatında değişiklik gerekli.

Telif Hakkı:

- Türkiye, 2012 WIPO Görsel İşitsel İcralar Hakkında **Pekin Anlaşması**'na taraf olmalı.

Kültür Politikaları Süreçlerine Katılım ve Temsilîyet:

- Yasa hazırlama süreçlerine etkin **katılım sorunu** var. Yasal düzenlemelerde hak sahiplerinin katılım araçlarının artırılması gerekli.
- Sanatçıların örgütlenebilecekleri yapılara üyelikleri kolaylaştırılmalı, katılım ve temsilîyeti arttıracak mekanizmaların **demokratik** ve **katılımcı** yapılar olması sağlanmalı.
- Yerel yönetimlerin **karar alma** süreçlerine etkin katılımı sağlanmalı.
- Sektör değişikliklerinin **şeffaf** ve **hesap verilebilir** şekilde dağıtımı yapılmalı.
- Sektör destekleri karar mekanizmalarında sanatçıların da yer alacağı şekilde kurgulanmalı.
- Kültür ve sanata sağlanan kamu desteklerinin değerlendirme kriterleri **somut, objektif** ve **öngörülebilir** olarak belirlenmeli ve herkesle paylaşılmalı.

TARTIŞMA

Feza Sınar: Ben söylemeyi unuttum zannederim, Emre Yetim de telif hakları konusuna değindi. Çok önemli olduğunu düşündüğümüz bir maddeyle telif haklarının devredilemez olduğunun ilgili yasaya konulması gerektiğini düşünüyoruz. Para karşılığı veya herhangi bir şekilde, hiçbir şekilde telif hakkı devredilemez. Fransızlar bunu insan hakkı olarak değerlendiriyorlar, bunu belirtmek isterim.

Emre Erbirer: Sanatçının kim olduğunun tanımını kim yapıyor? Kim karar veriyor? Buna dair sabah Kemal Bey'in de konuşmasında beni rahatsız eden bir şey vardı. Sanatçının kim olduğuna gerçekten kimin karar vereceğini konuşmak bana tuhaf geliyor. "Sanatçı adayı" ibaresi de tuhaf geliyor. Ne zaman sanatçı adayı oluyoruz, sonra ne zaman sanatçı oluyoruz, bu kararlar kimin tarafından veriliyor? Neye göre bir statü veriliyor? Bence tuhaf. Bir kişi kendisinin sanat icra ettiğini düşünüyorsa ve sanatçiyim diyorsa belki de onun sanatçı olduğunu kabullenip ona bu yaratımın karşılığını vermek, ona saygı duymak, telifini de her türlü hakkını yanında vermek bence bizim en büyük sorumluluğumuz. Bence genel olarak sanatçının kim olduğuna hangi yetki ile karar veriyoruz diyerek biraz da ortalığı karıştırmış olayım...

Ceren Kalı: Serhan Bey biraz sıkışıklık olunca Emre (Yetim) birkaç noktaya değinmeyi atladi, o yüzden biz grupça onları muhakkak burada söylemek istiyoruz. Öncelikle sendikalar kanununun ILO Sözleşmeleri'ne uygun hale getirilmesi önerilerimizden bir tanesi. Bir diğeri, sendikalar mevzuatında değişiklik yapılarak ayrı bir sanat-iş kolu kurulması. Böylelikle sendikalara toplu iş sözleşmesi yapma hakkının tanınması, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine etkin katılımın sağlanması, yine sanatçıların yer aldığı çeşitli araçların gelişmesi, şu aralar yerel yönetimlerin yaşadığı en büyük zorluklardan bir tanesi de bu

alan da harcama yapamamaları, bu nedenle, öncelikli hizmetleri arasında kültür sanatın da sayılması gerekli. Bunun dışında bir başka sorun, yerel yönetimlerin sanat hizmetleri tamamını yapıcı ya da ara firmalar üzerinden alması nedeniyle sanatçıların maliyetleri hem çok artıyor hem de çok haksız ithamlara maruz kalabiliyorlar. Bunun önüne geçilmesi.

Tamer Levent: Efendim bir önceki arkadaşın sorduğu soruya çok katılıyorum. “Sanatçı kavramını nasıl belirleyebiliyoruz?” demesine, çünkü “sanatçı” bir nitelik kavramıdır. Yani meslek adı değildir. Sanatçı bir nitelik belirlemesidir ama biz nitelik belirlemesini meslek adı olarak kullanıyoruz. O zaman da bu yün yumağı, karma karışık bir hal alıyor, işin içinden çıkamıyoruz. Merkezi Cenevre’de olan World Intellectual Property Organization’da (WIPO) altı ay, bir kış dönemi International Federation of Actors (FIA) temsilcisi olarak bulundum. Orada Sırbistan’dan gelen bir hanım arkadaş da sanatçı terimini kullanarak konuştuğunda oturum başkanı, WIPO yöneticisi olan kişi dedi ki: “Biz sanatçı kavramını meslek adı olarak kullanmıyoruz, biz meslek tanımlarına göre burada ‘ILO’ ve ‘ISO’ standartlarını konuşuyoruz.”. Zira, sanatçı kavramı üzerinden ILO ve ISO standardı konuşamazsınız. Yani oyuncunun meslek standardı üzerinde yıpranma hakları farklı, obuacının farklı, solo dansçının hakları farklı, balerinin farklı, yazarınki farklı... Biz de meslek tanımları üzerinden konuşmadığımız sürece, özlük hakları elde etmemiz mümkün olmayacaktır. Teşekkür ediyorum.

Ahmet Rıza Evcı: Kamu bünyesindeki sanat kurumlarında sanatçı kadroları istihdamında sıkıntılar var. Sanatçılar 4/B kadrolarıyla çalıştırıyorlar uzun zamandır kadrolu sanatçı alımı çok sınırlı yapıyor. Kurumların mutlaka özerk bir yapıya kavuşması lazım sanat kurumlarında söz sahibi ve karar alma yetkisi kurum sanatçıları olmalıdır. Sanat Kurumlarındaki sanatçıların ve teknik personelin özlük hakları ve ekonomik koşullarında iyileştirmeler yapılmalıdır.

Atölye Katılımcıları:

1. Nejla Aslan
2. Alişan Çapan
3. Tuğba Ejder
4. Gürhan Ertür
5. Korhan Gümüş
6. Seniye Nazik Işık
7. Sarp Keskiner
8. İsmail Kumru
9. Bülent Tanık
10. Serkan Taycan
11. Özlem Gonca Yalçinkaya
12. Onur Yılmaz

10 KENT ve KÜLTÜR ATÖLYESİ

► Tespitler

- Kültürün filantropi alanına sıkışarak **izole olması** ve ideolojik bir kompartımanda kalması.
- Yerel ölçekte mevcut kültür politikalarının **kentin belleğini biriktirmede** ve **tekrar hayata kazandırmada** eksik kalıyor olması.
- Kamu aktörlerinin katılan/destekleyen değil, uygulayan pozisyonunda olması.
- Büyükşehir Yasasının kent kültürü üzerindeki olumsuz etkisi.
- Belediye Meclislerindeki çatışmaların yerel kültür politikalarına etkisi.
- Çoğunlukçu olan ancak **çoğulcu olmayan** politikalar.
- Uzaktan iletişimin sorunları (sosyal medya).
- Eğlence ve popüler kültürün belirli bir kesime hizmet etmesi sorunu.
- Kültürel ve sanatsal proje uygulayıcılarının **uzmanlık ve yetkinliklerinin yetersiz** olması.
- Politikaların yerel yöneticilerin seçim vaatleri üzerine geliştiriliyor olması, **sürekliliği olan politikaların olmaması**, değişen yöneticilerle kesintiye uğraması.
- **Bürokratik engellere** takılan süreçlerin uzaması. (Projeler oluşturuluyor, danışma kurulunda bekliyor.)

► Öneriler

- Merkezi ve yerel ölçekte kültür ve sanat alanında geçerli olacak **yazılı stratejik belgeler** oluşturulmalı.
- Genel bütçeden kültür ve **sanata ayrılan pay arttırılmalı.**
- Kültür ve sanat için bağımsız kültürel alanlar oluşturulmalı.
- Kamu sekülerleşmeli ve **özerklik kazanmalı.**
- Sürdürülebilir stratejik planlar oluşturulmalı ve önceliklendirme yapılmalı.
- Kültür ve sanatın ekonomiye ve **sürdürülebilir kalkınmaya katkısı** sağlanmalı.
- Belediyeler kültür ve sanat alanındaki uygulayıcı pozisyonundan çıkarak, **yol açıcı** ve **destekleyici** pozisyona evrilmeli.
- Yerel yönetimlerin kültür dairelerinde çalışacak personel arasında **alanında uzman kişiler** yer almalı. (Kültür yöneticisi, sosyolog, halkbilimci, antropolog vb.)
- Yerel yönetimler katılımçılık araçlarını hayata geçirmeli. Katılımçılıkta **uluslararası normlara** ve sözleşmelere uyulmalı.
- **Kent konseyleri modeli** ve **mahalle komiteleri** etkin biçimde kullanılmalı.
- Ayrımcılığa karşı politikalar geliştirilmeli ve **dayanışma kültürü canlandırılmalı.**
- Kent yönetimi, **yerel üretimi destekleyerek** geliştirilmesine önayak olmalı.
- **"İyi örnek"** uygulamaları paylaşılmalı.
- Açık veri ve **şeffaflık politikaları** hayata geçirilmeli.
- Belediye iç yönetmelik ve tüzükleri güncel yaklaşımlarla gözden geçirilmeli.

- İnsan-mekân ilişkisini ve kent belleğın korumak amacıyla **kamusal alana müdahaleyi azaltıcı** önlemler alınmalı.
- Bağımsız gruplar yanyana getirilmeli ve **ortak proje kültürü** özendirilmeli.
- Yerel yönetimler **tarafsızlık ilkesi** çerçevesinde hizmet etmeli.
- Yerel yönetimler “kullanım kılavuzları” ile değerlendirme kriterlerini ortaya koymalı. Tek aktör ya da tek çözümden gelen bir kanal olmamalı.
- Sivil inisiyatiflerin **yerel yönetimleri izleme** ve **denetleme**sine yönelik uygulamalar hayata geçirilmeli.
- İklim krizi iyi anlatılmalı, **kültür-ekoloji birlikteliği gözetilmeli**.

TARTIŞMA

Yavuz Demirkaya: Özellikle bir konu açığa kavuşturulmalı. Merkezi yönetimin ve yerelin kent yönetimindeki yetkileri belirlenmeli. Şu an yapıları herkes tahmin ediyor, biliyor. "Köprüyü kim yaptı, binayı kim yaptı?" buna benzer Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve yerel yönetimler arasındaki bu ayrıştırmanın veya yetkilerin belirlenmesi gerekiyor diye düşünüyorum. İkincisi, kent ve kültür üzerine Mimarlar Odası birkaç yıl boyunca, Türkiye genelinde kent-kültür sempozyumları düzenledi ve çeşitli illerin Türkiye ölçeğinde bir analiz çıkarttı. Bunlar kitaplaştı. Bu konuda da oralardan destek alınabilir diye düşünüyorum. Bir diğer konu, AKM konusu. İstanbul'da biliyorsunuz şu an AKM yıkıldı ve yerine yenisi yapıldı. Ancak, nasıl bir işleyişe sahip olacağı, sanat alanında özel kesime ve kamuya nasıl yer sağlayacağı meçhul. Bu konuda bilgi eksikliği var. Yıkılmasının sebebi kandumdaki boşluk değildi. Burada da bir düzenleme gerekiyor. Korumaya Yüksek Kurulu'nun aldığı kararlarla yıkıldı bina. Buna ilişkin bir yasal düzenleme de gerekir diye düşünüyorum. Bu minvalde bunun da öneriler arasına girmesi gerekir diye düşünüyorum.

A. Ege Yıldırım: Çok kısa bir yorum yapmadan edemeyeceğiz. Üç kişi adına söylüyorum. Sanırım Bülent Bey'in (Tanık) dediği bir şey yanlış anlaşılabilir. Kendisi stratejik plan yapılamaz gibi bir şey söyledi. Doğru mu duydum, bilmiyorum. Sanırım şöyle bir şey demek istemiş olabilirsiniz: Stratejik planların iyi yapılması için gerekli koşullar yok, ama bütün dünya stratejik plan yaparken, belki Türkiye'de de biz bunu yaparken bazı zorluklar yaşıyoruzdur. Bir stratejik planın iyi yapılması için belki veriler eksiktir. Her projeksiyon kesin değildir, ama aslında stratejik planlama çok ihtiyacımız olan bir şey. Çünkü sisli havada ilerlemek için elimizdeki verilerle kendimize bir rota belirlemek zorundayız. Hayat böyle bir şey. O yüzden hiç kimsenin stratejik planlamaya olan inancının sarsılmamasını isterim. Teşekkür ederim.

Bülent Tanık: Sözümü geri almayacağım. Ömrü planlamayla geçmiş birisi olarak plan yapma konusunu yeniden düşünmeliyiz. Kriz dönemlerinin, küresel bunalım dönemlerinin ardından sosyal demokrasinin hızla ilgi gösterdiği bir alandır planlama ama, planlamanın tıpkı performans ve telif gibi, insanları hayal kırıklığına uğratabilecek boyutlarına da işaret etmek gerekiyor.

İsmail Kumru: Biz Bülent başkanımıza teşekkür ederiz. Kent kültürü o kadar geniş bir kavram ki, sadece stratejik planlara sıkışmayacak ya da sadece sanatsal faaliyetlere sıkışmayacak bir konuyu biz masaya yatırdık. Tabii burada katılımcılığın altını çok çizdik. Kentte yaşayan kent kültürüne, şehrin, kentin en ucundaki yaşayan kişilerden sivil toplum kuruluşlarından, odalara, vakıflara, kamu kurum ve kuruluşlarına işbirliği yaparak, kenti birlikte yönetmenin ve stratejik planların önemini altını çizdik. Son yıllarda Cumhuriyet Halk Partili belediyeler ve bu sene İstanbul bunu çok iyi bir şekilde hayata geçirdi. Biz Odunpazarı Belediyesi'nde altı yıldan beri bunu yapıyoruz. Katılımcı bütçe, eşitlikçi bütçe, stratejik planlar, bunların hepsini şu anda sosyal demokrasiye inanan ve bireyin yönetime katılmasına inanan bir mantıkla hayata geçirmeye çalışıyoruz. Bunların altını çizdik. En büyük sebeplerinden birisi Büyükşehir Yasası, kırsaldaki yaşama darbe vurdu diye düşündük. Mesela bu anlamda büyükşehirde, İstanbul'da, İstanbul'un merkezindeki bir vatandaşın, Kocaeli sınırındaki bir vatandaşla çok farklı hizmetlerden yararlandığının altını çizdik. Bu, Türkiye'nin her yerinde böyle. Bunun, yeni Yerel Yönetimler Yasası'nda düzeltilmesi gerektiğinin altını çizdik.

Korhan Gümüş: Kısaca bu konunun aslında gruplarötesi bir konu olduğunu kabul etmemiz gerekir. Ben deminden beri izlediğim, yaratıcı endüstriler olsun, festivaller olsun, kamusal alan kullanımları olsun, aslında bir piyasa aktörleri - kamu aktörü tartışması üzerinden gittiğini düşünüyorum. Oysa, burada açmamız gereken, kamusal alanı genişletecek olan, doğrudan

sembolik alanda çalışan kültür aktörleri ve bunların bağımsızlığı konusu. Biz bunu tarif etmediğimiz için, sanatçı tanımı gibi oluyor bu. Sanatçı tanımı değil ama, bu alanın jenerik bir özelliği var. Onun da parayla pulla ölçülebilir bir iş olmaması. Yani bir ihale kanunuyla kültürel bir faaliyeti tanımlayamazsınız, teknik şartnamesi ne kadar ayrıntılı ve inceleklili olsa da tanımlayamazsınız. Bu kültürel miras için de geçerli, festival için de geçerli.

Sanatçı kamusalılıkta tam tersine dikey ilişkiye zorlanıyor ve bir tür piyasa aktörü olmaya doğru yönlendiriliyor. Profesyonel hayatı, kariyeri ya piyasa aktörü olarak ya da kamu- özel karışımı kariyer fırsatları sunan kurumlardan, üniversitelerden, belediyelerden imkân devşirerek onu tekrar piyasaya pazarlamaya zorlanıyor, devlet sanatçıları bile. Dolayısıyla buradaki mesele, çerçevelendirme aşamasından, yani teknik şartnamenin daha başından itibaren STK'ların, jenerik temsilcilerinin, sürece katılması. İkinci olarak da içeriklendirme safhası yani proje geliştirme safhası, bu alanın da kamu aktörleri tarafından işgal edilmemesi gerekir. Kamu aktörlerini görüyoruz. Üniversite de kamu adına ürettiği bilgiyi, tekrar kamuya satıyor. İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi'nde (İMP) mesela görmedik mi? Böyle şeyler olamaz. Bunlar suçtur, yolsuzluk anlamına gelir, piyasa aktörleri ise ancak tanımı yapıldıktan sonra devreye girebilir; kereste bile satın alacak olsanız tanımı belli olduktan sonra alabilirsiniz. Yani bunun mantığı bellidir. AKM, Sütlüce Mezbahası, Feshane olsun, Tersane olsun, Galataport olsun, bütün buralardaki aktörlerin katılım biçiminde bir sorun var. Yani bunu başka bir şeyde, kültürel miras başlığı altında da konuşuruz ama katılım böyle olmaz. Yani piyasa aktörü olarak sanatçılar katılamaz, mimarlar katılamaz, bunun bir usulü var ve bu usule, bu normlara hepimiz sahip çıkmalıyız. Biz sahip çıkmazsak, biz dikey ilişkiler içinde tamamen birbirimizi bastırmaya, ezmeye, dışlamaya çalışırsak tam da yaşadığımız şey yeniden yeniden yaşanır. Avrupa Kültür Başkenti tecrübesini bile bir ders çıkarma fırsatı olarak kullanamıyoruz. Bir ortak

deneyim yaşadık değil mi? Oraya gelene kadar, onun gibi daha birçok deneyim yaşadık. Bunların bile hafızasını silmiş vaziyeteyiz... Bu şartlanmış hafızalarla ortaya konan şeyler bize gerçeği vermiyor. Dolayısıyla her şeyden önce bir tür hafızayı özgürleştirme hareketine ihtiyaç var. Çok teşekkür ederim.

Nazik Işık: Atölyemizde konuşulanlar da yazılarda çıksın çünkü biz ilkesel düzeyde örneğin ayrımcılıktan, uzaklaştırmaktan, özel gruplara, özel politika üretimine kadar pek çok şeyi konuştuk. Çoğulculuktan söz ettik. Yerelleştirilmiş kültür ya da yerel kültürlerin nasıl yerel yönetimler eliyle geliştirilebileceğinden, CHP'nin kendi yerel yönetimleri arasındaki ilişkilere kadar pek çok sorunu konuştuk. Mikro ölçekte, belediyelerin kendi mevzuatları, iç mevzuatları ile ilgili yapılabileceklere kadar birçok şey üzerinde durduk. O nedenle ben sözü uzatmamak adına, benim kayıtlarıma göre on dört - on beş önerimizi yazılı olarak vereceğimizi, bir kısmını sunmuş olduğumuzu da belirtip, teşekkür etmek istiyorum Sayın Tanık'a da, gruplara da.

KAPANIŞ

Serhan Ada: İzin verirseniz birkaç değerlendirme yapmak istiyorum. Sonra da teşekkürlere geçmek istiyorum.

Bir stratejide beklenebilecek çok sayıda ipucunun ilk adımı olarak değerlendirdiğimiz bu topluluktan çıktığı kanısındayım. Tabii önümüzde çok ciddi bir çalışma dönemi daha var.

Eskiden genel olarak şöyle bir şey olurdu: Bu forumu on yıl önce yapsaydık, muhtemelen herşeyi Ankara'dan bekliyor olurduk, Ankara'ya hitaben konuşuyor olurduk. Oysa şimdi şunu fark ediyorum, CHP derken yerel yönetimi, kültürdeki yereli kastettiğimiz kanısındayım... İktidara yürüdüğünü varsayarak söylediğimizi varsayıyorum. Bunu önemli bir tespit olarak kabul ediyorum. İkincisi, ciddi olarak burada ekonomiden bahsedildi, ciddi olarak izleyiciden bahsedildi ve vatandaştan bahsedildi. Bunun da önemli olduğu kanısındayım. On yıl önce yapılsaydı bu olmazdı diyerek bunu söylemek istiyorum. Ciddi olarak sosyal içermeden de bu anlamda bahsedildi, haklardan bahsedildi. Sonunda bunun yazılması sorumluluğu olacağı için, önerileriyle birlikte bahsedilmiş olmasının aslında özerkliği hak etmiş bir kültür sektörünün varlığını göstermesi bakımından da önemli olduğu kanısındayım. Pek çok konuşmadığımız konu olabilir. Son konuşmalar arasında ekoloji geçti, sabah dünyada var olan canlı türlerinden bahsettik. Sanıyorum virüsü ve bütün bu yaratıkları da canlı türleri arasında birlikte yaşamaya mahkûm olduğumuz, dolayısıyla yeni ortamımızı, kültür yaparken de diğer alanlara örnek olmak zorunda olduğumuz ve hesaba katmak zorunda olduğumuz canlıların arasında saymalıyız. Ben sadece Covid-19'u değil bu yeryüzünü, bitmesini istemediğimiz, hayatın kalitesiyle devam etmesini istediğimiz yeryüzünü var eden ve milyonlarca yıldır bizden çok daha önce, çok daha derinlerde var eden bu varlıkları hesaba katmalıyız kanısında olduğum için ekolojiyi vurguluyorum. Daha fazla duyabileceğimiz konu-

lardan birisi de dijital platformlardı. Bunların dünyada tekelleşmesi yönündeki gelişmenin, hepimizi bir yandan dijitalleşmenin fırsatları açısından sevindirirken, isimlerini “N” ile veya “S” ile ifade etmek istemediğim bu platformların aslında hayatımızda öngörmediğimiz bazı tektipleşmelerin de altyapısını oluşturduğunu, bunun için de bir çalışma yapmak zorunda olduğumuzu hatırlatmak istiyorum.

Buradaki çalışmada, hem yayıncılık ve edebiyat, müzik, tiyatro, vb. gibi alanlardan konuşulurken, kültür politikasının çapraz, transversal alanlarından da konuşuldu. Yani yaratıcı endüstrilerden konuşuldu, kentten konuşuldu, haklardan konuşuldu, festivallerden konuşuldu. Dolayısıyla gönül isterdi ki iki günümüz olsun... Sizler eksik olmayın bu dokuz saatlik maratonun sonuna kadar burada bizlerle sabrettiniz.

Şimdi bu kısa değerlendirmeden sonra Türkiye dedik ve Türkiye'nin kültür stratejisi dedik şimdi buranın kahramanlarını da izin verirseniz bir kez daha saymak istiyorum:

- Adıyaman Kahta Belediyesi
- Ankara Yenimahalle Belediyesi
- Antalya Muratpaşa Belediyesi
- Artvin Borçka Belediyesi
- Bursa Nilüfer Belediyesi
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi
- Hatay Samandağ Belediyesi
- İstanbul Ataşehir Belediyesi
- İstanbul Küçükçekmece Belediyesi
- İzmir Çiğli Belediyesi
- Nevşehir Avanos Belediyesi
- Ordu Gülyalı Belediyesi
- Rize Fındıklı Belediyesi

Hepsine ve hepinize katkılarınız için teşekkür ederiz.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) tarafından düzenlenen ve 8 Ekim 2021'de, 100'den fazla katılımcının gün boyu çalışmasıyla gerçekleşen Türkiye Kültür Stratejisi Forumu, kültürün, Türkiye'nin gündeminin en üst sıralarında ve tüm vatandaşların hayatını yakından ilgilendiren biçimde yer almasının vaktinin geldiğinin açık bir kanıtı olarak değerlendirilmeli.

Forum, kültürün, sadece kültür (ve turizm) Bakanlığının ya da ilgili kamu kuruluşlarının değil, Türkiye'deki devlet sisteminin temel bileşenleri arasında vazgeçilmez bir yere sahip olması gerektiğini bir kez daha gösterdi.

"Kültür Hakkı"nın, Anayasa'dan başlayarak tüm yasal düzenlemelerde vatandaşlar bakımından, kültür ve sanat ürünlerine ve hizmetlerine erişim ve kültürel hayata katılım yönüyle bir hak; devlet ve yasa koyucu bakımından ise, gerekli düzenlemelerin yapılarak kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması yönüyle bir görev olarak temel haklar ve özgürlükler manzumesi içinde yerini alması gereği, Forum'da ifade edilen en temel talep oldu.

Türkiye'de kültür politikalarının tarihçesine kısaca göz atıldığında, katılımcı bir forumun taşıdığı anlam daha net anlaşılacaktır.

Cumhuriyetin kuruluş döneminde yazılı olmasa da tutarlı bir kültür politikasının varlığını görmek mümkün. Yurtdışına devlet bursu ile gönderilen sanatçı ve bilim insanları, açılan yüksek sanat okulları ve konservatuvarlar, devlet tiyatroları, opera ve bale, halk kütüphaneleri, Köy Enstitüleri, Halkevleri ve Halk Odaları, hatta 1000 Temel Eser bu politikanın ilk akla gelen kanıtları.

Demokrat Parti'nin 1950'de iktidara gelişinden 1980'lere kadar kültürün ülke politikasının gündemindeki yerinin gerilere düştüğüne ve giderek politikasız, kendiliğinden bir özelleşmeye

bırakıldığına, adeta “politikasızlık politikası”na dönüştüğüne tanık oluyoruz.*

1980’lerden itibaren ise, izlenmeye başlanan neo-liberal politikalar sonucu kültür de özel alana ve plansız bir kendiliğindenliğe terk edilmiş oldu.

Son on yılda yaşanan gelişmelere bakınca, kültürün toplumsal canlılığın ve barışın vazgeçilmez bir ögesi değil, adeta ayrışmanın ve çatışmanın aracı haline geldiğini söylemek mümkün.

Özetle söylemek gerekirse, Türkiye’de kültür politikalarıyla ilgili süregelen, kapsamlı bir kurucu ve yön gösterici belgenin olmayışı, CHP Genel Merkezi tarafından Forum’un düzenlenmesi için ilk ve en önemli neden olmuştur.

Forum’da yapılan çalışma ve onun uzantısında atılacak adımlar bu çok önemli bir boşluğun doldurulması bakımından anlamlı olacaktır.

Forum çıktıklarına bakıldığında neredeyse tüm çalışmada öne çıkan ve atölyeler arasında ortak sayılabilecek tespit ve önerileri içeren konular aşağıda özetlenmektedir:

- Türkiye’de kültürün değer zincirinin yaratım, üretim, dağıtım ve paylaşım aşamalarında yer alan **kültür insanları** ve **sanatçılar** kendilerinin ve sektörlerinin içinde buldukları sorunları açıkça tanımlayarak geçerli olabilecek çözüm yollarını **ortak akılla çözebilecek bir yetkinlikte olduklarını** Forum’da ortaya koymuşlardır.

Aynı doğrultuda katılımcılar, yeni kültür politikası yapılır ve uygulanırken kültürün her alanında özerk ve bağımsız bir işleyiş olmasını talep etmektedirler.

* Bu dönemde, kuşkusuz en dikkate değer gelişme, rahmetli Prof. Talat Sait Halman’ın kişisel denebilecek girişimiyle, 1970’de kültür bakanlığının kurulmuş olmasıdır.

- Anayasanın 64. maddesinde yer alan, “devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur; sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır.” ifadesinde yer alan kültür politikalarında devletin sorumluluğuna içerik ve işlerlik kazandırılması ve tüm **yurttaşların kültüre erişimi ve katılımının sağlanması** vurgusuyla güçlendirilmesi bir gerekliliktir.

Atölyelerde kültür ve sanat ürünlerine erişimin yaygınlaştırılması için **bilgilendirme ve yaygınlaştırma** kampanyaları yürütülmesinin kültür politikasında kamunun görevleri arasında yer alması talebi de ortak bir beklenti olarak yer almıştır.

- Bu bağlamda, kültürle her düzeyde eğitimin ayrılmaz bir ikili olduğu tüm atölyelerde doğrulanmış ve sanat eğitiminin de ikincil konumdan kurtarılarak ilkokuldan yüksek öğrenime özgün ve yaygın biçimlerde **yenilikçi bir yaklaşımla planlanması** gereği özellikle vurgulanmıştır.

- Eğitim başlığı altında tüm atölyelerde dile getirilen bir beklenti de özellikle merkezi ve yerel kamu kurumlarında kültür ve sanat alanında çalışanların sanat ve kültür yönetimi alanlarında bir formasyona sahip olmaları için çalışmalar yapılmasıdır.

Uzun dönemli planlamada ise, kültürün her alanında gerekli insan kaynağını yetiştirmek üzere kültür politikası ve yönetimi eğitiminin yaygınlaştırılması talep edilmektedir.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan başlayarak kamu ve özel kesim de dahil olmak üzere, **her düzeyde kültüre ve sanata ayrılan bütçeler son derece yetersizdir**. Yeni bir kültür politikası yapılırken kültürün payının artırılması bir zorunluluktur.

Bu zorunluluktan hareketle, kültür ile turizmin aynı bakanlığın bünyesinde birlikte yapılması, kültürün çok daha büyük kaynaklar ayrılan turizmin gölgesinde kalması ve kısıtlı kaynaklarla çalışması sonucunu doğurmaktadır.

Üstelik, Bakanlığın genel bütçe içindeki payının giderek binde beşten binde üçe gerilediğine bakıldığında, kültürün alacağı payın hızla binde bire doğru gerilemekte olduğu görülmektedir.

Türkiye gibi zengin ve çeşitli bir kültürel sermayeye sahip bir ülkede, **kültürün turizmden ayrılarak tek başına bir bakanlık halinde örgütlenmesi** talep edilmektedir.

- Kültür endüstrilerinin ve tüm yaratıcı ekonomi sektörlerinin yurttaşların hayat kalitesini artırmaya ve toplumsal içermeye katkıda bulunan rolünün yanısıra, **milli gelire, istihdama ve ihracata yapacağı katkı** konusunda Forum katılımcıları arasında görüş birliği vardır.

Bunun olabilmesi için, tüm sübvansiyon ve teşvik mekanizmalarının, kamunun fonlama çalışmalarının **adil ve eşitlikçi** bir kültür politikasının önceliklerine uygun olarak objektif ve önceden saptanmış kriterler ışığında **açık, şeffaf ve hesap verebilir** yöntemlerle ve bağımsız değerlendirme kurulları eliyle yürütülmesi tüm katılımcıların üzerinde anlaştıkları bir taleptir.

- Sanat hayatının öznesi olan **sanatçının konumunu, haklarını ve yaratıcı özgürlüğünü** garanti altına almanın kamunun görevleri arasında olduğu unutulmadan hem yasa ile hem de uygulamada açık, anlaşılır ve işlerliği olan bir yaklaşım benimsenmelidir.

Bunun için sanatçının sağlık, emeklilik, işsizlik türünden ekonomik ve **sosyal hakları güvence altına alınmalı, yaratım ve ifade özgürlüğü açıkça korunmalıdır**.

Telif haklarının sanat ve kültür hayatının itici gücü olduğu dikkate alınarak, sanatçının üretimini sürdürmesinin ana kaynağı olan bu hakların her türlü ihlal ve korsandan korunması için tüm yasal, idari, ekonomik ve cezai tedbirlerin alınması ve temel hak ve özgürlükler arasında yer aldığı için yurt ölçeğinde bilinçlendirme kampanyaları aracılığıyla yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.

- Yeni bir kültür politikası yapılırken varolan kurumlar ve yapıların yanısıra **genç sanatçıların** ve **bağımsız girişimlerin** öncelikle gözetilmesi, sanat ortamının çeşitlenmesi ve kültür hayatının canlanmasında çoğaltan etkisi yapacaktır.

Ülkemizdeki sanat üretiminin tüm dinamizmiyle yurtiçi ve yurtdışında dolaşımında olması, kültür politikasında yer alacak bu ihmal edilmiş ama dinamik kesimlere öncelikli destek verilmesine dönük bir yaklaşımla sağlanabilir.

- Her türlü sanat ve kültür etkinlikleri için **kamusal alanın kullanımını kolaylaştırılmalı** ve özendirilmelidir.

Kültürün tüm toplum tarafından sahiplenilmesi için **meydanların, sokakların, parkların sanat ve kültür amacıyla kullanımının yolunu açmak** her düzeydeki kamu otoritesinin öncelikli görevleri arasında yer almalıdır.

- Türkiye'nin **binlerce yıllık** somut ve somut olmayan kültürel mirası doğal ve tarihi mirasla bütünlük içinde ve miras alanlarımızın çevresinde bugün yaşamakta olan toplulukların katılımı sağlanarak **korunmalı** ve **gelecek kuşaklara aktarılmalıdır**.

UNESCO miras listeleri ve alan yönetimi uygulamaları kendi başlarına birer amaç değil, kültür politikasında da yer alması gereken çoğulcu ve katılımcı bir koruma yaklaşımı doğrultusunda etkili araçlar olarak değerlendirilmelidir.

CHP *Ne Yapacak?*

1 Kültür; Türkiye'deki devlet sisteminin temel bileşenleri arasında yer almalıdır. Bunun için Anayasa'dan başlayarak "**kültür hakkını**" temel haklar arasında kabul edeceğiz.

- Anayasanın 64. Maddesinde yer alan **kültür ve sanata dair maddeye işlerlik kazandıracğız.**
- Kültür alanını turizmin gölgesinden kurtaracağız. Zengin kültürel sermayeye sahip olan ülkemizde Kültür Bakanlığı'nı tek başına bir bakanlık olarak yeniden örgütleyeceğiz. Böylece hem kültür ve sanat alanındaki gelişimi destekleyecek hem de sanatın hiçbir dalını ötelemeyecek bir **bakanlık bütçesini garanti altına alacağız.**

2 Saray rejimi bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kültür ve Politika Kurulu oluşturdu. Kültür ve sanat alanına dair mali ve idari özerklik ortadan kaldırıldı. Kültür Bakanlığının bünyesindeki sanat kurumlarının mali ve idari özerk yapılarına kavuşması için gerekli adımlar atılacak. **Kültür ve sanatın tekipleştirilmesine izin vermeyeceğiz.**

- Kültür sanat alanını siyasetin gölgesinden kurtaracağız ve özerkleştireceğiz. Toplumsal canlılığın ve barışın vazgeçilmez bir ögesi haline getireceğiz.
- Devlet Tiyatroları, Opera ve Bale ve diğer sanat kurumlarımızın kadro sıkıntıları gerçek kadro unvanları ile çözülecektir.

- 3** Sanat hayatının öznesi olan sanatçının **ekonomik** ve **sosyal konumunun güçlendirilmesi** devletin görevleri arasındadır. Oysa bugün sanatçılar “**sıfır noktası**”nda yaşıyorlar. Geliri 2 bin liranın altında olan binlerce kültür sanat emekçisi var.
- Öncelikle **sanatçılara statülerini vereceğiz**. Kültür- Sanat alanının her dalında çalışanların sağlık, emeklilik, işsizlik türünden sosyal ve ekonomik hakları güvence altına alacağız.
- 4** **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca**, üretilen, ithal veya ihraç edilen kaset, CD, DVD, matbaa makinesi, fotokopi makinesi gibi ürünlerden yapılan yüzde 3 oranında kesinti ‘**teelif tazmin bedeli**’ ya da bilinen şekliyle ‘**özel kopyalama harcı**’ adı altında bir fonda toplanıyor. 2017 yılı itibariyle 320 milyon liraya ulaşan bu fondan, pandemi sonrasında dara düşen tüm sanatçılarımızın ve kültür emekçilerimizin yararlanmasını sağlayacağız.
- 5** Sanatçı gelirlerinin vergilendirilmesi ticari kurumlarla aynı olmamalıdır. Sanatçılar için **yeni vergi düzenlemeleri** yapacağız ve stopaj oranlarını düşüreceğiz.
- 6** Kültür endüstrileri, yani yayıncılık, müzik, film sektörleri, festivaller ve müzikaller doğru bir yönetim yaklaşımıyla desteklendiğinde, istihdam, milli gelire katkı ve ihracat bakımından da büyük önem taşımaktadır.
- Yaratıcı ekonomiyi **destekleyeceğiz** ve **geliştireceğiz**. **Doğrudan teşviklerin** yanı sıra **vergi kolaylıkları** sağlayacak, kültür KOBİ’leri ile bağımsız ve küçük girişimleri destekleyeceğiz. Bu bakımdan 5225 Sayılı Kültür Girişimleri ve Yatırımları Kanununa günün ihtiyaçlarına göre işlerlik kazandıracacağız.

7 Telif haklarının sanat ve kültür hayatının itici gücü olduğu dikkate alınarak **ihlal** ve **korsandan korunması için** her türlü yasal, idari, ekonomik ve cezai tedbirleri alacağız.

8 Kültür ve sanat emekçilerinin yaratım ve ifade alanını her türlü iktidar odağından özerk olabilecek biçimde güçlendireceğiz ve **özerkliği yasal olarak garanti altına alacağız.**

9 Cumhuriyetimizin kültür politikası yurtdışına devlet bursu ile gönderilen sanatçı ve bilim insanlarıyla, açılan yüksek sanat okulları ve konservatuvarlarla, Devlet Tiyatroları, Opera ve Balesiyle, halk kütüphaneleri, Köy Enstitüleri, Halkevleri ve halk odalarıyla inşa edilmişti.

- Sanat eğitimi de ikincil konumdan kurtarılarak ilkokuldan yükseköğrenime **örgün** ve **yaygın** biçimlerde yeniden planlayacağız.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesindeki Sinema Genel Müdürlüğü gibi Bakanlık bünyesinde farklı genel müdürlükler kuracağız.
- Sinema sektörünün gelişimi için meslek liselerinde **sinema bölümleri** kuracağız. (ışıkçı, ses teknisyeni yetiştirilmesi gibi)

10 Türkiye, UNESCO'nun Dünya Mirası (1972) ve Somut Olmayan Miras (2003) sözleşmelerine başından beri taraftır. Ancak ihmaller ve yetersizlikler nedeniyle kültürel mirasımız erozyona uğramaktadır. **Kültürel mirasımıza sahip çıkacağız.**

- Kamuya ait müzeler ve ören yerleri yöneticiliği özel uzmanlık gerektiren ve sürekli formasyonla desteklenen bir görev haline getireceğiz.

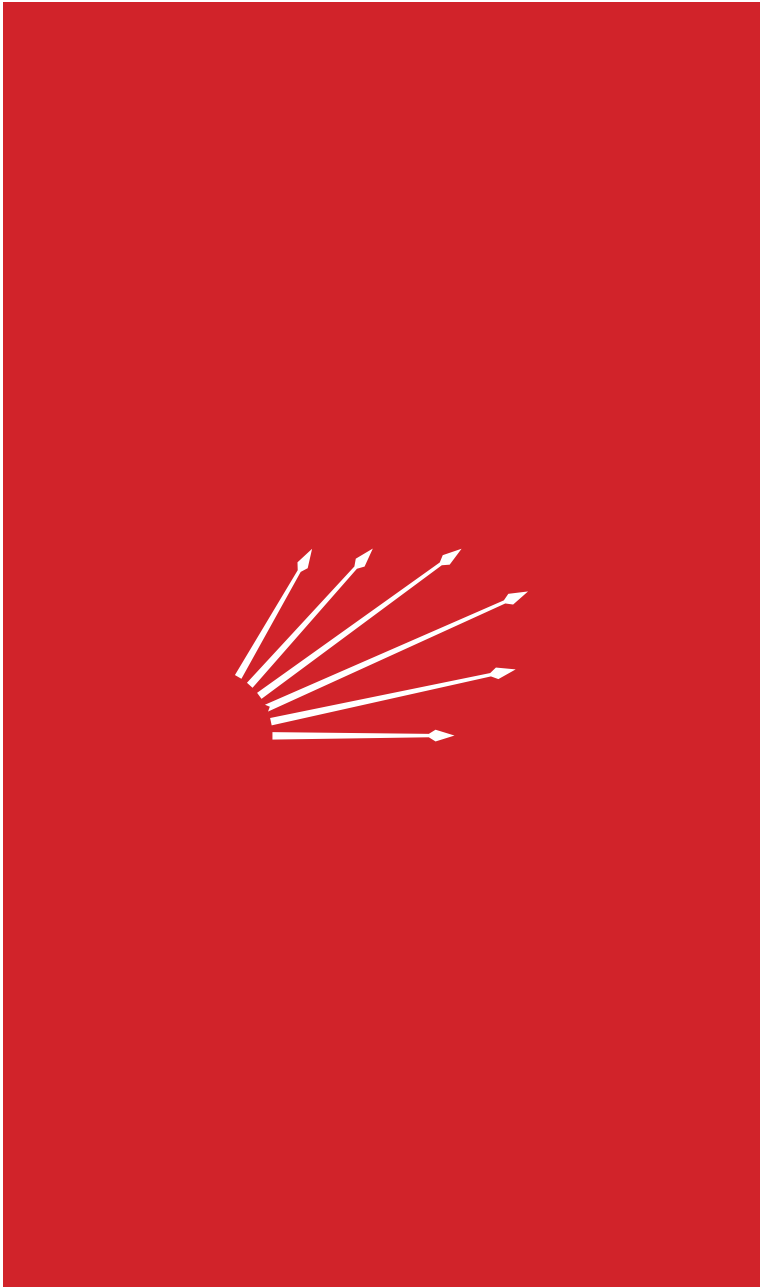
kemal
filicidaroğlu

KATILIMCI LİSTESİ

- 1 Serhan Ada
- 2 Serkan Acar
- 3 Ayhan Ak
- 4 Ezel Akay
- 5 Asu Aksoy
- 6 Mustafa Aksoy
- 7 Alper Akyüz
- 8 Serdar Albayrak
- 9 Burçin Altınsay
- 10 Fahri Aral
- 11 Eda Kehale Argün
- 12 Nejla Aslan
- 13 Sibel Asna
- 14 İlyas Aydınalp
- 15 Gizem Aytaç
- 16 Serhan Bali
- 17 Orhan Bahtiyar
- 18 Fulya Baran
- 19 Melis Baykan
- 20 Cahit Berkay
- 21 Özalp Birol
- 22 Soneser Özdemir Boy
- 23 Seyhan Boztepe
- 24 Simge Burhanoğlu
- 25 Volkan Cihan
- 26 Utku Çakmak
- 27 Servet Süreyya Çalikoğlu
- 28 Alişan Çapan
- 29 Nihat Çay
- 30 Miyase Çelen
- 31 Nail Çetin
- 32 İlker Çetinkaya
- 33 Ebru Dedeoğlu
- 34 Tahsin Demir
- 35 Yavuz Demirkaya
- 36 Orçun Ejder
- 37 Tuğba Ejder
- 38 Yaşagül Ekinci
- 39 Ezgi Cemre Er
- 40 Deniz Erbaş
- 41 Emre Erbirer
- 42 Candan Erçetin
- 43 Mehmet Ergen
- 44 Haydar Ergülen
- 45 Gürhan Ertür
- 46 Erdal Erzincan
- 47 Ahmet Rıza Evci
- 48 Eda Aylin Genç
- 49 Elif Okan Gezmiş
- 50 Sercan Gidişoğlu
- 51 Yeşim Girgin
- 52 Marcus Graf
- 53 Rengim Gökmen
- 54 Mehmet Güleryüz
- 55 Utku Gümrükçü
- 56 Korhan Gümüş
- 57 Atilla Gündoğdu
- 58 Erdal Güney
- 59 Ayşegül Güngören
- 60 Sadık Gürbüz
- 61 Cem Güven
- 62 Kadir Haklı

- 63 Seniye Nazik Işık
64 Başak Işıklar
65 İlbay Kahraman
66 Ceren Kali
67 Cem Kaynar
68 Sarp Keskiner
69 Elif Kocabıyık
70 Seydi Murat Koç
71 Nurhan Koçal
72 İpek Koçyiğit
73 Zeynep Koray
74 Ayşe Kulin
75 İsmail Kumru
76 Umut Kuzey
77 Funda Lena
78 Tamer Levent
79 Murat Meriç
80 Nermin Mollaoğlu
81 A. Seda Naniç
82 Belma Oğul
83 Yamaç Okur
84 Gülben Oruç
85 Evrim Hikmet Öğüt
86 Işık Öğütçü
87 Önder Özdemir
88 Güney Özkılınç
89 Ümit Özmen
90 Sena Özge Öztürk
91 Adnan Özyalçiner
92 Gül Pulhan
93 Taner Rumeli
94 Nedim Saban
95 Tülin Sağlam
96 Beril Sarialtun
97 Nevzat Sayın
98 Aydın Sayman
99 Mehmet Rojda Selçuk
100 Murat Sezgi
101 Feza Sınar
102 Ayhan Sonyürek
103 İlgin Sönmez
104 Ebru Şenol
105 Burhan Şeşen
106 Zeynep Tanbay
107 Görgün Taner
108 Bülent Tanık
109 Ahmetcan Taşdemir
110 Serkan Taycan
111 Harun Tekin
112 Gökmen Turna
113 İlke Türkdoğan
114 Yasin Ali Türkeri
115 Güneş Türkmen
116 Hakan Türkşen
117 Muharrem Uğurlu
118 Ahmet Uluğ
119 Özlem Gonca Yalçınkaya
120 Özlem Yalım
121 Emre Yetim
122 Ayşe Ege Yıldırım
123 Emre Yıldızlar
124 Bersis Yılmaz
125 Onur Yılmaz
126 Eda Yiğit
127 Zeynep Günsür Yüceil

* Katılımcılar soyadına göre sıralanmıştır.

TÜRKİYE
KÜLTÜR
STRATEJİSİ
FORUMU '21